ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΜΑΥΡΗ ΒΙΒΛΟΣ

ΔΙΩΓΜΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ

ΤΟΥ

ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑι ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

(1914-1918)

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1919

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΥΠΕΡ
ΤΩΝ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΘΕΝΤΩΝ ΕΛΛΗΝ. ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

Σεβασμιώτατε,

Ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ ὑποβάλλει τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι ὅτι ἡ ἐκ τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου ἀρχιμ. κ. Διονυσίου Μηνᾶ καὶ τῶν ἀξιοτίμων κ.κ. Στ. Καραθεοδωρῆ καὶ Μ. Θεοτοκᾶ καταρτισθεῖσα εἰδικὴ Ἐπιτροπεία πρὸς σύνταξιν Μαύρης Βίβλου τῶν διωγμῶν καὶ τῶν μαρτυρίων τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ ἀπεπεράτωσε τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολήν, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ὑπογραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου ἱερολ. κ. Γερμανοῦ Ἀθανασιάδου. Ἐκδίδουσα δὲ νῦν τύποις, ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί, τὴν Βίβλον ταύτην, συνταγεῖσαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐπισήμων ἐγγράφων προσφέρει αὐτὴν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ, ὅστις τόσον φιλάνθρωπον ἐνδιαφέρον ἐπεδείξατο ὑπὲρ τῶν παθόντων ἀδελφῶν ἡμῶν.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς
† Ὁ Αἴνου ΙΩΑΚΕΙΜ

Ἐν Πέραν τῇ 12 Ἀπριλίου 1919.

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ
Ἀναπληρωτῇ Τοποτηρητῇ
τοῦ Οἰκουμεν. Θρόνου
Μητροπολίτῃ Καισαρείας
κ. ΝΙΚΟΛΑΩ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ σύνολον τῶν αἰσθημάτων, ἰδεῶν, ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων ἔθνους τινὸς καταρτίζει τὸν χαρακτῆρα, ἀποκρυσταλλώνει τὴν νοοτροπίαν καὶ διακρίνει ἐν γένει τὸν ψυχολογικὸν αὐτοῦ βίον, πᾶσα δὲ καθόλου τοιαύτη ἢ τοιαύτη ἐκδήλωσις τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ εἶνε κατ' εὐθεῖαν ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀποκρυσταλλωθεῖσαν ἤδη νοοτροπίαν καὶ τὸν καταρτισθέντα χαρακτῆρα καὶ ἀποτελεῖ ἁπλοῦν ἀντικατόπτρισμα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς. «Ἡ ζωὴ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ λαοῦ τινος, λέγει ὁ Gustave le Bon, εἶνε ἁπλῆ ἀνταύγεια τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἶναι αἱ ὁραταὶ γραμμαὶ πράγματός τινος ἀοράτου μέν, πλὴν πραγματικοῦ· Τὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα δὲν εἶνε ἢ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς ἐσωτερικῆς ὑποδείξεως, ἡ ὁποία καθορίζει αὐτά».

Τοῦτο ἀποτελεῖ λόγον σοβαρὸν καὶ ἀποχρῶντα ὥστε νὰ καθίσταται ἀπολύτως ἀδύνατος πᾶσα οὐσιώδης μεταβολὴ καὶ πᾶσα αἰσθητὴ ἀλλοίωσις τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐθνικῆς νοοτροπίας. Ἐὰν δὲ οὕτως ἢ ἄλλως ἤθελεν ἐπέλθῃ καὶ παρατηρηθῇ ποιά τις μεταβολή, αὕτη θὰ ἀφορᾷ πάντως ὄχι τὸ ἐσωτερικὸν ἀλλὰ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, ὄχι τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν φύσιν τοῦ ἔθνους ἀλλὰ μόνον τὰ μέσα καὶ τὸν

τρόπον τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς. Μία ὅμως τοιαύτη μεταβολὴ εἶνε ὅλως ἀσήμαντος.

Τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀνωτέρω σκέψεων διαβλέπομεν καὶ ἐν τῷ τουρκισμῷ. Ὁ τουρκισμὸς ἀποτελεῖ ἔθνος διαπνεόμενον ὑπὸ ὡρισμένων πεποιθήσεων καὶ ἀρχῶν καὶ ἔχον ἰδίαν ἰδεολογίαν καὶ αἰσθηματολογίαν. Οἱ πρωτοπορήσαντες ἐν τῇ θρησκευτικῇ καὶ τῇ πολιτικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, δι' ὅσων ἐσκέφθησαν καὶ ἐκήρυξαν καὶ ἔπραξαν, διεχάραξαν εἰς αὐτὸν βαθύτατα τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐνεργεῖν, καθώρισαν τὸν βαθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως καὶ πολιτικοκοινωνικῆς μορφώσεως τῶν τούρκων καὶ ὑπέδειξαν εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα τῆς περαιτέρω διαγωγῆς καὶ πολιτείας αὐτῶν. Οἱ τελευταῖοι δὲ οὗτοι, πιστοὶ θεματοφύλακες τῶν ὅσα παρέλαβον, ἐξηκολούθησαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον σκεπτόμενοι καὶ ἐνεργοῦντες καὶ τοιουτοτρόπως κατηρτίσθη ὁ ψυχολογικὸς βίος καὶ ἀπεκρυσταλλώθη ἡ νοοτροπία καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους. Ὁλόκληρος οὗτος ὁ ψυχολογικὸς βίος δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ καὶ μάλιστα τόσον ἀποτόμως, ὅσον ἐφαντάσθησάν τινες, καὶ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, διότι ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους καὶ ἑπομένως μένει κατ' οὐσίαν ἀμετάβλητος. Ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐναργέστατα ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς γενομένων ἐγκεντρίσεων καὶ ἐμβολιασμῶν — ὑπὸ τὸ ὄνομα **«μεταρρυθμίσεις»** ἐν τῇ τουρκικῇ ἱστορίᾳ ἀναφερομένων —, τοὺς ὁποίους ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βίας καὶ τὴν πίεσιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἐξηναγκάζετο ἡ Τουρκία νὰ ἀποδεχθῇ ὑπισχνουμένη ἑκάστοτε τὴν εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων καὶ τὴν πρόσκλησιν ξένων διοργανωτῶν. Δὲν παρήρχετο ὅμως ὀλίγον διάστημα καὶ αἱ τόσον πανδήμως

διακηρυττόμεναι ὑποσχέσεις αὐτῆς ἐλησμονοῦντο. Ἦτο ἡ ἐπικράτησις μιᾶς ἀληθείας, ἡ ὁποία πρὸς στιγμὴν παρεωρᾶτο: ὅτι δηλ. ἔθνος τι δὲν δύναται νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλα πρότυπα καὶ ζητήσῃ ξένους διοργανωτάς, ἐφ' ὅσον δὲν κατέχει ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀπαιτουμένας ἱκανότητας πρὸς απομίμησιν τῶν προβαλλομένων προτύπων καὶ ἐφαρμογὴν τῶν διοργανουμένων σχεδίων. Ἀλλ' ἦτο κυρίως καὶ ἡ ἀντίδρασις, τὴν ὁποίαν ὁ χαρακτὴρ καὶ ὁ καθόλου ψυχολογικὸς βίος τοῦ τούρκου ἀντέτασσεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐφαρμογῆς μεταρρυθμίσεων, προτιμῶντος μᾶλλον νὰ καταστραφῇ παρὰ νὰ ὑποστῇ μεταβολήν, τὴν ὁποίαν ἐδικαιολόγει καὶ ἀπῄτει ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ πρόοδος.

Ἡ τελευταία μάλιστα ἀπόπειρα εἰς τοιαύτας μεταρρυθμίσεις, ἡ γενομένη διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων ἀναστηλώσεως τοῦ Συντάγματος (1908), ἀπέδειξεν ὅτι δὲν εἶνε εὔκολον πρᾶγμα νὰ μεταβάλῃ τις ὡρισμένην ψυχολογίαν καὶ νοοτροπίαν λαοῦ, τὰς ὁποίας καὶ θρησκεία καὶ παραδόσεις καὶ ἀγῶνες βαρεῖς καὶ πολλάκις αἱματηροὶ καὶ χρόνος καὶ τὰ πάντα ἐσφυρηλάτησαν, ἐστερέωσαν καὶ καθιέρωσαν. Οἱ Νεότουρκοι, εὐθαρσεῖς καὶ γνήσιοι ἀντιπρόσωποι τῆς τουρκικῆς ψυχολογίας καὶ νοοτροπίας καὶ ἐμπεποτισμένοι τὰς ἀρχὰς τοῦ Νιτζεϊσμοῦ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπεκάλυψαν τί ἐννοοῦσιν ὑπὸ τὸ ἀναστηλωθὲν σύνταγμα καὶ τί ὑποκρύπτουσιν ὑπὸ τὰς κατὰ κόρον καὶ ὅλως ἀναξίως κηρυσσομένας ὑπ' αὐτῶν εὐγενεῖς ἀρχὰς τῆς ἰσότητος, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀδελφοποιήσεως. Ρίψαντες κάτω τὴν προσωπίδα ὡμολόγησαν παρρησίᾳ ὅτι τὸ πρόγραμμα αὐτῶν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐξόντωσιν τῶν μὴ μουσουλμανικῶν στοιχείων καὶ εἰς τὴν ἵδρυσιν ἔπειτα καὶ στερέωσιν καθαρῶς τουρκικοῦ κράτους. Ἦτο ἡ φωνὴ τῆς τουρκικῆς αὐτῶν ψυχῆς, καὶ τὴν φωνὴν ταύτην ἦτο ἀδύνατον νὰ καταπνίξωσιν. Ἦτο ἡ ἐκδήλωσις τοῦ τουρκικοῦ αὐτῶν χαρα-

κτήρας καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον δὲν ἠδύναντο νὰ περιφρονήσωσι. Καὶ τὸ σύνταγμα λοιπὸν ἀπέτυχε, διότι ὡς πολιτικὴ μεταρρύθμισις ἀπέβλεπε μόνον εἰς μεταβολήν τινα τῶν ἐξωτερικῶν τύπων καὶ δὲν ἥπτετο αὐτῆς ταύτης τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς τοῦ τουρκισμοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὑπῆρξαν μεγάλα τὰ μαρτύρια, ὅσα ὑπέστησαν τὰ ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους ζήσαντα μὴ μουσουλμανικὰ στοιχεῖα καὶ ἀπέβησαν φοβεραὶ δι' αὐτὰ αἱ πιέσεις μιᾶς τοιαύτης νοοτροπίας καὶ ψυχολογίας τοῦ τουρκισμοῦ. Ἰδιαζόντως δὲ τὸ μαρτυρολόγιον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐξακολουθῆσαν ἀδιακόπως μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὑπῆρξεν ὅλως ἀφάνταστον. Αἱ φρικαλέαι σκηναί, αἱ ὁποῖαι διεδραματίσθησαν κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦσαν τὸ σκληρὸν προοίμιον τῆς μαύρης καὶ τραγικῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ ἑλληνικὸν αἷμα ἔρρευσε πλειστάκις ποταμηδόν, ἡ τιμὴ τῆς Ἑλληνίδος παρεβιάσθη ἀσυστόλως, ἡ θρησκεία τοῦ Ἕλληνος περιεφρονήθη, ἡ ἐθνικὴ καὶ ἀτομικὴ αὐτοῦ περιουσία ἐδῃώθη καὶ ἐληστεύθη. Καὶ ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε μέχρι τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ συντάγματος, ὁπότε οἱ Νεότουρκοι γνωρίζοντες ὅτι οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες ἀποτελοῦσι τὴν μᾶλλον προηγμένην καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἐθνότητα, πρὸς ἣν δυσκόλως ἠδύναντο νὰ συναγωνισθῶσι καὶ φοβούμενοι ἑπομένως τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐπιρροὴν καὶ ἐπίδρασιν, ἤρξαντο καὶ αὐτοὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς στρεφόμενοι ἐναντίον αὐτῆς. Ἐδημιουργήθη ἐν πρώτοις καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν ἀτμόσφαιρα μίσους καὶ περιφρονήσεως πρὸς τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, συνέπεια τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ παραβίασις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καὶ δὴ καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου, ἡ

καταστρατήγησις καὶ ἡ αὐθαίρετος ἑρμηνεία καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ περὶ βουλευτικῶν ἐκλογῶν νόμου, ἡ ἐπιβολὴ καταναγκαστικῶν φόρων καὶ εἰσφορῶν, ὁ ἀφοπλισμὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς τῶν τούρκων, ὁ καταρτισμὸς τουρκικῶν συμμοριῶν, ὁ θρησκευτικὸς προσηλυτισμὸς πρὸς παραπλάνησιν καὶ ἐξισλάμισιν τῶν ἁπλουστέρων, ἡ ἀμείλικτος ἐφαρμογὴ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ ἡ ἐπίσημος διακήρυξις σεισαχθείας, δηλ. ἡ ἀπαγόρευσις ὅπως οἱ τοῦρκοι πληρώνωσιν οἱανδήποτε πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ὀφειλὴν αὐτῶν.

Ὁ ἐπισυμβὰς βαλκανικὸς πόλεμος παρέσχεν εἰς τοὺς Νεοτούρκους καὶ καθόλου εἰς τὸ τουρκικὸν ἔθνος τὴν ἐπιζητουμένην εὐκαιρίαν ὅπως ἐπεκτείνωσι τὸν κατὰ τῶν Ἑλλήνων διωγμόν. Τὰ ἐκ λαζῶν, κιρκασίων καὶ ἀράβων ἐθελοντικὰ τάγματα ἠρήμωσαν τὴν Α. Θρᾴκην ἰδίως, καὶ αἱ χρηματικαὶ ἀφαιμάξεις ἀφήρεσαν καὶ τὴν τελευταίαν οἰκονομικὴν ἰκμάδα τῶν Ἑλλήνων τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὡσεὶ μὴ ἤρκουν ταῦτα πάντα ἐπηκολούθησε τῷ 1914 καταναγκαστικὸς διωγμός. Καὶ ἐφηρμόσθη τότε σατανικώτατον σχέδιον ἀγρίου διωγμοῦ καὶ ἐξετοπίσθησαν ἡβηδὸν ὁλόκληροι ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Θρᾴκης καὶ τῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας ἀνερχόμενοι εἰς 284172 ψυχῶν. Πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἐφονεύθησαν, πολλαὶ γυναῖκες καὶ νεάνιδες παρεβιάσθησαν, οἰκίαι καὶ κτήματα ἐπυρπολήθησαν ἢ κατεσχέθησαν ὑπὸ τούρκων μεταναστῶν, ὁλόκληροι κινηταὶ περιουσίαι διηρπάγησαν.

Τὸ κακὸν ἐκορυφώθη κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ὅτε πλεῖσται ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι τῆς αὐτοκρατορίας ἐκλονίσθησαν ἐκ θεμελίων ἢ καὶ ἐντελῶς κατεστράφησαν. Εἶνε ἀνεκδιήγητα τὰ δεινοπαθήματα, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν οἱ ἐκδιωχθέντες ἐκ τῶν ἑστιῶν αὐτῶν Ἕλληνες. Διεσκορπίζοντο οἱ δυστυχεῖς οὗτοι εἰς χωρία καθαρῶς

τουρκικά· ἠμποδίζετο εἰς αὐτοὺς ἡ ἐκ μέρους τῶν Πατριαρχείων διανομὴ βοηθημάτων, ἐστεροῦντο ἐκκλησιῶν καὶ ἱερέων καὶ πάσης καθόλου ἀπὸ τῆς θρησκείας ἀπορρεούσης παραμυθίας καὶ ἐξηναγκάζοντο διὰ τοιούτων καὶ ἄλλων μέσων εἰς ἐξισλάμισιν. Τοιουτοτρόπως δὲ πληθυσμὸς ὁμογενὴς ἐκ 490063 ψυχῶν, διασπαρεὶς ἀνὰ τὰ ὄρη, τὰς χαράδρας καὶ τὰ τουρκικὰ χωρία, ὑπέστη ἐν τοῖς πλείστοις τὸν ἐξ ἀσιτίας, τοῦ ψύχους καὶ τῶν στερήσεων ἐν γένει θάνατον.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ φρικώδης τραγωδία τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τοῦ βαλκανικοῦ κυρίως πολέμου καὶ ἐφεξῆς, καὶ τῆς τραγωδίας ταύτης τὴν Μαύρην Βίβλον, περιγράφουσαν διὰ ζοφερῶν χρωμάτων τὰ μαρτύρια, τὰ βάσανα καὶ τοὺς διωγμοὺς τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, παραδίδει τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν κρίσιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου μετὰ τῆς σαφοῦς καὶ ρητῆς δηλώσεως ὅτι, χωρὶς οὐδὲν νὰ διαστρέψῃ, οὔτε νὰ ἐπινοήσῃ, οὔτε νὰ μεγαλοποιήσῃ, ἀντιγράφει ἁπλούστατα μίαν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν τουρκικὴ κυβέρνησις καὶ τουρκικὸς λαὸς ἀπαισίως ζωγραφίσαντες προέβαλον ἔπειτα ἐν περιόπτῳ θέσει τῆς ἐρυθρᾶς τοῦ ἔθνους αὐτῶν πινακοθήκης. Οἱ ἀναγνώσοντες τὰς κατωτέρω σελίδας τῆς παρούσης Μαύρης Βίβλου θέλουσι συνομολογήσῃ μίαν ἀλήθειαν, ὅτι λαὸς ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοιούτων ἀγρίων ἐνστίκτων καὶ ἔχων χαρακτῆρα ἀπαίσιον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ διανοίξῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ὁδὸν τῆς προόδου, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ ἀποβῇ εἰς τοὺς ἄλλους διδάσκαλος καὶ ἀρχηγός.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΠΟΝΤΩ

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΛΕ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΛΩΝΙΑΣ

Σφριγῶσα καὶ ἀκμάζουσά ποτε ἡ ἐπαρχία αὕτη (κοινότ. 91 καὶ πληθυσμ. 52855), μὲ ἕδραν τὴν ἱστορικὴν Νικόπολιν, ἐδοκίμασεν ἀπὸ τοῦ συντάγματος καὶ ἐφεξῆς τὴν μανίαν τῆς νεοτουρκικῆς διοικήσεως ὑποστᾶσα, κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, τὴν θηριώδη βίαν τῶν τουρκικῶν ὀρδῶν καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Μεταβληθεῖσα εἰς ἀπέραντον κτῆμα τῶν περιοίκων τούρκων ἀπώλεσε πρὸς στιγμὴν τὴν χριστιανικὴν αὑτῆς ὄψιν διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν βιαίων ἐξισλαμίσεων, τὸν διωγμὸν τῶν κοινοτήτων καὶ ἐν γένει τὴν ἐπελθοῦσαν ἐρήμωσιν. Εἶνε πρωτοφανεῖς αἱ ὠμότητες καὶ φρικιαστικὰ τὰ ὄργια καὶ ἀπερίγραπτοι αἱ διαρπαγαὶ καὶ ληστεύσεις τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τόσον τῶν ἐκδιωχθέντων ὅσον καὶ τῶν παραμεινάντων ἐν ταῖς ἑστίαις αὐτῶν. Πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐφεύρῃ ἡ σατανικὴ φαντασία τῶν τούρκων, ὑπὸ τὴν σθεναρὰν προστασίαν καὶ δὴ καὶ πρωτοβουλίαν τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, ἐφηρμόσθη εἰς βάρος τῶν ἡμετέρων.

Δον) Τμῆμα Νικοπόλεως.

1 Βάλδζανα, 2 Τρουπτσῆ. 'Αμφότεραι αἱ κοινότητες αὗται διά τε τὴν εὐφορίαν καὶ τὸν ρωμαντισμὸν τῶν τοπείων αὐτῶν ἐφελκύσασαι ἐνωρὶς τὴν προσοχὴν τῶν νεοτούρκων ἐξεκενώθησαν ἐντὸς τριῶν ὡρῶν βίᾳ, κατὰ Νοέμβριον 1916 καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ διοικητοῦ 'Ασάφ, μὴ ἐπιτραπέντος εἰς τοὺς κατοίκους νὰ παραλάβωσί τι τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Κατὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἔξωσιν διεδραματίσθησαν γεγονότα φρικώδη. 'Η Σοφία 'Ασλανίδου, χήρα καὶ μήτηρ ἕξ τέκνων, ἀντιστᾶσα εἰς τὴν διαταγὴν ὅπως μὴ παραλάβῃ τι, ἐσφάγη θηριωδῶς ἐνώπιον τῶν τέκνων αὐτῆς· ἡ σύζυγος Στεφ. Τζεντεμὴ ἐξεβιάσθη ἐνώπιον τοῦ συζύγου αὐτῆς, ὁδηγηθεῖσα ἔπειτα εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Ταπάνογλου 'Ασήμ· τὴν αὐτὴν οἰκτρὰν τύχην ὑπέστησαν ἡ Σοφία Καραλόγλου καὶ ἡ 'Ανατολὴ Δεμιρδζόγλου, ἡ δὲ Παρθένα Τουμανίδου ἐννοήσασα τὴν τύχην, ἥτις ἀνέμενεν αὐτήν, ἐρρίφθη εἰς τὸν Λύκον ποταμὸν καὶ ἐπνίγη. 'Ο Νικήτας Θωμαΐδης, διαμαρτυρηθεὶς διὰ τὴν τοιαύτην συμπεριφορὰν τῶν διενεργούντων τὴν ἀπέλασιν, κατεκρεουργήθη πάραντα φρικωδῶς πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων! ! Οἱ λοιποὶ χριστιανοὶ κατέφθανον τῇ 26 Δεκεμβρίου 1913 εἰς Τοκάτην, ὁπόθεν, μετ' ἀποχωρισμὸν τῶν γυναικοπαίδων ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἀπεστάλησαν ἀνὰ τὰ διάφορα καθαρῶς τουρκικὰ χωρία τῆς περιφερείας.

Καθ' ὁδὸν ὑπέστησαν ἀληθῆ μαρτύρια. Ἄσιτοι, ὑβριζόμενοι καὶ παντοιοτρόπως ἐξευτελιζόμενοι, δὲν ἠδύναντο οὐδὲ σιωπηλήν τινα λύπην νὰ αἰσθανθῶσιν ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν φρικαλεοτήτων, τὰς ὁποίας συνήντων διερχόμενοι τὰ

καταστραφέντα ἀρμενικὰ χωρία. 'Απεκόπτετο ἀμέσως ἡ γλῶσσα καὶ ἐνίοτε καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ τολμητίου! Τοῦτο συνέβη εἰς τὸν 'Ηλίαν Κυνηγόπουλον, ὅστις κωφὸς ὢν καὶ μὴ ἀκούσας τὴν δοθεῖσαν σχετικὴν διαταγὴν τῶν τούρκων, ἐκραύγασεν ἐπὶ τῇ θέᾳ ἀρμενικῶν πτωμάτων. Αὐθωρεὶ ἀπεκόπη ἡ γλῶσσα αὐτοῦ καὶ ἀπεκεφαλίσθη αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Αἰκατερίνη καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Σοφία. Κατὰ Μάρτιον 1917 διαταχθέντες ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν πλήρης χαρᾶς ἐπέστρεφον· φθάσαντες ὅμως εἰς τὰ πρόθυρα τῶν χωρίων αὐτῶν ὑπέστησαν ληστρικὴν ἐπίθεσιν, διοργανωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κακοῦ δαίμονος τῶν μερῶν ἐκείνων Χαλὴλ Ταπὰν ἀγᾶ, ἀπολύσαντος συγχρόνως ἐναντίον ἐκείνων καὶ ἀγέλην ὁλόκληρον πελωρίων ποιμενικῶν κυνῶν. Οἱ δυστυχεῖς χριστιανοὶ πανικόβλητοι καὶ μεμωλωπισμένοι κατέφυγον καὶ πάλιν εἰς Τοκάτην, Γάγγρας καὶ ἀλλαχοῦ.

'Η θηριωδία τῶν ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων τούρκων ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος, μεταξὺ δὲ πάντων προεῖχεν ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Χαλὴλ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Οὗτος προέβη εἰς σφαγὴν τοῦ 'Αναστασίου 'Αθανάσογλου, τοῦ Σάββα Γεκένογλου καὶ τῆς Μαρίας Τσουλφᾶ, ἔδειρεν ἀνηλεῶς τὸν ἱερέα Στέφανον ξυρίσας ἔπειτα αὐτὸν πρὸς ἐμπαιγμόν, ἐβασάνισε τὸν 'Ελευθέριον Καραγκιὸζ διακορεύσας ἔπειτα καὶ ἐγκλείσας εἰς τὸ χαρέμιον αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐκείνου Σοφίαν, ἐξέσχισε τὰς κοιλίας τῶν γυναικῶν: Σοφίας Μήλογλου, Κερασιᾶς Τζίπιζ καὶ 'Ελένης Χουπᾶ ἐκ Καραπεζῆ ἀποκεφαλίσας καὶ τοὺς συζύγους αὐτῶν. Τὸ μῖσος τῶν τούρκων ἐξεδηλοῦτο καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῶν χριστιανῶν, τῶν ὁποίων τὰ πτώματα δὲν ἐνεταφιάζοντο. ὅπως γείνωσι βορὰ τῶν ὀρνέων καὶ τῶν κυνῶν. Τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων Π'' Εὐθυμίου, τῆς θυγατρὸς

αὐτοῦ Ἐλισάβετ καὶ τοῦ Θεοφίλου Α. Κυνηγοπούλου ἐρρίφθησαν εἰς τοὺς κύνας, ἡ δὲ Μαρία Ἀθανάσογλου ἐπιχειρήσασα νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς κατεξεσχίσθη ὑπ' αὐτῶν ὑπὸ τοὺς σαρκαστικοὺς γέλωτας τῶν καμηλατῶν Χουρσὴτ καὶ Σουκρῆ.

3 Χάχαβλα, 4 Ἀλήσορ, 5 Ἰσπαχὰν-μαχαλεσί, 6 Καλαδζούκ, 7 Ἔσολα, 8 Φεΐλερη. Τὰ χωρία ταῦτα ἐκδιωχθέντα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἐν μέσῳ πολλῶν ταλαιπωριῶν περιπλανηθέντα ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία τῆς Κασταμονῆς καὶ τῆς Τοκάτης.

Οὐχ ἧττον φρικώδης ὑπῆρξε καὶ ἡ τύχη τῶν μὴ μετατοπισθέντων κοινοτήτων τοῦ τμήματος τούτου, τῆς Νικοπόλεως μάλιστα γενομένης καὶ παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἀποκαλυφθῶσι καὶ παραδοθῶσιν εἰς τὰς ἀρχὰς οἱ κρυπτόμενοι εἰς τὰς ἑλληνικὰς οἰκογενείας Ἀρμένιοι· Αἱ σφαγαὶ καὶ διαρπαγαὶ τῶν χριστιανικῶν περιουσιῶν ἀπετέλουν διασκέδασιν διὰ τοὺς τούρκους, αἱ δὲ δι' ἀπειλῶν καὶ βίας ἐξισλαμίσεις ἦσαν πολλαί.

Βον) Τμῆμα Ἀλούτσαρας

9 Χινδζηρί, 10 Ἀναστός, 11 Ἀλησίξ, 12 Καμησλή. Ἐξεκενώθησαν τὸν αὐτὸν καὶ τὰ προηγούμενα χωρία χρόνον καταφυγόντα εἰς Σεβάστειαν, Γάγγρας καὶ Κασταμονήν. Πολλοὶ γέροντες καὶ γυναικόπαιδα ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους μεταξὺ χιονοσκεπῶν ὀρέων καὶ δυσβάτων ὁδῶν.

Γον) Τμῆμα Κερδζενησέου

13 Καδή-κιοΐ, 14 Ριφαχιγιέ, 15 Κονδύλια, 16 Πιστούρ, 17 Ἀλαδζὰ-χάν, 18 Μονδολᾶς, 19 Μεντέμελη. Κατὰ Ἰούλιον 1917 ὁ μουδίρης μετά τινων τούρκων ἐνόπλων ἐλθὼν εἰς τὸ χωρίον Καδήκιοϊ διέταξεν ὅπως ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀπέλθωσιν οἱ κάτοικοι. Τὸ αὐτὸ ἐκοινοποίησε καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἓξ χωρία. Τοιουτοτρόπως χιλιάδες ψυχαὶ δοκιμάσασαι προηγουμένως διαφόρους πιέσεις καὶ καταδυναστεύσεις τῶν τούρκων, διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία τῆς Σεβαστείας πρὸς τελείαν αὐτῶν ἐξόντωσιν. Κατὰ τὴν ἐκδίωξιν ἐγένοντο σφαγαὶ καὶ διακορεύσεις καὶ βεβηλώσεις ἱερῶν ναῶν καὶ ἀπαγωγαὶ μικρῶν παιδίων καὶ βρεφῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας αὐτῶν.

Δον) Τμῆμα Ἐπεσέου

20 Ἰν-όνοῦ, 21 Παζὰρ-πελέν, 22 Κηζήκ, 23 Τσαμλή-καλέ. Τὰ χωρία ταῦτα ἐκδιωχθέντα κατέφυγον πρὸς τὴν Φάτσαν ἢ διεσκορπίσθησαν πολλαχοῦ. Σφαγαὶ καὶ φόνοι καὶ ἀπαγχονισμοὶ ἐσημειώθησαν πλεῖστοι ὅσοι κατὰ τὸν διωγμὸν αὐτῶν. Ὁ Βασίλειος Γεωργίου κατεσφάγη θηριωδῶς ἐν Ζάρᾳ ληστευθεὶς πρότερον. Ἀπηγχονίσθησαν πολλοὶ φιλήσυχοι χωρικοὶ ὡς φυγόστρατοι δῆθεν καὶ ὡς ἐπαναστάται καὶ δή: ἐν Ἰν-όνοῦ 14, μεταξὺ δ' αὐτῶν ὁ Ἰωακεὶμ Σάββα, ὁ Κωνσταντῖνος καὶ Σάββα Τσερκέζ, ὁ Γεώργιος Πισία, ὁ Παῦλος Μιχαὴλ καὶ ὁ Λάζαρος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἐν Κηζὴκ 8, ἐν Τσαλὴ-καλὲ 4 καὶ ἱκανοὶ ἐν Παζὰρ-πελέν.

Μερικὸς διωγμὸς ἐγένετο καὶ εἰς τὰ λοιπὰ χωρία τοῦ τμήματος τούτου (Δερέ-κιοϊ, Κιὸβ-τεπέ, Ἀρμοὺτ-τσαΐρ, Καγιὰ-δεπέ, γιαλὴ-καγιά, Τζέτουρα, Κοὺλ-ἀλή, Τζελέπ, Μουρασή, Ὀβαδζούκ, Κοὺρ-μπαγή. Τὸ χωρίον Παναγία δὲν ἐξεκενώθη) κατόπιν πολλῶν πιέσεων καὶ ἀπαγχονισμῶν. Οἱ παραμείναντες δὲν εἶδον βελτιουμένην τὴν θέσιν αὐτῶν. Τοὐναντίον ἀπαγορευθείσης πάσης μεταβάσεως αὐτῶν εἰς τοὺς ἀγροὺς πρὸς καλλιέργειαν ὑφίσταντο τὸν ἐκ λιμοῦ θάνατον, τὸ φάσμα τοῦ ὁποίου συχνάκις ἐπισείοντες οἱ τοῦρκοι παρεπλάνουν πολλὰς τῶν χριστιανῶν ἐκλέγοντες συνήθως τὰς ἐκκλησίας ὡς τόπον κορεσμοῦ τῶν ἀσελγειῶν αὐτῶν.

Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν καὶ τὰ χωρία τῶν τμημάτων: **Σούσεχρι, Κιρικίου, Γιαγλὴ-γιουζοῦ, Μεσουδιὲ** καὶ **Σιόσορτας**, καίπερ μὴ ἐκπατρισθέντα, κατ' ἔμπνευσιν καὶ πολλάκις ρητὴν διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖ στρατευμάτων Φεϊζῆ βέη, ὅστις καταρτίσας συμμορίας ὑπὸ τοὺς εἰδεχθεστέρους καὶ ἀπαισιωτέρους αὐτόχθονας τούρκους κατελήστευε τοὺς χριστιανούς, ἐξεβίαζεν ἀναιδῶς ἐνώπιον τῶν συγγενῶν αὐτῶν τὰς χριστιανὰς γυναῖκας καὶ παρθένους, ἀπεκεφάλιζε νέους καὶ ἐν γένει ἠρήμου τὴν χώραν ἐκείνην.

ΛΣΤ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΔΙΑΣ

Καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (145 κοινότ. καὶ 77845 πληθυσμὸν) ἐνωρὶς ἐφαρμοσθεὶς ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἀφήρεσε βαθμηδὸν πᾶν ὅ,τι ὑπῆρχεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, περιελθόντων εἰς θέσιν νὰ στερηθῶσι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Μεγάλη δυστυχία ἐνέσκηψεν ἀμέσως, ἰδίᾳ εἰς τὸ ἄγονον τμῆμα τῆς Ἀργυρουπόλεως, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι μηδὲν σχεδὸν ἀπολαμβάνοντες ἐκ τῆς πετρώδους γῆς ἀπέζων ἐκ τοῦ ἐμπορίου, διενεργουμένου ἐπιτοπίως καὶ ἐν Ρωσσίᾳ. Ἀρχηγὸς τοῦ ἐμπορικοῦ τούτου ἀποκλεισμοῦ ὑπῆρξεν ὁ μισέλλην νομάρχης Τραπεζοῦντος Δζεμὰλ Ἀζμῆ ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς καὶ τὸν διοικητὴν Ἀργυρουπόλεως Χιλμῆ βέην. Ἐξ ἑτέρου ἡ στρατολογία διενεργηθεῖσα εἰς εὐρυτάτην κλίμακα ἠρήμωσε τὰς κοινότητας ἀφαιρέσασα τοὺς προστάτας πάσης οἰκογενείας, πολλοὺς τῶν ὁποίων ἐθανάτωσε, κατόπιν ἀσπλάγχνων ραβδισμῶν καὶ φρικωδῶν βασανιστηρίων ἐκ μέρους ἀπανθρώπων ἀξιωματικῶν. Ἕνεκα τῆς τοιαύτης θέσεως τῶν στρατολογουμένων ὁμογενῶν ἐπόμενον ἦτο νὰ παρουσιασθῶσι καὶ φυγόστρατοι, οἵτινες ὅμως ἔσπευδον ἀμέσως παραδιδόμενοι ἵνα σώσωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν ὡς καὶ τὰς ἑστίας αὐτῶν, ἐξ ὧν πολλαὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπυρπολοῦντο.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῆς προελάσεως τῶν Ρώσσων, ὅτε ἤρξαντο νέος φανατισμὸς καὶ νέα μαρτύρια ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἐρζερούμης πλεῖστοι τοῦρκοι Ἀργυρουπόλεως, Ἀρδάσης καὶ τῶν περιχώρων, παραλαβόντες τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν, ἔφευγον μέσον Χερροιάνων καὶ Καρὰ Χισὰρ εἰς Σεβάστειαν. Ἐκ τούτων ὅμως ἐλάχιστοι ἦσαν οἱ φθάσαντες ἐκεῖ· οἱ λοιποὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ τουρκικὸν χωρίον Μοναστὴρ (6 ὥρας μακρὰν τῆς Ἀρδάσης), ἔνθα βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ φανατικῶν ἐντοπίων τούρκων ἔθηκαν εἰς ἐφαρμογὴν πρόγραμμα καταστρέψαν τὰ εἰς τὴν γραμμὴν ἐκείνην εὑρισκόμενα χριστιανικὰ χωρία. Ἐπὶ τῇ καταλήψει δὲ τῆς Τραπεζοῦντος, τοῦρκοι πρόσφυγες Τραπεζοῦντος, Γιομουρᾶς, Πλατάνων, τοῦ χωρίου Τζικανόη καὶ ἄλλων χωρίων, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντες κορυφαίους συμμορίτας, ἐκκινήσαντες ἐκεῖθεν ἐπὶ σκοπῷ ὅπως μέσον Κιορτοῦν μεταβῶσιν εἰς Σεβάστειαν — καὶ ἡ ὁδὸς αὕτη ἦτο δι' αὐτοὺς συντομοτέρα — κατηυθύνθησαν οὐχ ἧττον καὶ οὗτοι εἰς Μοναστήρ, κατόπιν προσκλήσεως τῶν ἐκεῖ προηγουμένως συγκεντρωθέντων τούρκων, καὶ ἅπαντες ὁμοῦ ἤρξαντο τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτῶν ἔργου.

Αον) Τμῆμα Τοροὺλ—Ἀργυρουπόλεως

1 Κορόξενα, 2 Μάδζερα, 3 Φυτίανα, 4 Ἀμβρίκιον. Οἱ κάτοικοι ἐγκαταλείψαντες πᾶσαν τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον αὐτῶν περιουσίαν περιεπλανῶντο ἐπὶ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια νήστεις καὶ γυμνοί. Ἠτιμάσθησαν γυναῖκες καὶ παρθένοι ἐκ μέρους τῶν ἐπιδρομέων καὶ ἐφονεύθησαν γυνή τις μετὰ τοῦ τέκνου αὐτῆς ἐξ Ἀμβρικίου καὶ πέντε κάτοικοι ἐκ Φυτιάνων. Αἱ ἐκκλησίαι διαρπαγεῖσαι τέλεον, εἶτα ἐπυρπολήθησαν. Μετὰ τὰς πολυημέρους αὐτῶν περιπλανήσεις πολλοὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια· κατόπιν ὅμως, καταληφθείσης τῆς Ἀρδάσης (8 Ἰουλίου 1916), ἀπελάθησαν πάντες οὗτοι πρὸς τὰ ὑπὸ ρωσικὴν κατοχὴν μέρη ἐξαγοράσαντες πρότερον τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν ἀντὶ πολλῶν λύτρων.

5 Παπαβράμ, 6 Σαραντάρ, 7 Ἰλεδζούκ, 8 Χόψια, 9 Γολῆ, 10 Φετικές. Κατόπιν λεηλασιῶν καὶ ἐμπρησμῶν τῶν οἰκιῶν οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ βουνά. Κατεκρεουργήθησαν ὁ ἐκ Παπαβρὰμ Κυριακὸς Μαδεντσίδης καεὶς ἐπὶ τῆς πυρᾶς, 15 ἐκ Σαραντάρ, 4 ἐξ Ἰλετσούκ, 10 ἐκ Χόψιας καὶ 6 ἐκ Γολῆ.

11 Μαυρενά, 12 Σαρπίς-κιοΐ, 13 Αὐλίανα, 14 Ἄδυσσα, 15 Ἀρταπέρ. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν καὶ τὰ χωρία ταῦτα. Ἐφονεύθησαν δύο ἐκ τοῦ χωρίου Ἄδυσσα.

16 Μαγκάδιον, 17 Ἀκ-τσάλ 18 Γαργάενα, 19 Δέσμενα, 20 Σιμικλή, 21 Σαρὴ-παπᾶ, 22 Μπεΐ-ταρλᾶ. Ἡ καταστροφὴ ὑπῆρξεν ἡ αὐτή. Κατεκρεουργήθησαν 5 ἐξ Ἄκ τσάλ, 15 ἐκ Γαργάενα, 20 ἐκ Δέσμενας, 60 ἐκ Σιμικλή, καὶ 15 ἐκ Σαρὴ-παπᾶ. Παρεβιάσθησαν πολλαὶ παρθένοι ὡς καὶ αἱ μονάζουσαι τῆς ἐν Σιμικλῇ γυναικείας μονῆς.

Πλὴν τῶν 22 τούτων χωρίων καὶ 10 μικρότεροι συνοικισμοὶ (Κανάκ, Κελέντων, Δέρενα, Λοντσίων, Ἄλμης, Κάλιτς, Ἁγιάννης, Σιμερᾶ, Ραματανάντων καὶ Μασανάντων) ἀποτελοῦντες πληθυσμὸν 2300 ψυχῶν διεσκορπίσθησαν λεηλατηθέντες καὶ πυρποληθέντες προηγουμένως.

Ἐπικειμένης τῆς καταλήψεως Ἀρδάσσης οἱ τοῦρκοι καταρτήσαντες ἀνταρτικὰ σώματα καὶ φεύγοντες διήρπαζον, ἠτίμαζον, ἔσφαζον καὶ κατέστρεφον πᾶν ὅτι ἑλληνικόν. Τὰς μεγαλητέρας ὠμότητας καὶ καταστροφὰς ὑπέστη ὁ

ὑπολειφθεὶς λαὸς Κιουρτακοὺς ἀπαχθεὶς μέχρι Σεβαστείας καὶ Τοκάτης καὶ μαρτυρήσας. Δύο ἡμέρας πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς Ἀρδάσης, διαταγῇ τοῦ ἐκεῖ ὑποδιοικητοῦ, διηρπάγησαν τὰ καταστήματα καὶ αἱ οἰκίαι τῶν ὁμογενῶν, διασκορπισθέντων εἰς τὰ περίχωρα, καὶ κατόπιν κατεκάησαν διὰ πετρελαίου.

Ὑποχωροῦντες οἱ τοῦρκοι ἐλεηλάτησαν τὰ χωρία: **23) Τσιμπρικᾶ, 24) Ρύακα, 25)** Παλαιοχώριον, **26) Χαβίανα, 27) Μουρτζανὴ καὶ 28) Δεμιρτζῆ-κιοΐ,** τῶν ὁποίων ὁ λαὸς φεύγων τοὺς ἐνόπλους ἐπιδρομεῖς καὶ ἀντάρτας τούρκους ἔδραμε πρὸς τὰ βουνά. Ἡ περιουσία αὐτῶν διηρπάγη. Τὰ χωρία **29) Δζίτη, 30) Τζολόχαννα, 31) Παλαγία,** ἐπίσης ἐδοκιμάσθησαν. Μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ρώσσων οἱ τοῦρκοι ἀνακαταλαμβάνοντες τὰ μέρη προέβησαν εἰς ἀποτελείωσιν τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτῶν ἔργου. Οἱ ἐναπολειφθέντες ἐκ τῶν ὡς ἄνω χωρίων καὶ συνοικισμῶν ἐλάχιστοι ὁμογενεῖς ἀπέθνησκον κυριολεκτικῶς τῆς πείνης, ἅτε ἀπογυμνωθέντες τελείως παντὸς πόρου ζωῆς.

Οἱ λοιποὶ κάτοικοι τοῦ τμήματος Ἀργυρουπόλεως καὶ Τορούλ μὴ μετακινηθέντες περιῆλθον ἄνευ ἀπευκταίου εἰς τὴν Ρωσσικὴν κατοχήν.

Βον) Τμῆμα Χερροιάνων — Κελκίτ

Ἄνω Ταρσός, Κάτω Ταρσός, Μελέν, Οὐλοὺ-Σεϊρὰν Μακρολίθ, Τσαούλ, Ζίμον, Κιοὺν-πατούρ, Παπούτς, Τζαπουτλῆ, Πιντσάντων, Τουμὰν-ὀλουγοῦ, Σόμκι, Παροττσῆ, Ζαγκάρ, Σιόν. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων, ἐκτὸς 200 κατοίκων, ἀπηλάθησαν εἰς Σεβάστειαν κατὰ τὴν ρωσσικὴν προέλασιν. Οἰκίαι, σχολαὶ καὶ Ἐκκλησίαι

διηρπάγησαν καὶ κατόπιν ἐπυρπολήθησαν. Αἱ κινηταὶ περιουσίαι ἐλεηλατήθησαν, τὰ δὲ κτήματα ἐσφετερίσθησαν οἱ ἐναπομείναντες τοῦρκοι.

Γον) Τμῆμα Τριπόλεως — Κερασοῦντος

Ὁ Μητροπολίτης Χαλδίας καὶ Κερασοῦντος Λαυρέντιος ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερομ. 15 Δ)βρίου 1916:

«Οἱ Ἕλληνες ὀθωμανοϋπήκοοι τῆς περιφερείας Κερασοῦντος καὶ ἰδίως οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ὑπερεῖχον κατὰ πολὺ τῶν ἀλλοεθνῶν συνοίκων των καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ κατὰ τὴν μόρφωσιν καὶ κατὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ κατὰ τὴν φιλεργίαν καὶ ἐπιχειρηματικότητα, ἅπασα δὲ ἡ οἰκονομική, ἡ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ κίνησις εὑρίσκετο εἰς χεῖρας αὐτῶν. Ἅμα ἐξερράγη ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος οἱ τοῦρκοι Κερασοῦντος, ἰδόντες ὅτι οἱ ἄλλοτε προστάται τῶν ἐν Τουρκίᾳ χρισνιανῶν ἦσαν ἐντελῶς ἀπερροφημένοι ὑπὸ τοῦ γιγαντιαίου πολέμου καὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν οὔτε νὰ ἐξετάσωσι τὰ συμβαίνοντα, οὔτε νὰ προστατεύσωσι τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανούς, ἐσκέφθησαν ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα πρὸς καταστροφὴν καὶ ἐξόντωσιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν ὡς τοὺς μόνους ἰσχυροὺς καὶ σπουδαίους ἀντιπάλους των. Ἐπὶ τούτῳ τὸ ἐνταῦθα κομιτᾶτον, περιλαμβάνον πάντα τὰ κακοποιὰ καὶ μοχθηρὰ τουρκικὰ στοιχεῖα, τῇ εἰσηγήσει καὶ συνεργείᾳ τῶν ἀρχῶν, ἐκήρυξαν πόλεμον ἐξοντώσεως κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ διάβημα ὑπῆρξε νὰ ἀποστείλῃ εἰς ὅλα τὰ μουσουλμανικὰ χωρία εἰδικοὺς ἀπεσταλμένους, **οἵτινες ἐκήρυττον ὅτι ὁ Σουλτᾶνος ἐθέσπισε δεισάχθειαν τῶν πρὸς τοὺς χριστια-**

νοὺς χρεῶν τῶν τούρκων, καὶ διέτασσεν ἐπὶ ποινῇ ἀγχόνης εἰς τοὺς τούρκους οὐ μόνον νὰ μὴ πληρώσωσί τι πρὸς τοὺς χριστιανοὺς δανειστάς των, ἀλλὰ καὶ αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς κατοίκους νὰ δώσωσι τὴν νενομισμένην μορτὴν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἰδιοκτήτας ἀγροτικῶν ἰδιοκτησιῶν· καὶ πράγματι τὸ κατώρθωσαν, καὶ ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου μέχρι σήμερον οὐδεὶς σχεδὸν τοῦρκος ἐπλήρωσέ τι εἰς Ἕλληνα ἀπέναντι ὀφειλῆς του ἢ μορτῆς.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ οἰκονομικὸν σύστημα τοῦ τόπου συνίσταται εἰς τὸ νὰ διανείμωσιν εἰς τοὺς χωρικοὺς μέχρι τοῦ Ἰουλίου ἅπαν τὸ διαθέσιμον χρῆμα καὶ νὰ ἀρχίσωσι τὰς εἰσπράξεις των ἀπὸ τῶν μέσων Αὐγούστου, οἱ Ἕλληνες ὡς ἐκ τῆς ἀπαγορευτικῆς ταύτης προπαγάνδας τῶν τούρκων, εὑρέθησαν εἰς κρίσιμον οἰκονομικὴν θέσιν, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον αἱ μὲν Τράπεζαι οὐ μόνον ἀνέστειλαν τὰς πιστώσεις των, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐζήτουν ἐπιμόνως τὰ δοθέντα αὐτοῖς δάνεια καὶ ἐξ ἑτέρου ἕνεκα τῆς ἐπιστρατεύσεως ἦτο ἐπεῖγον νὰ ἐξεύρωσι χρῆμα πρὸς πληρωμὴν τῶν στρατιωτικῶν ἀντισηκωμάτων. Ἐν τοιαύτῃ δεινῇ θέσει εὑρισκόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐν τῇ πολυμηχανίᾳ των κατώρθωσαν εἴτε διὰ τῶν φίλων των ἐμπόρων Κωνσταντινουπόλεως εἴτε δι' ἐνεχυριάσεως κοσμημάτων νὰ ἐξεύρωσι μικρά τινα κεφάλαια, δι' ὧν ἤρξαντο τῆς ἐξαγωγῆς τῶν λεπτοκαρύων διὰ Δεδὲ Ἀγὰτς καὶ εἶτα διὰ Κωνστάντζης, ναυλώσαντες εἰδικῶς ἐπὶ τούτῳ ἀτμόπλοια. Οἱ τοῦρκοι ἰδόντες, ὅτι οἱ Ἕλληνες κατώρθωσαν νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ κερδίζωσιν, ἤρχισαν ἐν πρώτοις διὰ παντοίων πιέσεων νὰ προσληφθῶσιν ὡς συνέταιροι, εἶτα δι' ἀπειλῶν καὶ βίας ἐξεδίωξαν τοὺς Ἕλληνας, ἀπέκλεισαν αὐτοὺς διὰ τῆς συμπράξεως τῶν ἀρχῶν πάσης ἐργασίας **καὶ κατέστησαν τὸ**

ἐμπόριον ἀποκλειστικὸν τουρκικὸν μονοπώλιον, ἡ δὲ τοιαύτη κατάστασις διαρκεῖ μέχρι σήμερον, καταστρέψασα τὴν τοσοῦτον ἀνθηρὰν οἰκονομικὴν θέσιν τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων. Τοιουτοτρόπως δέ, ἀποκλείσαντες πάντα συναγωνισμόν, βαθμηδὸν ἀνήγαγον τὰς τιμὰς τῶν ἐμπορευμάτων πάντων καὶ αὐτῶν τῶν δημητριακῶν εἰς τὸ δεκαπλάσιον καὶ εἰκοσαπλάσιον τῆς ἀρχικῆς ἀξίας των, τῇ ἐπινεύσει καὶ συνενοχῇ τῶν ἀρχῶν.

Ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς κινητοποιήσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, ἤρξατο καὶ **ἡ ἐπίταξις τῶν διαφόρων εἰδῶν.** Ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιτάξεως ἐπιτροπή, ἀπαρτιζομένη ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν μᾶλλον κακοποιῶν στοιχείων τοῦ κομιτάτου, εἰσήρχετο μόνον εἰς τὰ ἑλληνικὰ καταστήματα καὶ ἐπέτασσε καὶ μετεκόμιζεν ἄνευ σημειώσεως καὶ ἀποδείξεώς τινος ὑφάσματα, μεταξωτά, δαντέλες, κορδέλες, μυρωδικά, καλόσια μικρῶν παιδίων, στόρια παραθύρων καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤθελεν, ἐὰν δὲ ὁ ἰδιοκτήτης ἐτόλμα νὰ εἴπῃ, ὅτι τὰ εἴδη ταῦτα δὲν χρειάζονται εἰς τὸν στρατόν, ἠγείρετο πρὸ αὐτοῦ εἰς ἀπάντησιν ἡ μάστιξ καὶ ἐδεικνύετο τὸ στρατοδικεῖον. Καὶ οὕτως ἐτελοῦντο ἀτιμωρητεὶ καὶ ἀνεξελέγκτως ἀκατονόμαστοι κλοπαὶ καὶ συλλήσεις ἑλληνικῶν περιουσιῶν, καθότι, τῶν τηλεγραφείων καὶ ταχυδρομείων εὑρισκομένων εἰς χεῖράς των, καθίστατο ἀδύνατος πᾶσα καταγγελία τῶν τελουμένων ὀργίων.

Οἱ στρατολογηθέντες πτωχοὶ Ἕλληνες, οἱ μὴ δυνηθέντες νὰ πληρώσωσιν ἀντισήκωμα, ἐξηναγκάσθησαν ἢ νὰ μεταφέρωσι πολεμεφόδια, ἢ νὰ κτίζωσι στρατῶνας, λουτροὺς ἢ δρόμους, μένοντες σχεδὸν ἄνευ σιτηρεσίου αὐτοὶ καὶ αἱ οἰκογένειαί των. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠπειλοῦντο ἐν καιρῷ χειμῶνος νὰ σταλοῦν εἰς Σιβὰς ἢ ἀλλαχοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ, πρὸς ἀπαλλαγὴν δὲ ἦσαν ἠναγκα-

σμένοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ καταχρεώνωνται διὰ νὰ πληρώνωσι λύτρα. Ἡ τραγῳδία δὲ αὕτη ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον. Ἐάν τινες τούτων ἐξερχόμενοι τῆς ὑπομονῆς ἐφυγοστράτουν, ἐπιέζοντο, ἠπειλοῦντο καὶ ἐφορολογοῦντο ἀπηνῶς οἱ συγγενεῖς των.

Ἐάν τις κατώρθωνε, διὰ τουρκικῶν καὶ τοῦτο λέμβων, νὰ φύγῃ εἰς τὸ Ρωσσικὸν ἔδαφος καὶ δὲν εἶχεν ἐνταῦθα συγγενεῖς πρὸς ἐκμετάλλευσιν, ἤρχιζον αἱ κατακραυγαὶ καὶ αἱ κατηγορίαι ὅτι τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον προδίδει τὸ κράτος εἰς τοὺς Ρώσσους καὶ ὅτι οἱ φυγάδες εἶνε κατάσκοποι, ἐνῷ οἱ πτωχοὶ καὶ ἀμαθεῖς οὗτοι φυγάδες, μὴ γνωρίζοντές τι περὶ τῶν τουρκικῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων, ἐρωτώμενοι ὑπὸ τῶν Ρώσσων πάντως ἐσφαλμένας θὰ ἔδιδον πληροφορίας καὶ θὰ παρεπλάνων οὕτως ἀνεπιγνώστως τοὺς Ρώσσους πρὸς ὄφελος τῶν τούρκων.

Μετὰ τὰ ἀποτρόπαια καὶ φρικώδη ἀρμενικὰ γεγονότα, ὁπότε πανικὸς κατέλαβε καὶ τοὺς Ἕλληνας, οὓς ἀναφανδὸν ἠπείλουν διὰ τῆς αὐτῆς τύχης, διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς ἐνταῦθα χωροφυλακῆς κάποιος Ὀσμὰν βέης, ἄνθρωπος ἐστερημένος πάσης ἠθικῆς συνειδήσεως. Ὁ κύριος οὗτος ὑπηρετήσας καὶ ἄλλοτε ἐνταῦθα ὡς ὑπαρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς, ἐγνώριζε κάλλιστα τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα τοῦ τόπου. Ἐσοφίσθη ὅθεν νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν κατάστασιν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐμήνυσεν εἰς ἔμπορον τῆς πόλεως ὀνόματι Νικόλαον Δελικάρην, ὅπως παρουσιάσῃ τὸν φυγοστρατοῦντα δῆθεν υἱόν του, ἀπελθόντα εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἢ νὰ πληρώσῃ αὐτῷ 500 λίρας ὡς λύτρα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ρηθεὶς Δελικάρης οὔτε τὸ ἓν ἦτο εἰς θέσιν νὰ πράξῃ οὔτε τὸ ἕτερον, ὁ Ὀσμὰν βέης διὰ τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι τότε συγγενοῦς στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Ἀβνῆ πασᾶ, ἐνήργησε τὴν ἐξορίαν του μετὰ τῆς συζύγου, τοῦ υἱοῦ του καὶ τῶν δύο

θυγατέρων του εἰς Κολώνιαν, ἔνθα ὡς ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν ἀπέθανε καὶ οὗτος καὶ ἡ σύζυγός του. Δημιουργήσας οὕτως ἓν φοβερὸν προηγούμενον, κατέστησεν εὐαλώτους πάντας τοὺς λοιποὺς πλουσίους Ἕλληνας. Μὴ ἐξετάζων, ἐὰν ὁ ζητούμενος ὡς φυγόστρατος ἀπῆλθεν εἰς Ἀμερικὴν ἢ ἀλλαχοῦ πολλὰ ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου καὶ ἐὰν εἶχεν ἢ μὴ συγγένειάν τινα πραγματικὴν μετά τινος ὁπωσδήποτε πλουσίου, ἐμήνυεν αὐτῷ νὰ πληρώσῃ λύτρα, εἰ δὲ μὴ θὰ ἐξορισθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ἐὰν δὲ ἐβεβαιοῦτο ὅτι δὲν ὑπῆρχε πράγματι μετρητὸν χρῆμα, εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ στέρξῃ, ὅπως λάβῃ ἀπέναντι τῶν λύτρων γραμμάτια χρεωστικά, ἐμπορεύματα, κοσμήματα, τάπητας καὶ ὅ,τι ἄλλο πρᾶγμα ἀξίας. Ὅταν δέ, περιπατῶν ἀνὰ τὴν πόλιν, συνήντα τινὰ φέροντα χρυσῆν ἄλυσον, ἐζήτει καὶ ἐλάμβανεν αὐτὴν ἄνευ διατυπώσεως· λέγεται δὲ ὅτι τοιουτοτρόπως συνέλεξεν ὑπὲρ τὰς 200 χρυσᾶς ἀλύσους ὡρολογίων. Εὐτυχῶς παυθέντος τοῦ Ἀβνῆ πασᾶ, συναπῆλθε καὶ οὗτος μετ' ἐκείνου καὶ οὕτως ἀπηλλάγησαν οἱ Ἕλληνες τῆς φοβερᾶς ταύτης μάστιγος.

Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν Ρώσσων εἰς τὴν Τραπεζοῦντα ὁ βαλῆς Τραπεζοῦντος διέταξε τὴν μετανάστευσιν τῶν τουρκικῶν χωρίων Λαζιστὰν καὶ Τραπεζοῦντος πρὸς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας καὶ ἐνέσκυψαν δεκάδες χιλιάδων μεταναστῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κερασοῦντος καὶ ὡς ἀκρίδες φθοροποιοὶ ἐσάρωσαν τὰ πάντα. Διήρχοντο δῃοῦντες καὶ ληιζόμενοι, φονεύοντες καὶ πυρπολοῦντες τὰ ἑλληνικὰ χωρία καὶ ἐκδιώκοντες τοὺς κατοίκους αὐτῶν ὡς ἀπόλυτοι κύριοι καὶ ἐνεκαθίσταντο ἐν ταῖς κατοικίαις αὐτῶν ὀργιάζοντες. Ἐπῆλθεν ἐντελὴς ἀναρχία καὶ ἐδημιουργήθη πραγματικὴ ἐπαναστατικὴ κατάστασις. Ἐπειδὴ δὲ ἤρξαντο οὗτοι δῃοῦντες καὶ τὰ τουρκικὰ χωρία καὶ ἐπῆλθον αἱματηραὶ ρήξεις

μεταξὺ τούρκων καὶ μεταναστῶν, ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἀποστείλῃ ἰσχυρὰ σώματα χωροφυλάκων, ὅπως ἀναγκάσῃ τοὺς ἐνόπλους τούτους μετανάστας νὰ ἀπελθουν πρὸς τὰς δυτικωτέρας ἐπαρχίας. Ἀπῆλθον δὲ συναποφέροντες τὰ ποίμνια καὶ τὰς οἰκιακὰς ἀποσκευὰς τῶν ἑλληνικῶν χωρίων, καταλιπόντες εἰς ἀνάμνησιν τὴν χολέραν καὶ τὸν τυφοειδῆ πυρετόν.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Τραπεζοῦντος ὁ βαλῆς αὐτῆς ἦλθεν ἐνταῦθα, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ κομιτάτου Τραπεζοῦντος, μελῶν τινων τοῦ κομιτάτου καὶ τῶν πιστῶν ὀργάνων του. Δέον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε εἷς τῶν μοχθηροτέρων, ἀπαισιωτέρων καὶ ἀγριωτέρων δημοσίων ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, αὐτόχρημα ἠθικὸν τέρας. Πρὸ τοῦ πολέμου εἶχεν ἀποσταλῇ ὡς μουτεσαρίφης εἰς Ρίζε, ἔνθα τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἐκεῖ τότε καὶ νῦν ἐνταῦθα εὑρισκομένου μουδίρου τοῦ Μονοπωλίου τῶν καπνῶν διωργάνωσε τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο κατὰ τῶν Ἑλλήνων Ριζοῦντος μποϊκοτάζ, ὅπερ μικροῦ δεῖν ἔφερεν εἰς τὴν ἀνάγκην τοὺς Ἕλληνας Ριζοῦντος νὰ μεταναστεύσωσι. Τότε δὲ ἔστειλεν ἐνταῦθα τὸν συνεργάτην του τοῦτον μουδίρην τοῦ Μονοπωλίου, ὅστις διωργάνωσε καὶ ἐνταῦθα **τὸ κατὰ τῶν Ἑλλήνων μποϊκοτάζ,** κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου, ἀλλ' ὁ κηρυχθεὶς εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἔδωκεν ἄλλην διεύθυνσιν εἰς τὰς ἐνεργείας του.

Ὁ Βαλῆς οὗτος ἐκπροσωπεῖ τὰς γνωστὰς ἰδέας τοῦ Κομιτάτου, κατὰ τὰς ὁποίας δέον διὰ παντὸς θεμιτοῦ καὶ ἀθεμίτου μέσου, ἔστω καὶ διὰ ληστείας, νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ οἰκονομικὴ καταστροφὴ τῶν Ἑλλήνων καί, κωλυομένων αὐτῶν καὶ ἀποκλειομένων πάσης ἐργασίας διὰ μποϊκοτάζ, ἀπειλῶν καὶ παντοίων ἄλλων μέσων, περιέλθῃ ἅπασα ἡ ἐργασία εἰς τὰς χεῖρας τῶν τούρκων, ὁπότε οἱ Ἕλληνες θὰ

καθίσταντο εἵλωτες καὶ παρίαι δορυάλωτοι τῶν τούρκων.

Μετά τινων ἡμερῶν διαμονὴν ἐνταῦθα ὁ βαλῆς, δοὺς τὴν διαταγὴν εἰς τὸν τότε καϊμακάμην Κερασοῦντος, ὅπως ὑπακούσῃ οὗτος εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ ἐμπίστου ὀργάνου του Ὀμὲρ ἐφένδη, καθὼς ὡμολόγησεν αὐτὸς οὗτος ὁ καϊμακάμης Ρεσὶτ βέης, καταδιωχθεὶς εἶτα ὑπὸ τοῦ βαλῆ ὡς παρακούσας εἰς τὴν διαταγήν του ταύτην, ἀνεχώρησεν εἰς Ὀρδοῦ, ἣν ἐξέλεξεν ὡς ἕδραν του.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, κακοποιά τινα στοιχεῖα τοῦ κομιτάτου ἄνευ ἐπισήμου τινὸς ἀντιπροσώπου τῶν ἀρχῶν, εἰσέρχονται νύκτωρ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ εὐϋπολήπτου καὶ πλουσίου ἐμπόρου Ἰορδάνου Σουρμελῆ καὶ ἀφοῦ ἔδειραν αὐτὸν ἀνηλεῶς, ἀπήγαγον εἰς τὰς φυλακὰς μετὰ τεσσάρων φυγάδων συλληφθέντων ἔν τινι λέμβῳ, κατηγοροῦντες αὐτὸν ὅτι δῆθεν συνεννοεῖτο μετὰ κατασκόπων, ἐλθόντων ἐκ Ρωσσίας καὶ ἐπιχειρησάντων τὴν νύκτα τῆς συλλήψεώς του νὰ φύγωσι πάλιν διὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἐκ τοῦ παρὰ τὴν οἰκίαν του αἰγιαλοῦ. Μετά τινας ἡμέρας συνέλαβον ἕτερον εὐϋπόληπτον ἔμπορον, ὀνόματι Παντελὴν Ἑρμείδην, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι δῆθεν παρασκευάζει τὴν εἰς Ρωσσίαν δραπέτευσιν δύο Ἀρμενίων ἰατρῶν, ὑπηρετούντων ἐν τῷ ἐνταῦθα στρατιωτικῷ νοσοκομείῳ. Μετά τινας ἡμέρας ἀπεστάλησαν οὗτοι εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ μετώπου παρὰ τὴν Τρίπολιν στρατοδικεῖον, ἔνθα ἐταλαιπωρήθησαν ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπὶ δίμηνον, εἶτα ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου εἰς Ὀρδοῦ, ἔνθα μεθ' ἑτέρους δύο μῆνας ἠθῳώθησαν, μὴ εὑρεθέντος, ὡς εἰκός, οὐδενὸς ἀπολύτως στοιχείου ἐνοχῆς κατ' αὐτῶν καὶ ἀποδειχθέντος ἐκ τῆς ὁμολογίας τῶν μετ' αὐτῶν συλληφθέντων φυγάδων, ὅτι οὗτοι οὔτε κἂν ἐξ ὄψεως ἐγνώριζον τοὺς ἐμπόρους τούτους καὶ ὅτι δερόμενοι καὶ ἀπειλούμενοι ἐξηναγκάσθησαν βίᾳ νὰ συκο-

φαντήσουν αὐτούς. Καίτοι δὲ παρῆλθε τριμηνία ὅλη ἀπὸ τῆς ἀθφώσεώς των, οὐχ ἧττον ὁ Βαλῆς ἀρνεῖται αὐτοῖς τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανακάμψωσιν ἐνταῦθα.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν σύλληψιν τῶν ἄνωθι ἐμπόρων, νύκτα τινὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον, σπεῖρα ἐξ 150 περίπου ἀτόμων, ἄνευ ἐπισήμου τινὸς ἀντιπροσώπου τῶν ἀρχῶν, περιεκύκλωσε τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου ἐμπόρου Ἰωάννου Δεληγεώργη, εἰσῆλθε βίᾳ εἰς αὐτὴν καὶ ἀφοῦ ἀνεστάτωσε τὰ πάντα ἐν τῇ οἰκίᾳ, συνέλαβε καὶ ἀπαγαγοῦσα ἐφυλάκισε τὸν ρηθέντα κύριον Δεληγεώργην, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι συνεννοεῖτο διὰ σημείων μετὰ τῶν διερχομένων ρωσσικῶν θωρηκτῶν, ὡς δῆθεν ἐξήγετο ἐξ ἐπιστολῆς ἀγνώστου τινὸς ἀνθρώπου, περιπεσούσης εἰς χεῖράς των, καὶ ἥτις κατόπιν ἀπεδείχθη πλαστὴ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων χαλκευθεῖσα. Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν σύλληψίν του ἀπεστάλη καὶ οὗτος εἰς τὸ παρὰ τὴν Τρίπολιν στρατοδικεῖον, ἔνθα μετά τινας ἡμέρας ὡς ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν, τοῦ τρόμου καὶ τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας του ἀπεβίωσεν ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἐτάφη τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν του ἄνευ ἱερέως. Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ μετώπου Χατζῆ Χαμδῆ βέης ἐξετάσας τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἰδὼν ὅτι αὕτη ἦτο καθαρὰ καὶ κακοηθεστάτη συκοφαντία, ἀνήγγειλε διὰ τηλεγραφήματός του εἰς τὴν ἐνταῦθα σύζυγόν του τὴν πλήρη ἀθωότητα τοῦ συζύγου της, ἐκφράζων συνάμα τὴν λύπην του διὰ τὸν ἄδικον θάνατόν του.

Οἱ Ἕλληνες, βλέποντες ὅτι αἱ ραδιουργίαι, αἱ συκοφαντίαι καὶ αἱ πλεκτάναι αὗται ἐλάμβανον ἐπικινδύνους δι' ὅλους διαστάσεις, εὗρον τὸ μέσον νὰ μάθωσι θετικῶς τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν καταχθονίων τούτων σκευωριῶν. Ὁ μεσάζων δὲ ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ὁμογενὴς εἶδε κατάλογον, συνταχθέντα ὑπὸ ἐπιτροπῆς τοῦ Κομιτάτου

κατ' ἀνωτέραν εἰσήγησιν, ὑποδειχθέντων τῶν προσώπων ὑπὸ τοῦ αἱμοβόρου ἐμπόρου Ἐσρὲφ ἐφένδη Σαρῆ Μαχμοὺτ Ζαδέ, τοῦ κυριωτέρου τούτου ὑποβολέως καὶ διοργανωτοῦ πάντων τῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων κακουργημάτων, καὶ περιλαμβάνοντα τὰ ὀνόματα 17 ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καὶ εὐϋποληπτοτέρων Ἑλλήνων ἐμπόρων, οἵτινες ἐπρόκειτο νὰ συλληφθοῦν καὶ ἐξορισθοῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν, ὡς δῆθεν ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τόπου ! Πρὸ τοῦ φοβεροῦ τούτου κινδύνου, ἡ κοινότης οὖσα ἀποκλεισμένη ἀπό τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἠναγκάσθη διὰ πολλῶν θυσιῶν νὰ λάβῃ τὰ γνωστὰ ἐν τοιαύταις περιστάσεσι μέτρα, ὅπως ἀναστείλῃ προσωρινῶς τοὐλάχιστον τὸ κακόν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ τότε ἐν ἐνεργείᾳ καϊμακάμης Κερασοῦντος Ρεσὶτ βέης, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ ἀδίκου θανάτου τοῦ κ. Δεληγεώργη καὶ τῆς ἐλλείψεως καὶ τοῦ ἐλαχίστου τεκμηρίου ἐνοχῆς κατὰ τῶν προγραφέντων, ἠρνήθη διαρρήδην τὴν σύλληψιν αὐτῶν, ἕνεκα δὲ τούτου, πεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Βαλῆ, ἐπαύθη τῶν καθηκόντων του καὶ διωρίσθη ἐπίτροπος αὐτοῦ ἓν ἐκ τῶν ἀχρειεστέρων, μοχθηροτέρων καὶ μισελληνικωτέρων ὀργάνων τοῦ Βαλῆ ὀνόματι Νιχὰτ βέης. . . . . Ἀργότερον ἡ ἀκόρεστος αὐτῶν λύσσα ἐστράφη κατὰ τῶν ἀπροστατεύτων ἑλληνικῶν χωρίων. Καὶ ἤρξατο ἐπιτεινόμεναι αἱ δηώσεις, αἱ ἀτιμώσεις παρθένων καὶ γυναικῶν, αἱ φορολογίαι, οἱ δαρμοί, καὶ οἱ φόνοι ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς χωρίοις ὑπὸ τοῦ ἐμπίστου ὀργάνου τοῦ Βαλῆ, τοῦ θηριώδους καὶ ἀπαισίου τέρατος Ὀσμὰν ἀγᾶ Φιριτίνογλου, συνοδευομένου ὑπὸ πεντηκοντάδος ἐνόπλων κακούργων καὶ πολλὰς κακουργίας καὶ ἐν τῇ πόλει διαπράξαντος καὶ νῦν ἔτι διαπράττοντος, τῇ συνενοχῇ τῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἀναζητεῖ ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν Ἑλλήνων ὅπλα καὶ φυγοστράτους.

Δέον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ ρηθεὶς Ὀσμὰν

ἀγᾶς, ἄνθρωπος ἐντελῶς ἀγράμματος καὶ θηριώδης, εἶνε τὸ πιστὸν καὶ προσφιλὲς ὄργανον τοῦ βαλῆ καὶ τῇ ἐπινεύσει αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν κατέστη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου ὁ τύραννος καὶ ὁ δικτάτωρ τῆς Κερασοῦντος καὶ τῶν Ἑλληνικῶν χωρίων, δέρων, λεηλατῶν, ἀτιμάζων, φορολογῶν, φονεύων, εἰσερχόμενος νύκτωρ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς οἰκίας μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν πολυαρίθμου σπείρας ἐνόπλων κακούργων, ἐνεργῶν ἄνευ ἐπισήμου τινὸς ἐντολῆς κατ' οἶκον ἐρεύνας, φυλακίζων αὐθαιρέτως καὶ ἐν γένει καταστὰς φοβερὰ διὰ τοὺς Ἕλληνας μάστιξ. Μῆνάς τινας πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος ὁ νῦν ἐν ἀργίᾳ καϊμακάμης Ρεσὶδ βέης, λαβὼν τηλεγράφημα τοῦ Βαλῆ, δι' οὗ ἐζητοῦντο 25 ἄλογα, διεβίβασε τοῦτο εἰς τὸν ρηθέντα Οσμὰν ἀγᾶ, ὅστις μετά τινος δολοφόνου Κιατὶπ Ἀχμὲτ καί τινων ἐνόπλων ἐγκατασταθεὶς ἔν τινι γραφείῳ τῆς ἀγορᾶς, προσεκάλεσε τοὺς πλουσίους Ἕλληνας καὶ ἐπισείων τὸ μαστίγιον ἐζήτησε καὶ ἔλαβε δι' ἀπειλῶν παρ' αὐτῶν περὶ τὰς 800 λίρας καὶ ἐνθυλακώσας αὐτὰς ἀπῆλθε μετὰ τῶν ἐνόπλων συντρόφων του εἰς τὰ χωρία, συνέλεξε διὰ τῆς βίας ἄνευ πληρωμῆς 30 ἄλογα καὶ ἀπέστειλεν αὐτὰ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ἐσχάτως ἰδὼν κάπου φωτογραφίαν τινὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ πλουσίου Ἕλληνος καταστηματάρχου **Κωνσταντίνου** Ἀτματζίδου, γενομένην πρὸ ἐτῶν ἐν Τραπεζοῦντι καὶ παριστῶσαν αὐτὸν ἐν ἐνδυμασίᾳ λαζικῇ, κρατοῦντα ὅπλον Μάουζερ, ὅπερ εἶχε δανεισθῆ παρά τινος τούρκου Τραπεζουντίου, προσεκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν ρηθέντα πατέρα του καὶ ἐζήτησε τὸ ὅπλον, εἰ δὲ μὴ θὰ σταλῇ εἰς τὸ στρατοδικεῖον. Ἠναγκάσθη ὁ δυστυχὴς νὰ πληρώσῃ 20 λίρας πρὸς ἀγορὰν τοιούτου ὅπλου, ὅπερ τῷ ἀπέστειλε. Πρὸ μηνὸς περίπου, ἐπελθὼν μετὰ τῆς σπείρας του εἰς τὸ Ἑλληνικὸν χωρίον Πρόσορην, ἀφοῦ ἐλεηλάτησε καὶ ἠτίμασε γυναῖκας καὶ παρθένους, ἐδολοφόνησεν εἶτα μετὰ τῶν συντρόφων του 4 νέους Ἕλληνας καὶ εἶτα, δείρας μέχρι θανάτου τὸν ἱερέα, ἔλαβε βίᾳ παρά τινων χωρικῶν ἔγγραφον, δι' οὗ ἐπιστοποιεῖτο ὅτι δῆθεν οἱ δολοφόνοι ἦσαν Ἀρμένιοι, ἐνῷ οὐδεὶς ἀπολύτως Ἀρμένιος εὑρίσκεται εἰς τὰ μέρη ταῦτα. Καὶ ἐδόθη μὲν εἶτα μήνυσις εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη, ἀλλ' οὐδὲν ἀπολύτως ἐνηργήθη.

Ἀλλὰ θὰ ἐχρειάζοντο πολλαὶ δεκάδες σελίδων, ὅπως ἀπαριθμήσωμεν τοὺς ἄθλους τοῦ ἥρωος τούτου. Ἀναζητήσαντες τὸν σκοπόν, ὅστις ἐπεδιώκετο ὑπὸ τοῦ Βαλῆ διὰ τῶν σκευωριῶν καὶ συκοφαντιῶν τούτων, ἐμάθομεν θετικῶς παρ' ἀξιοπίστων δημοσίων τούρκων ὑπαλλήλων ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ βαλῆ ἦτο ὅπως διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων συκοφαντιῶν, δολοπλοκιῶν καὶ συλλήψεων ἐμπνεύσῃ δυσπιστίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ προκαλέσῃ οὕτω τὴν διαταγὴν τῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐξώσεως πάντων τῶν Ἑλλήνων, λεηλατήσῃ τὰς οἰκίας καὶ περιουσίας των καὶ ἐξοντώσῃ αὐτούς.

.... Βεβαίως ἄνθρωποι τοιοῦτοι, ὡς ὁ βαλῆς οὗτος, εὑρισκόμενοι εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἠθικῆς καταπτώσεως, ἀσμένως θυσιάζουσι καὶ αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τοῦ **Κράτους** πρὸς κορεσμὸν τῶν αἱμοβόρων ἐνστίκτων των. Ἐπιδιώκων λοιπὸν τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, ἀπῆλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ εἰς Σοῦ-Σεχρὶ ἀφιχθέντος τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέη. Δυνάμεθα δὲ νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πᾶσαν συκοφαντίαν μετεχειρίσθη διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐπιτελείου καὶ τοῦ ὑπουργείου πρὸς ἔξωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς παραλίας, τὸ μὲν ὅτι οἱ Ἕλληνες τῶν μερῶν τούτων εἶνε ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ μετώπου τῆς Τριπόλεως, τὸ δὲ ὅτι διὰ τῆς ἀπελάσεως αὐτῶν θὰ περιήρχετο ἀρκετὸς ἀραβόσιτος εἰς

τὰς χεῖρας τῆς ἐπιμελητείας ἐκ τῆς συντελεσθείσης συγκομιδῆς, ἐνῷ εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς συγκομιδῆς κατεστράφη ὑπὸ τῶν τούρκων προσφύγων. Ἐφωδιασμένος διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, μετὰ τὴν εἰς Ὀρδοῦ ἄφιξίν του, προσεκάλεσε τὸν ρηθέντα ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη Κερασοῦντος Νιχὰτ βέην καὶ δοὺς τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐνταῦθα. Οὗτος ἅμα τῇ ἐλεύσει του, ἐκ συμφώνου μεθ' ἑτέρου αἱμοβόρου τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν μεταλλείων καὶ βοηθούμενος ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ στιφῶν ἐνόπλων, ἤρξατο τοῦ ἔργου. Ἐν τῷ μεταξὺ παρ' ἀξιοπίστου πηγῆς μαθὼν ὅτι ἐνώπιον πολλῶν εἶπεν οὗτος ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἕλληνας, ὑπῆγα πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτησα ἐὰν ἀληθεύωσι τὰ περὶ ἐξώσεως τῶν Ἑλλήνων διαδιδόμενα. Μοὶ ἀπήντησεν ἀορίστως, ὅτι πρόκειται μόνον διὰ στρατιωτικοὺς λόγους νὰ μεταφερθοῦν ἀλλαχοῦ οἱ κάτοικοι χωρίων τινῶν ἑλληνικῶν πλησίον τῆς παρατάξεως τοῦ στρατοῦ κειμένων. Εὐθὺς δι' ἐκτενοῦς πρὸς τὸν Μ. Βεζύρην, τοὺς ὑπουργοὺς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, τὴν Βουλήν, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ γ' στρατιωτικοῦ σώματος Βεχὴπ πασᾶν, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ μετώπου Τριπόλεως Χατζῆ Χαμδῆ βέην, τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὸν βαλὴν τηλεγραφήματός μου, ἐκθέτων τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων πρὸς τὸ Κράτος καὶ τὴν ἔλλειψιν παντὸς λόγου ἐξώσεως αὐτῶν, ἥτις ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐξόντωσιν αὐτῶν, παρεκάλουν νὰ ἀνακληθῇ ἡ διαταγή.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐν πάσῃ σπουδῇ, τῇ διαταγῇ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ καϊμακάμη, περιεκύκλωσαν ἐν πρώτοις τὸ παράλιον ἑλληνικὸν χωρίον **Γιὸλ Ἀγὴζ**, συνέλαβον ὅλους τοὺς ἄνδρας καὶ ἀπαγαγόντες εἰς Κεσὰπ ἐφυλάκισαν, τὴν δὲ ἑπομένην τοὺς διέταξαν νὰ ἑτοιμασθῶσιν, ὅπως τὴν ἐπαύ-

ριον ἀναχωρήσωσιν. Ἀλλὰ δύο ὥρας μετὰ ταῦτα ὁ μουδίρης Κεσάπ, ἀπελθὼν εἰς Γιὸλ Ἀγὴζ μετὰ χωροφυλάκων καὶ ἐνόπλων στιφῶν, ἐξέβαλε βίᾳ τῶν οἰκιῶν των ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία, γέροντας, ἀρρώστους καὶ ἀναπήρους καὶ μὴ ἐπιτρέψας οὐδὲν νὰ παραλάβωσιν, ἄνευ ἀποσκευῶν, ἄνευ φορτηγοῦ ζῴου, ἄνευ ἐνδυμάτων καὶ τροφῶν ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν ἀπέστειλεν αὐτοὺς ὑπὸ συνοδείαν χωροφυλάκων πρὸς τὸ Καρὰ-Χισάρ, ἀναγκαζομένους νὰ διανυκτερεύσωσιν ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν καὶ ὑπὸ δριμὺ ψῦχος. Ἅμα τῇ ἐκ τοῦ χωρίου ἐξόδῳ τῶν δυστυχῶν, δημόσιοι ὑπάλληλοι, χωροφύλακες, περίοικοι τοῦρκοι χωρικοὶ διήρπασαν τὰ πάντα : ἔπιπλα, σκεύη, ἐνδύματα, ζῳοτροφίας, ζῷα, καύσαντες καὶ ἀπαγαγόντες καὶ αὐτὰς τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν. Εἶτα περιεκύκλωσαν καὶ **τὰ ἄλλα χωρία** καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου **ἐξεκένωσαν καὶ ταῦτα, ὡς καὶ τὴν πόλιν Τριπόλεως**. Ἐνῷ συνετελεῖτο μετὰ τοσαύτης ἀγριότητος ἡ καταστροφὴ τοσούτων ἀνθούντων ἑλληνικῶν χωρίων, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀπουσιάζοντος κόμητος Σχίλεμβουργ κ. δόκτωρ Σέδ, μοὶ ἀνεκοίνωσε πρὸς αὐτὸν τηλεγράφημα τῆς γερμανικῆς πρεσβείας, διαλαμβάνον τὰ ἑξῆς, ἅτινα ἀνεκοινώθησαν τῇ πρεσβείᾳ ὑπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ ὑπουργείου : «Ἡ ἐκκένωσις τῆς παραλίας εἶνε μέτρον καθαρῶς στρατιωτικόν. Ἐν τῇ ἐκκενώσει δὲν πρέπει νὰ ὑπερβοῦν τὰ ὅρια τῶν στρατιωτικῶς ἀναγκαίων. Θὰ ἐκκενωθῇ ἡ παραλία εἰς βάθος 50 χιλιομέτρων ἐν διαστήματι ἑνὸς μηνός. Ἕκαστος τῶν ἀπελαυνομένων δύναται νὰ ἐκλέξῃ ἐντὸς τῆς διορίας ταύτης τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς του, παραλαμβάνων ὅσα πράγματα θέλει καὶ δύναται. Αἱ ἰδιοκτησίαι θὰ μείνουν ἄθικτοι, δύνανται δὲ νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτὰς φύλακας».

Εἰς ἀπάντησιν ὑπεδείξαμεν τῷ κ. Δόκτορι, ὅτι ἐνταῦθα ἀκριβῶς ἐκτελοῦνται τὰ ἀντίθετα τῆς διαταγῆς ταύτης καὶ δι' αὐτοπτῶν μαρτύρων ἀπεδείξαμεν αὐτῷ τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ἐνταῦθα ἀρχῶν καὶ τοῦ βαλῆ, ἀφοῦ ἄλλως τε τὰ ὄργια καὶ αἱ φρικαλεότητες αὗται ἐτελοῦντο ὑπὸ τὰ ὄμματα ὅλων· Ἀγνοῶν εἰς ποῖον σημεῖον ἀκριβῶς εὑρίσκοντο τὰ ἐν τοῖς χωρίοις τεκταινόμενα, ἕνεκα τοῦ αὐστηροῦ αὐτῶν ἀποκλεισμοῦ, καὶ βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ τηλεγραφήματος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας, ἐζήτησα προφορικῶς παρὰ τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ καϊμακάμη ὅπως παράσχῃ ἡμῖν τὰς ἀπαιτουμένας λέμβους καὶ φορτηγίδας, ἵνα δι' ἐξόδων μας ἀποστείλωμεν τοὺς ἀπελαυνομένους δι' Ἀμισοῦ εἰς τὰ περὶ τὴν Τοσγάτην ἑλληνικὰ χωρία ἢ παραγγείλῃ διὰ λογαριασμόν μας ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἁμάξας καὶ ζῷα πρὸς μεταφορὰν τῶν ἀπελαυνομένων. Μοὶ ἀπήντησεν ἀρνητικῶς. Τὴν 20 Νοεμβρίου ἔλαβον τὸ τηλεγράφημα τοῦ Βεχὴπ πασᾶ, ἔχον ὡς ἑξῆς: «Διὰ στρατολογικοὺς λόγους εἶνε ἀναγκαία ἡ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν προσωρινὴ μεταφορὰ τῶν Ρωμαίων συμπατριωτῶν μου, οἱ ὁποῖοι ἀνέκαθεν ἐμπράκτως ἀπέδειξαν τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσίν των. Ἐλήφθησαν τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα ὅπως ἀσφαλῶς, αἰσίως καὶ ἀνέτως μεταφερθῶσιν. Εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι ἐν Σιβὰς αἱ κατοικίαι καὶ ἡ διατροφή των ἐξησφαλίσθησαν, ἐδόθησαν διαταγαὶ ὅπως οἱ μὴ ἔχοντες τὰ μέσα ἐπωφεληθῶσιν ἐκ περιτροπῆς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τοιούτων. Παρακαλῶ νὰ εἶσθε βέβαιοι ὅτι ἡ μεταφορά των αὕτη εἶνε πρὸς τὸ συμφέρον τῶν συμπατριωτῶν μου». Βλέπων ὅτι ἐνῷ τοιαῦται διαταγαὶ ἐδίδοντο ἐπισήμως καὶ ἐν φανερῷ, ἐξετελοῦντο δὲ ἀκριβῶς ὅλως τὰ ἀντίθετα ὑπὸ τοῦ βαλῆ καὶ τῶν ὀργάνων του, προσδοσάντων εἰς τὸ ζήτημα χαρακτῆρα ἀπηνοῦς διωγμοῦ καὶ διαδιδόντων παρὰ τῷ λαῷ

ὅτι εἶνε ἐπανάληψις τοῦ Ἀρμενικοῦ ζητήματος, μαθὼν δ' ἐξ ἑτέρου ὅτι ὁ ἐπίτροπος τοῦ καϊμακάμη ἐξεφράσθη δημοσίᾳ, ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀποστολὴν οὔτε ἐπιστολῆς οὔτε τηλεγραφήματος τῆς Μητροπόλεως, καὶ στερούμενος ἄλλων μέσων ἐνεργείας, βασιζόμενος συνάμα ἐπὶ τοῦ τηλεγραφήματος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας, ἐτηλεγράφησα τῇ 24 Νοεμβρίου τῷ Βαχὴπ πασᾶ, ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν τοποθέτησιν τῶν ἀπελαθέντων εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία τὰ περὶ τὸ χωρίον Κουλὰκ καγιᾶ, ἀπέχον τῆς παραλίας 50 χιλιόμετρα. Τὴν ἐπομένην ἔλαβον τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν: «Ἔδωκα διαταγὴν εἰς τὸν νομάρχην Τραπεζοῦντος, ὅπως ἐκ τῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀποστελλομένων οἰκογενειῶν τῶν Ρωμαίων ὅσα εὑρίσκονται μεταξὺ Κερασοῦντος καὶ Κουλὰκ καγιᾶ, καθὼς καὶ ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀποστολὴ δὲν ἐγένετο εἰσέτι, τοποθετηθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὰ πέριξ τοῦ Κουλὰκ καγιᾶ χωρία, οἱ δὲ ἄρρωστοι αὐτῶν νοσηλευθῶσιν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῶν ξένων τῆς Νομαρχίας». Εὐθὺς ἀπέστειλα ἀντίγραφον αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη μετὰ τακριρίου μου, παρακαλῶν νὰ ἐνεργηθῇ συμφώνως τῇ διαταγῇ ταύτῃ, ἀλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι οὐδεμίαν τοιαύτην ἐπίσημον εἴδησιν ἔλαβε παρὰ τοῦ βαλῆ. Συνάμα ἀπέστειλα διὰ πεζοῦ ἕτερον ἀντίγραφον πρὸς τὸν πολιορκοῦντα τὰ χωρία ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἐπίτροπος τοῦ καϊμακάμη μετέβη εἰς Κουλοὺκ καγιᾶ καὶ ἐπιστρέψας ἐδήλωσεν ὅτι οὐδένα σχεδὸν Ἕλληνα πρόσφυγα εὗρε περὶ τὸ Κουλὰκ καγιᾶ εἰμὴ περὶ τοὺς 200 ἀρρώστους καὶ μᾶς εἰδοποίει νὰ φροντίσωμεν περὶ αὐτῶν.....»

Διὰ τοιούτου λοιπὸν καταχθονίου τρόπου ἐξεκενώθη κατ' ἀρχὰς ἡ **πόλις Τρίπολις μετὰ τῆς ὁμωνύμου περιφερείας** (Καρὰ-καγιά, Ἐρσεὴλ-μαδέν, Ἀκτσὲ-κηλησέ, Οὐρουδζα-μαδέν, Τεβεκλῆ, Νιάλ, Κοὺρτ-πελῆ, Ἀδὰ-μπογιούκ, Ἀδὰ-δαυζή, Καρὰ-ἐρίκ, Ἀγαλὴκ-μαδέν, Λάχανα-μαδέν, Σακ-

χαλβᾶ, Γιαγλῆ-δερέ, Χαπσᾶ-τσαΐρ, Μοναστήρ, Κεπὲ-κηλησέ, Τζάγράκ, Γενῆ-κιοϊ, Μεξέν, Σατῆ-μαδέν, Ἐσελῆ-μαδέν, Τζιμαχάντων, Ἐλέβη, Τσικμέν, Ρούμ, Σογοὺκ-δαμά, Ρακάν, Πεκεδξήκ, Πολακλή, Παλάν, Ὁμαλοχῶρι, Ὀρμανοχῶρι, Διαμλατῖνον, Λειβάδια, Καρὰ-γκιουκελί, Γηρλήκ μαδέν, Κηζὴλ-καγιᾶ, Γοζονίκ, Ἀσλανδζήκ), βραδύτερον δὲ καὶ ἡ **περιφέρεια Κερασοῦντος** (Κὴρ χαρμάν, Ἀρμοὺτ ἀλάν, Κοτύλια, Ἀγιαμή, Τσάλ, Δοιβλίζ, Κέϊρεζ, Κοὺς-καγιά, Σαραϊδζήκ, Γιὸλ-ἀγήζ, Κασιόπη, Διβάν, Γιαγμούρδζα μαδέν, Πράσαρη, Δερελή, Καραλή, Γιόμο, Καγιὰ Χισάρ, Μελικλή, Τσορλέϊκ, Δεμιρδζή κιοϊ, Καλὲ-γκιουνεΐ, Κοὺζ βιράν, Τεπέ κιοϊ, Παζὰρ-σοῦ-μαδέν, Ἀπτοὺλ-παζαρή), καὶ τοιουτοτρόπως περὶ τὰ τέλη τοῦ 1916 συνεπληρώθη ἡ ἔξωσις ὁλοκλήρου τοῦ ἐκ 35 χιλιάδων ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ τῶν τμημάτων τούτων κατὰ τρόπον ἀνήκουστον καὶ φρικώδη. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον τὰ χωρία ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ χωροφυλάκων βαναύσων καὶ σκληρῶν καὶ ἰδίως ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ καταρτισθέντων ἀνταρτικῶν σωμάτων. Ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρίων καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Κερασοῦντος διεκόπη καθ' ὁλοκληρίαν καὶ τὸ ἐξοντωτικὸν πρόγραμμα ἐφηρμόζετο ἀνενοχλήτως. Πολιτικοὶ ὑπάλληλοι καὶ στρατιωτικοὶ καὶ ἀνταρτικὰ σώματα, οἱ πάντες ἦσαν εἰς διαρκῆ κίνησιν ἐναμιλλόμενοι εἰς ἐκδηλώσεις σκληρότητος πρὸς τοὺς ἐκτοπιζομένους χριστιανούς. Ὁ προσωρινὸς μάλιστα ὑποδιοικητὴς Κερασοῦντος Νιχὰτ βέης—φανατικώτατος καὶ χριστιανομάχος—ὄχι μόνον ἠρνήθη τὴν ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως ἀλλὰ ἀπηγόρευσε καὶ τὴν ἐκ μέρους τῆς Μητροπόλεως ἀποστολὴν ἄρτου εἰς τὰς παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀκ-σοῦ κατασκηνωσάσας δύο χιλιάδας προσφύγων Τριπόλεως.

Ὁ δυστυχὴς πληθυσμὸς ἐγκαταλιπὼν οὕτω τὰς ἑστίας

αὐτοῦ —ἐν αἷς ἀμέσως ἐγκατεστάθησαν τοῦρκοι—ἀπεστάλη εἰς Καρὰ-Χισὰρ καὶ ἐκεῖθεν κατὰ ὁμάδας νέας καὶ κατὰ κυβερνητικὴν βούλησιν σχηματισθείσας ὡδηγεῖτο ὁτὲ μὲν εἰς ἔρημα ἀρμενικὰ χωρία, ὁτὲ δὲ εἰς Ἔρπαα καὶ εἰς Νεοκαισάρειαν, δικαιούμενος ὄχι νὰ ἔχῃ ὡρισμένην τινὰ κατοικίαν ἀλλὰ νὰ διάγῃ ἐξάμηνον πλάνητα βίον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἀπέθανε τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ. Ὅσοι διεσώθησαν, ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ὅτι εἶνε ἐλεύθεροι νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν, προσήρχοντο σπεύδοντες μετὰ χαρᾶς ἀλλ' εὐθὺς κατεδιώκοντο ἀπηνέστατα ἐκ μέρους τῶν ἐντοπίων κυβερνητικῶν ὀργάνων. Μαρτύρια τούτων εἶνε ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου Πάτλαμας— μίαν ὥραν πέραν τῆς Κερασοῦντος - μετονομασθεὶς καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν τούρκων «Κανλῆ-Κιλίσε», ἔνθα ἐνέκλεισεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τοιούτους ἐπιστρέφοντας χριστιανοὺς ἄνευ σιτηρεσίου, μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἀριθμοῦ 50· ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος συνεπληροῦτο βραδύτατα καὶ οἱ δυστυχεῖς ἔγκλειστοι ἀπέθνησκον τῆς πείνης ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ μουδίρης Κασσιόπης (Κεσάπ), πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐνοχλήσεων ἐκ μέρους τῶν ἐπιστρεφόντων χριστιανῶν, διέταξε τοὺς χωροφύλακας ὅπως φονεύωσι πάντα τοιοῦτον παρουσιαζόμενον εἰς τὸ χωρίον αὐτοῦ. Πᾶν διάβημα τῆς μητροπόλεως ὑπῆρξεν ἀνωφελές καὶ ἡ στερεότυπος ἀπάντησις ἐδίδετο: «**Τί ἀναμιγνύεσαι; εἶσαι πνευματικὸς ἀρχηγὸς καὶ νὰ κυττάζῃς τὴν ἐκκλησίαν σου· οἱ πρόσφυγες εἶνε κτῆμα τοῦ κράτους καὶ ὅ,τι θέλει τοὺς κάμνει**».

Ἡ πεῖνα ἐμάστιζεν αὐτούς· γυναικόπαιδα καλῶν οἰκογενειῶν, παραμεμορφωμένα καὶ ἐν αἰγείοις δέρμασι, πολλάκις δέ καὶ ὁλόγυμνα, περιήρχοντο τὰς οἰκίας τῆς Κερασοῦντος ἐπαιτοῦντα. Πᾶσα βοήθεια πρὸς αὐτοὺς ἀπηγο-

ρεύετο, ὁ δὲ παραβαίνων τὴν διαταγὴν ταύτην ἀπεστέλλετο εἰς τὸ στρατοδικεῖον.

Ἐζητήθη τότε νὰ ἐπιτραπῇ ἐν **Κερασοῦντι** ἡ σύστασις συσσιτίων· ἀλλ' ἀπηγορεύθη καὶ τοῦτο, τοῦ νομάρχου δηλώσαντος ὅτι ὁ βουλόμενος δύναται νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ. Ἡ ὑπερογδοηκοντοῦτις μήτηρ τοῦ Ε. Στεφανίδου προσενεγκοῦσα ὀλίγην τροφὴν εἰς πρόσφυγα ἠπειλήθη νὰ σταλῇ εἰς τὸ στρατοδικεῖον, ὁ δὲ Μυλωνίδης προσλαβὼν ὑπηρέτριαν πρόσφυγα ἐφυλακίσθη ἐπὶ ἕνα μῆνα.

Μετὰ τὴν ἀπέλασιν ὁλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιφερείας ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς **Κερασοῦντος** καὶ τῆς **Πουλανδζάκης**. Καὶ ἡ μὲν τελευταία αὕτη, χαρακτηρισθεῖσα ὡς μικρὰ Ἑλλάς, διὰ τὸν ἀμιγῆ αὐτῆς πληθυσμόν, ἀπηλάθη ἀγρίως ἐντὸς δύο ἡμερῶν. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς Κερασοῦντος μυρία περὶ αὐτῆς ἐμηχανεύθησαν. Τῇ 28 Δεκεμβρίου 1916 τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἀξιωματικῶν κατέφθασεν εἰς Κερασοῦντα ὅπως διενεργήσῃ τὴν ἔξωσιν αὐτῆς κατὰ τρόπον ὅμως διάφορον. Τὴν παραμονὴν τῆς 1ης Ἰανουαρίου ἀνήρτησαν ἐν τῇ ἀγορᾷ κατάλογον 65 οἰκογενειῶν, ἐκ τῶν καλλιτέρων, μετὰ σημειώσεως ὅτι ἔδει ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν νὰ ἐξέλθωσι τῆς πόλεως καὶ ἀναχωρήσωσιν ὡς ὕποπτοι. Ὀλίγον ἀργότερον ἀνηρτήθη ἕτερος κατάλογος 150 οἰκογενειῶν. Κατόπιν ἁρμοδίων ἐνεργειῶν τῆς μητροπόλεως ἑτέρα ἐπιτροπὴ ἐκ Σοῖ-Σεχὴρ ἐλθοῦσα καὶ ἐξετάσασα τὰ κατὰ τὴν αἰτίαν τῆς ἐξώσεως ἐπείσθη περὶ τῆς ἀθῳότητος τῶν ἀπελαυνομένων οἰκογενειῶν καὶ τοιουτοτρόπως ἐσώθη ἡ πόλις. Μετά τινα ὅμως καιρὸν νέον σχέδιον ἀπελάσεως παρουσιάσθη. Κατόπιν ἐπανειλημμένων ἀπογραφῶν τῶν κατοίκων ὁ Νομάρχης ἰσχυριζόμενος ὅτι 70 o]o οἱ κάτοικοι κατήγοντο ἐκ τῶν ἤδη ἀπελαθέντων μερῶν ἢ ὅτι δὲν ἦσαν ἐγγεγραμμένοι ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις Κερασοῦντος· ἐχαρακτήρισεν αὐτοὺς ὡς ξένους καὶ διέταξε τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ σκόπελος οὗτος παρεκάμφθη, παρακληθέντος τοῦ στρατηγοῦ Βεχὴπ πασᾶ, ὅστις προθύμως ἐνίοτε εἶχεν εἰς ἱκανοποίησιν σχετικῶν αἰτημάτων τοῦ Μητροπολίτου Χαλδίας καὶ Κερασοῦντος.

Μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ρώσσων καὶ τὴν προέλασιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἤρξαντο πολλοὶ ἐκ τῶν διασωθέντων κατοίκων ὅλων τῶν τμημάτων τῆς ἐπαρχίας διασκορπιζόμενοι εἰς Τραπεζοῦντα, Βατοὺμ καὶ ἀλλαχοῦ ὅπως διασωθῶσιν τῆς θηριωδίας τῶν ἐπερχομένων τουρκικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ διαφύγωσι τὸν ἐκ πείνης θάνατον.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς νομοῖς Ἰκονίου, Ἀγκύρας καὶ Σεβαστείας ὑπολειπόμενα χωρία δὲν διῆλθον καλλιτέραν ζωήν. Ποικιλοτρόπως πιεζόμενα ἐμαραίνοντο οἰκονομικῶς κατεστρέφοντο ἠθικῶς, καὶ κατεδιώκοντο θρησκευτικῶς.

ΛΖ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΟΔΟΠΟΛΕΩΣ

Ἡ ἀναστήλωσις ἐν Τουρκίᾳ τῆς συνταγματικῆς παρῳδίας ἔθηκεν εἰς ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότ. 47 καὶ πληθυσμ. 20657) τὸ σατανικὸν πρόγραμμα τῶν Νεοτούρκων. Ἡ στρατολογία τῶν χριστιανῶν ἐφηρμόσθη κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε πολλοὶ νέοι, καίπερ ἀποτελοῦντες τὸ στήριγμα τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἐξηναγκάσθησαν εἰς ἐκπατρισμὸν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν βασάνων καὶ τῶν κακουχιῶν τῆς τουρκικῆς στρατολογίας. Οἱ φόροι ἐτριπλασιάσθησαν ἢ ἐδημιουργήθησαν νέοι τοιοῦτοι, ἡ δὲ εἴσπραξις αὐτῶν ἐγίνετο δι' ἐκμισθωτῶν τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἀπολαύοντες ἀπολύτου ἐλευθερίας καὶ κυβερνητικῆς ὑποστηρίξεως ηὔξανον πρὸς ἴδιον ὄφελος τοὺς φόρους τῶν χριστιανῶν.

Ἡ ἔκρηξις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ὑπῆρξε καὶ διὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀπαρχὴ περιόδου, καθ' ἣν ἐπεζητήθη ὁ μαρασμὸς καὶ ἡ τελεία μάλιστα καταστροφὴ τοῦ χριστιανικοῦ αὐτῆς στοιχείου. Ἀπ' ἀρχῆς ἤδη τοῦ ὡς ἄνω πολέμου κατηρτίσθησαν τὰ ἐργατικὰ τάγματα, τὰ δὲ γυναικόπαιδα καὶ οἱ γέροντες ἠγγαρεύοντο ἵνα μεταφέρωσιν

ἐπὶ τῆς ράχεως αὐτῶν πολεμοφόδια ἀπὸ Τραπεζοῦντος, Δζεβιζλῆ καὶ Γεμουρὰν εἰς Χαψῆ-κιοϊ, Ἄρδασαν καὶ Ἀργυρούπολιν, ὑφιστάμενοι τὰς θηριώδεις συνεπείας τῶν ἀγγαρευόντων αὐτοὺς τούρκων. Ἰδίᾳ ἐδοκιμάσθη ἡ κοινότης Σάντα, ἕνεκα ἐπιθέσεων ἄλλοτε μὲν τῶν τουρκικῶν συμμοριῶν, ἄλλοτε δὲ τῶν χωροφυλάκων, ἡσυχάσασά πως μόνον μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐκεῖ σταθμοῦ ὑπευθύνου χωροφυλακῆς.

Διὰ τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος (5 Ἀπριλίου 1916) καὶ τῆς προελάσεως τῶν Ρώσσων περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῶν τὰ χωρία τοῦ τμήματος Γαλλιαίνης, ἡ ἐν αὐτοῖς Πατριαρχικὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου Περιστερᾶ καὶ αἱ κοινότητες Λειβερᾶ, Σανόγια, Δανείαχα, Σπήλαια, Μουνταντό, Κοστορτός, Χαβᾶ, Κάτω Χορτοκόπιον, Κουσπιδῆ, Σκόπια καὶ τὸ τμῆμα Σάντας. Ἐξαιρουμένων τῆς κοινότητος Λειβερᾶς καὶ τῶν χωρίων τοῦ τμήματος Γαλλιάνης, **οἱ κάτοικοι τῶν λοιπῶν κοινοτήτων** μετετοπίσθησαν ὑπὸ τῶν Ρώσσων πρὸς τὴν περιφέρειαν Τραπεζοῦντος.

Τῇ 15 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. αἱ τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ διέταξαν ὅπως οἱ κάτοικοι τῶν ἐντὸς τῆς τουρκικῆς ζώνης χωρίων τῆς ἐπαρχίας **μεταναστεύσωσι πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀργυρουπόλεως**, τάξασαι πρὸς τοῦτο καὶ τετραήμερον προθεσμίαν ἀναχωρήσεως. Ὁ λαὸς πανικόβλητος καὶ ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους ἐπιδειχθεῖσαν θηριωδίαν κατέφυγεν τὸ μὲν εἰς τὰ πυκνὰ δάση τῆς περιφερείας αὐτοῦ (4 χιλ. ψυχαί), τὸ δὲ διὰ φαράγγων καὶ ὀρέων πρὸς τὸ τμῆμα Ἀρδάσης τῆς ἐπαρχίας Χαλδίας (2,5 χιλ. ψυχαί), πρὸς τὴν ἱ. μονὴν Βαζελῶνος (650 ψυχ.) καὶ πρὸς τὸ μέγα σπήλαιον τοῦ χωρίου Κανάκα (1200 ψυχαί), ἕτερον δὲ πάλιν μέρος αὐτοῦ διαλαθὸν τὴν προσοχὴν τῶν ἁρμοδίων σκοπῶν διεσώθη πρὸς τὸ μέρος τῶν Ρώσων. Πολλοὶ ἐκ τῶν καταφυγόντων εἰς τὰ δάση, πρὸ τοῦ κινδύ-

νου τοῦ ἐκ πείνης θανάτου, ἐπεχείρησαν νὰ διαφύγωσι τὴν προσοχὴν τῆς τουρκικῆς στρατιωτικῆς ζώνης καὶ σωθῶσι πρὸς τὸ ρωσσικὸν μέρος. Ἐκ τούτων τινὲς μὲν ἐπέτυχον, ἄλλοι ὅμως συλληφθέντες ὡδηγήθησαν ἐν βασάνοις καὶ κακώσεσιν εἰς τὰ μεσόγεια, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν φονευθέντες ἐρρίφθησαν εἰς τὸν ποταμὸν Πυξίτην, ὅστις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν ἐκεῖ ἐχθροπραξιῶν ἐξηκολούθει νὰ ἐκβράζῃ πτώματα ἀθῴων καὶ τιμίων κατοίκων χριστιανῶν.

Μετὰ τὴν ἔξοδον τῶν κατοίκων τῶν ὡς ἄνω χωρίων, στίφη στρατιωτῶν, συμμοριτῶν, ἀκόμη καὶ γυναικοπαίδων, ἐπιπεσόντα ἐλεηλάτησαν μέχρι βελόνης τὰς ἐγκαταλειφθείσας περιουσίας καὶ ἐβεβήλωσαν τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ τὰ νεκροταφεῖα. Ἀλλὰ καὶ φόνοι καὶ ἀτιμώσεις δὲν ἔλειψαν. Ἐκτὸς τῶν συμβάντων ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Βαζελῶνος—περὶ ὧν κατωτέρω γενήσεται λόγος— ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Θέρσας Ἀβραὰμ Παρασκευόγλου ὑπέστησαν κτηνώδεις βιασμοὺς ἐν μέρους ἀγρίων συμμοριτῶν. Οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Εὐστάθιος καὶ Γεώργιος Πέτρογλους ἐσφάγησαν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου αὐτῶν. Ὁ ἐκ Κανάκα ἱερεὺς Ἰωάννης Χριστοφορίδης μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ ὁ ἐκ Γιαννάντων ἱερεὺς Ἰωάννης Χρυσανθίδης ἐσφάγησαν πλησίον τῶν χωρίων αὐτῶν. Ὁ ἐκ Σαχνόης ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Μαρθίδης ἐφονεύθη, ἀφοῦ εἶδε ἐκβιασθεῖσαν τὴν σύζυγον αὐτοῦ. Οἱ ἱερεῖς Χορτοκοπίου Ἰωάννης, Ἀπόστολος καὶ Συμεὼν ἀπέθανον ἐκ τῶν πολλῶν κακώσεων. Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Στάμα Σάββας Χριστοφορίδης καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ, ἀποκλεισθέντες πανταχόθεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ καὶ μὴ θελήσαντες νὰ γείνωσι ἕρμαια τῶν τουρκικῶν ὀργίων, ἀπέθανον ἐκ πείνης καὶ ἔμειναν ἄταφοι. Ὁ μουχτάρης Χορτοκοπίου Κωνσταντῖνος Εὐγενίδης, ἰδὼν βιαζομένους τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ δαρεὶς ἀνηλεῶς, ἀπώλεσε τὰς φρένας. Οἱ ἐν τῷ

σπηλαίῳ **Κανάκα** κρυβέντες, ἰδόντες ὅτι ἡ πολιορκία αὐτῶν παρετείνετο καὶ τὰ τρόφιμα ἐξέλιπον, ἠναγκάσθησαν μετὰ τετραήμερον μάχην νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς τούρκους· ἐξ αὐτῶν, ἀπαγομένων πρὸς τὴν περιφέρειαν. Ἀργυρουπόλεως, 26 γυναῖκες καὶ νεάνιδες, διερχόμεναι τὴν παρὰ τὸ χωρίον αὐτῶν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ Πρυτάνεως, ἵνα ἀποφύγωσι τὸν ἐπικείμενον ἐπ' αὐτὰς κίνδυνον τῆς ἀτιμώσεως, ἐρίφθησαν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπνίγησαν. Ἐν γένει δὲ οἱ καταφυγόντες εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀρδάσης καὶ τῆς Ἀργυρουπόλεως ἀπεδεκατίσθησαν συνεπείᾳ τῶν κακουχιῶν, τῆς ὁδοιπορίας, τῆς πείνης καὶ τῶν ἀτιμώσεων.

Κατὰ Ἰούλιον ἰ. ἔ. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσσων ὁλόκληρος ἡ ἐπαρχία. Ἡ κατοχὴ αὕτη ἔδωκε μὲν τὰ μέσα τῆς δυνατῆς ἀναβιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ, νέα ὅμως καταστροφὴ ἐπελθοῦσα ἀργότερον ἔθηκεν εἰς νέαν σκληρὰν δοκιμασίαν καὶ τὸν ἑλληνισμὸν τῆς ἐπαρχίας ταύτης.

Ἤδη διὰ τῆς γενομένης ἐν Ρωσσίᾳ ἐπαναστάσεως (7]βριος 1917) παρελύθησαν πᾶσαι αἱ στρατιωτικαὶ ἐνέργειαι τῶν Ρώσσων ἐπὶ τοῦ μετώπου, πᾶσα δὲ ἡ προσοχὴ τοῦ στρατοῦ μετεστράφη εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἡ ἀποσύνθεσις τῶν Ρώσσων προχωρήσασα ἁλματηδὸν κατέληξεν εἰς τὴν πλήρη διάλυσιν τοῦ μετώπου (Φεβρ. 1918). Ἀφ' ἑτέρου οἱ τοῦρκοι κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἁρμοδίων καὶ τοῦ ἐν Βακοῦ πανισλαμικοῦ κομιτάτου «Μουσαβάτ» διοργανωθέντες ἤρξαντο νὰ ἀνακαταλαμβάνωσι τὰς ἀπολεσθείσας ἐπαρχίας αὐτῶν. Ὁλόκληρα ἀνταρτικὰ σώματα, ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ χιλιάρχου τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ **Καχριμὰν** βέη διατελοῦντα, ἐρημώσαντα πολλὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Τραπεζοῦντος περιεκύκλωσαν καὶ τὴν ἐπαρχίαν Ροδοπόλεως. Οἱ κάτοικοι καταληφθέντες ὑπὸ μεγίστου φόβου ἐζήτουν ὅπως

ἀναχωρήσωσι καὶ μόνον κατόπιν πολλῶν ἐνεργειῶν τῶν ἡμετέρων παρέμειναν, ἐξαιρουμένων τῶν χωρίων **Γιαννάντων, Θέρσα** καὶ **Σαχνόη,** τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἐξεπατρίσθησαν. Τὴν 24 Ἰανουαρίου 1917 διεκόπη τελείως ἡ μετὰ τῆς Τραπεζοῦντος συγκοινωνία τῆς ἐπαρχίας, ἥτις ὁσημέραι στενότερον περικυκλουμένη ὑπὸ τῶν συμμοριῶν καὶ τῶν ἀνταρτῶν διήρχετο ἡμέρας τραγικῆς ἀγωνίας· Τὰ ἀνταρτικὰ σώματα εἰσελθόντα πρῶτον εἰς τὸ τμῆμα Γαλλιαίνης ἐλεηλάτησαν τοὺς κατοίκους αὐτοῦ καὶ ἐπεδόθησαν εἰς πᾶν εἶδος ἀγριότητος καὶ κτηνωδίας. Πλὴν τούτου ἐλεηλατήθησαν ἀφαντάστως καὶ τὰ χωρία: Σπήλαια, Χαβᾶ, Κοστορτός, Μουνταντὸς καὶ κάτω Χορτοκόπιον.

Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐγκαταστᾶσαι ἐπίσημοι διοικητικαὶ ἀρχαί, ἀντὶ πάσης προστασίας τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ἔναντι τῶν κακοποιῶν στοιχείων, συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον αὐτῶν διὰ τῆς, λόγῳ ἐπιτάξεως καὶ καταναγκαστικῆς συνδρομῆς, ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παντὸς πόρου καὶ μέσου ζωῆς.

ΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΑΙ ΜΟΝΑΙ

ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Αἱ ἱεραὶ μοναὶ τοῦ Πόντου, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς τουρκικῆς δεσποτείας, ἀνέπτυξαν ζωτικότητα συντελέσασαι, τὸ ἐπ' αὐταῖς, εἰς τὴν ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν διάσωσιν τοῦ ἐκεῖ ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ. Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια, καὶ ἰδιαιτέρως ἡ ἐπὶ τοῦ ἐκεῖ χριστιανικοῦ λαοῦ ἠθικὴ δύναμις τῶν ἱερῶν τούτων Μονῶν καὶ ἡ κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον φιλάνθρωπος ἰδίᾳ δρᾶσις αὐτῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παροραθῇ ἐκ μέρους τῶν συνοίκων τούρκων, οἵτινες ἐπωφελούμενοι τῆς ἐκτάκτου δι' αὐτοὺς εὐκαιρίας τῆς κηρύξεως τοῦ γενικοῦ πολέμου, ἐζήτησαν ὅπως κατὰ τρόπον ἐπίσης ἔκτακτον καὶ ὅλως ἰδιαίτερον ἐκδηλώσωσι τὰ ἐχθρικὰ πρὸς αὐτὰς αἰσθήματα.

Ἅμα τῇ προελάσει τῶν Ρώσσων ἡ ἱερὰ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Περιστερεώτα περιῆλθεν ἀμέσως εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῶν καὶ ἐσώθη· Δεινὴ ὅμως ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῆς Σταυροπηγιακῆς μονῆς Σουμελᾶ. Τῇ 19ῃ Ἀπριλίου 1916 οἱ πατέρες τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς λεηλατηθέντες καὶ ἀπειληθέντες ἐπανειλημμένως

διὰ θανάτου ἐκ μέρους τῶν τούρκων ἐγκατέλιπον νύκτωρ τὴν Μονήν καὶ διελθόντες τήν πολεμικὴν ζώνην διεσώθησαν εἰς τὴν Λειβερὰν, εὑρισκομένην ὑπὸ τὴν ρωσικὴν κατοχήν.

Τραγικὴν ὄντως περιπέτειαν ὑπέστη ἡ Σταυροπηγιακὴ μονὴ Βαζελῶνος. Τῇ 22 Ἀπριλίου 1916 ὁ τοῦρκος ταγματάρχης τοῦ σταθμοῦ «Καλογὲρ-χανί», κειμένου ἀπέναντι καὶ εἰς ὡριαίαν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς, περιέζωσε ταύτην δι' ἀποσπάσματος ἐξ 20 χωροφυλάκων καὶ 8 στρατιωτῶν διατάξας τοὺς ἐνοίκους—καὶ τοιοῦτοι ἦσαν πλὴν τῶν πατέρων τῆς μονῆς, 650 πρόσφυγες ὁμογενεῖς τῶν περιχώρων, ἕτεροι 130 ἐκ Τραπεζοῦντος καὶ 29 Ἀρμένιοι—ὅπως ἐντὸς τεσσάρων ὡρῶν ἐγκαταλείψωσι τὴν Μονὴν καὶ ἀναχωρήσωσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς περιφερείας Ἀργυρουπόλεως. Πρεσβεία τότε μοναχῶν ἐμφανισθεῖσα πρὸ τοῦ ταγματάρχου παρέστησε τὴν καταστροφήν, ἥτις θὰ ἐπήρχετο διὰ τῆς ἐκκενώσεως τῆς μονῆς καὶ ἐξῃτήσατο τὴν ἀνάκλησιν τῆς δοθείσης διαταγῆς, ἐπικαλεσθεῖσα συγχρόνως καὶ τό, δυνάμει φιρμανίων, ἀπαραβίαστον τῆς Μονῆς. Ὁ ταγματάρχης ἔμεινε ἀμετάπειστος καὶ διέταξεν, ἵνα δι' ἑνὸς ἐπὶ πλέον ἀνταρτικοῦ σώματος ἐνισχυθῇ ἡ πολιορκοῦσα τὴν Μονὴν δύναμις, μετὰ τῆς ἐντολῆς ἵνα ἐν ἀνάγκῃ ἐκκενώσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς βίας. Τὴν νύκτα, κατόπιν μακρᾶς συσκέψεως, πέντε μοναχοὶ καὶ 300 περίπου ἐκ τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν κατώρθωσαν, διαφυγόντες τὴν προσοχὴν τῆς φρουρᾶς, νὰ καταφύγωσι καὶ κρυβῶσιν εἰς τὸ περὶ τὴν μονὴν δάσος.

Τὴν ἐπομένην πρωΐαν οἱ ἐναπομείναντες ἐν τῇ μονῇ ἀπήχθησαν εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀρδάσης (Χαλδίας), ὑποστάντες καθ' ὁδὸν μυρίας ὅσας κακώσεις καὶ ταλαιπωρίας. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἔξωσιν αὐτῶν, στίφη τούρκων στρατιωτῶν, συμμοριτῶν, χωρικῶν καὶ γυναικοπαίδων, ἐπιδραμόντα ἤρξαντο νὰ λεηλατῶσι τὴν μονήν. Ἅπασα ἡ κινητὴ περιουσία αὐτῆς ἀφῃρέθη· τὸ θησαυροφυλάκειον ἀπεγυμνώθη καθ' ὁλοκληρίαν· τὸ ἀρχειοφυλάκειον ἀπετεφρώθη μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτῷ κειμηλίων: Χρυσοβούλων, κωδίκων, χειρογράφων εὐαγγελίων καὶ λοιπῶν βιβλίων· ὁ ναὸς ἐσυλήθη· αἱ βιβλιοθῆκαι διηρπάγησαν καὶ τέλος τὸ πᾶν ἐν τῇ Μονῇ κατεστράφη.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς λεηλασίας οἱ ἐπιδρομεῖς μετέβαλον τὴν Μονὴν εἰς τόπον σφαγῆς, ἀκολασίας καὶ ἀγριοτήτων. Συλλαμβάνοντες εἰς τὰ δάση ὡδήγουν εἰς τὴν Μονὴν γυναῖκας καὶ παρθένους, τὰς ὁποίας βιάζοντες κτηνωδῶς πρότερον ἀποκεφάλιζον ἔπειτα· πρὸς τούτοις καὶ πολλοὺς ἄνδρας ἐφόνευσαν. Οὕτω μεταξὺ ἄλλων ἐφονεύθησαν ἐντὸς τῆς Μονῆς οἱ ἐκ τοῦ χωρίου Θέρσας: Παναγιώτης Ἰορδάνογλους, Γεώργιος Γερίνογλους, ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Παπαδόπουλος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ ὡς καὶ ἡ ὀγδοηκοντοῦτις μήτηρ τοῦ Εὐσταθίου Καρμαχίτα Παρθένα, ἐκ δὲ τοῦ χωρίου Παπάρδζα ἡ ἑβδομηκοντοῦτις Παταλίνα καὶ ἡ δυὶς Δέσποινα Τσιρονίδου. Ἡ τελευταία αὕτη συλληφθεῖσα μετὰ τῶν ἄλλων ἐντὸς τοῦ δάσους καὶ ὁδηγηθεῖσα μετ' ἐκείνων εἰς τὴν Μονὴν ἐγυμνώθη καὶ ἠτιμάσθη ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν συντρόφων αὐτῆς ὑπὸ ἐννέα βδελυρῶν συμμοριτῶν διατρηθεῖσα εἶτα τὸ στῆθος διὰ ξίφους. Αἱ σύζυγοι τῶν ὡς ἄνω φονευθέντων Π. Ἰορδάνογλου καὶ Γ. Γερίνογλου ἐπωφεληθεῖσαι τῆς καταλαβούσης τοὺς κακούργους νάρκης ἐδραπέτευσαν καὶ διασχίσασαι τὰς γραμμὰς τοῦ πυρὸς ἔφθασαν πρὸς τὸ μέρος τῶν Ρώσων, εἰς Δζεβιζλίκ, ἔνθα ἡ τοῦ πρώτου σύζυγος ἀπέθανεν ἐξ ἀλλοφροσύνης. Ὁ ἐκ τῶν μοναχῶν Νικηφόρος ἱερομόναχος καὶ ὁ Παναγιώτης Παρασκευόπουλος μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ συλληφθέντες ἐδάρησαν ἀνηλεῶς καὶ διὰ πορείας πενθημέρου γυμνοί, ἀνυ-

πόδητοι καὶ νήστεις ὡδηγήθησαν αἰχμάλωτοι εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Ἀργυρουπόλεως.

Ἐπίσης αἰχμάλωτοι ὡδηγήθησαν καὶ αἱ καλογραῖαι τοῦ παρὰ τὴν Μονὴν Βαζελῶνος γυναικείου μονυδρίου, εὑροῦσαι οἰκτρὸν καὶ λυπηρὸν τέλος ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.

«Φρίττει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερομ. 12 Νοεμβρίου 1918 ὁ Μητροπολίτης Ροδοπόλεως Κύριλλος, διὰ τὰς διαπραχθείσας φρικαλεότητας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν θυμάτων, ἀνερχομένων εἰς 487 ψυχὰς, αἵτινες εὗρον οἰκτρὸν θάνατον ἐν τοῖς ὄρεσι, τοῖς σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, ὅπου ἐκρύβησαν ἵνα ἀποφύγωσι τὴν δολοφόνον μάχαιραν τῶν σφαγέων. Μεταξὺ τῶν δολοφονηθέντων τούτων θυμάτων κατατάσσονται ἄλλαι 14 νεάνιδες κόραι, αἵτινες φεύγουσαι τὸν βαρὺν πέλεκυν τοῦ δημίου, κατέφυγον, ὡς εἰς ἄσυλον θρησκευτικὸν, εἰς τὴν διαληφθεῖσαν ἱερὰν μονὴν τοῦ Βαζελῶνος, ὁπόθεν οἱ τύραννοι οὗτοι, ἀφοῦ ἀπήγαγον τοὺς φιλησύχους πατέρας τῆς Μονῆς αἰχμαλώτους, προέβησαν οὗτοι εἰς κορεσμὸν τῶν σωματικῶν αὐτῶν ἡδονῶν, βίᾳ ἀτιμάσαντες τὰς παρθένους ταύτας, ὧν τελευταῖον ἀφοῦ ἀπέκοψαν τοὺς μαστοὺς καὶ τὰς κεφαλὰς, ἀφῆκαν τὰ πτώματα καὶ ἀπῆλθον».

Μετὰ τὴν παράλυσιν τοῦ ρωσσικοῦ μετώπου καὶ τὴν ἀνακατοχὴν τῆς ἐπαρχίας ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, αἱ ὡς ἄνω ἱεραὶ μοναὶ ἀναλαβοῦσαι καὶ πάλιν τὴν μεγάλην ἐν τῇ φιλανθρωπίᾳ ἀποστολὴν αὐτῶν, ἤρξαντο νὰ συντηρῶσι τοὺς πεινῶντας περιοίκους χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς καὶ προφυλάττωσιν αὐτούς, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀπὸ πάσης ἐπιδρομῆς ληστοσυμμοριτῶν.

ΛΗ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

Ὁ φανατισμὸς τῆς τουρκικῆς φυλῆς ἀφεθείσης ἐλευθέρας καὶ ἀχαλινώτου καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότ. 73 καὶ πληθυσμ. 58734) ἐξεδηλώθη τῷ 1914 ἐν ὅλῃ τῇ ἀγριότητι κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ καὶ χριστιανικοῦ. Ἀπὸ τοῦ τέλους Μαΐου ἰ. ἐ. ἐκηρύχθη ἐν Ριζαίῳ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς δεινῶς ἐνασκούμενος καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, αὐτοῦ μάλιστα τοῦ μουεζίνη τοῦ Διοικητηρίου κηρύξαντος καὶ συστήσαντος ἐπισήμως αὐτὸν ἐν ὀνόματι τοῦ Μουτεσαρίφου καὶ τῆς κυβερνήσεως. Πολλοὶ τῶν κατοίκων Ριζαίου ἀπεφάσισαν νὰ μεταναστεύσωσιν, ἀφοῦ καὶ αὐτὰ τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα ἠπείλουν αὐτοὺς διὰ σφαγῆς, ἐὰν δὲν ἤθελον μεταναστεύσῃ. Ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐκηρύχθη καὶ κατὰ τῶν ἐν Ἀθήναις (παρὰ τὸ Ρίζαιον) ὁμογενῶν, ἀναγκασθέντων νὰ κλείσωσι τὰ καταστήματα αὐτῶν καὶ καταφύγωσιν εἰς Σούρμενα. Καὶ αἱ κοινότητες Τραπεζοῦς, Ὄφις καὶ ἄλλαι δὲν ἐξῃρέθησαν τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου πολέμου.

Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὁ τουρκικὸς φανατισμὸς ἐξεδηλώθη βιαιότερος καὶ αἱ κατὰ τοῦ

ὁμογενοῦς στοιχείου ἐξοντωτικαὶ μέθοδοι των νεοτούρκων, ὀξυνθεῖσαι ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος τελευταίους μῆνας, ἐφηρμόσθησαν ἀγριότερον. Μόνον κατόπιν ἐπεμβάσεων καὶ διαβημάτων τῆς Μητροπόλεως Τραπεζοῦντος ἐμετριάζοντο ἐνίοτε αἱ πιέσεις καὶ βιαιοπραγίαι αὐτῶν, εἰς τοιαῦτα δὲ διαβήματα ὀφείλεται καὶ ἡ ματαίωσις τῆς ἐξορίας τῶν Ἑλλήνων Ρώσσων ὑπηκόων, οἵτινες 300 τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀποτελοῦντες τὸ ἄνθος τῆς ἐν Τραπεζοῦντι κοινωνίας ὤφειλον, ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου, νὰ ἐξορισθῶσιν εἰς Χαρπούτ, μέλλοντες νὰ ἀποθάνωσι καθ' ὁδὸν ἐκ τῶν κακουχιῶν, τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῆς πείνης·

«...Τὰς παραμονὰς τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερομ. 12 Ὀκτωβρίου 1918 ὁ σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρύσανθος, ὁ νομάρχης Τραπεζοῦντος ἀπῆλθε καταλιπὼν δι' ἐπισήμου ἐγγράφου, ὑπὸ ἡμερομην. 3 Ἀπριλίου 1916, τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου εἰς ἐμέ· τὴν πέμπτην Ἀπριλίου εἰσήλασαν εἰς Τραπεζοῦντα τὰ ρωσσικὰ στρατεύματα καὶ τὴν ἐπαύριον, 6ην τοῦ μηνός, εἰσῆλθον εἰς Τραπεζοῦντα Ρῶσσοι στρατηγοί, εἰς ἐμὲ ἀναθέσαντες πάλιν τὴν προσωρινὴν διοίκησιν τοῦ τόπου· τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ὡς καὶ ὅλον τὸ κῦρος τοῦ Μητροπολίτου παρὰ ταῖς ρωσσικαῖς στρατιωτικαῖς ἀρχαῖς, ἐχρησιμοποίησεν ἡ Μητρόπολις ἰδίᾳ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας τῶν τούρκων, ἐκτεθειμένων εἰς μυρίους κινδύνους . . . . Ἐνῷ δὲ ἡ Μητρόπολις καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Μητροπόλεως καὶ ὅλον τὸ ποίμνιόν μου μετ' αὐταπαρνήσεως ἐπροστάτευον τοὺς μουσουλμάνους τοῦ βιλαετίου Τραπεζοῦντος καὶ καθ' ὃν χρόνον ἡ Μητρόπολις, ἐν μέσῳ ποικίλων δυσχερειῶν καὶ ἀντιδράσεων, ἀναλαβοῦσα παρὰ τῶν ρωσσικῶν ἀρχῶν τὴν ὑπεύθυνον πληρεξουσιότητα πρὸς

ἐγκατάστασιν τῶν μουσουλμάνων προσφύγων, νυκτὸς καὶ ἡμέρας πατρικῶς ἐφρόντιζε νὰ ἐγκαταστήσῃ ἀσφαλῶς μὲ ὅλα τὰ ἔπιπλα καὶ κτήνη των χιλιάδας μουσουλμάνων προσφύγων εἰς τὰς ἰδίας των ἑστίας, ἤτοι εἰς τὰς περιφερείας Ριζαίου, Ὄφεως, Σουρμένων, Γεμουρᾶς, Πλατάνων καὶ Ματσούκας, ἄλλας δὲ δεκάδας χιλιάδων ἀπροστατεύτων μουσουλμάνων προσφύγων ἐπὶ διετίαν ὅλην ἔτρεφεν ἐκ τῶν συνδρομῶν τῶν ὁμογενῶν τῆς Ρωσσίας καὶ ἐκ τῶν ὑπὲρ τῶν προσφύγων πλουσίων ἐπιδομάτων τῆς Ρωσσικῆς κυβερνήσεως, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις βιαίως ἀπέσπα ἀπὸ τῶν ἑστιῶν του τὸ πέραν τοῦ ρωσσικοῦ μετώπου ἀπολειφθὲν ποίμνιόν μου Ἐλεβῆς καὶ Τριπόλεως, καταδικάσασα αὐτό, ὡς καὶ ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς τοῦ Πόντου, ἐν μέσῳ παγεροῦ χειμῶνος νὰ **μεταναστεύσῃ** διὰ μέσου δυσβάτων καὶ χιονοσκεπῶν ὀρέων εἰς τὴν Σεβάστειαν καὶ νὰ καταστραφῇ· καὶ **οὕτω ἐκ 1250 ψυχῶν τῆς Ἐλεβῆς ὑπελείφθησαν εἰς τὴν ζωὴν περὶ τὰς 150 καὶ ἐκ 2300 ψυχῶν τῆς Τριπόλεως περὶ τὰς 200 ψυχὰς καὶ ἐκ 13000 ψυχῶν τῆς περιφερείας Τριπόλεως μόλις ἐπέζησαν 1500—2000 ψυχαί.**

Παρὰ πάντα ταῦτα ἡμεῖς ἐδῶ ἐξηκολουθοῦμεν νὰ θερμαίνωμεν εἰς τοὺς κόλπους ἡμῶν τοὺς Μουσουλμάνους, ἵνα κατόπιν ὡς ὄφεις δήξωσι τοὺς εὐεργέτας· τοῦτο καὶ ἐγένετο μόλις ἐδόθη ἡ κατάλληλος εὐκαιρία. Δύο μῆνας πρὸ τῆς ἀνακτήσεως τοῦ βιλαετίου Τραπεζοῦντος ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ὁ Ἀχμὲτ βέης, πρόεδρος τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι μουσουλμανικοῦ κομιτάτου, ὅπερ ἱδρυθὲν ἐν Τραπεζοῦντι μετὰ τὴν ρωσσικὴν ἐπανάστασιν, λόγῳ μὲν ἦτο φιλανθρωπικὸν Κομιτάτον διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Βακοῦ Κεντρικοῦ Κομιτάτου, ἔργῳ δὲ ἦτο παράρτημα τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, τρέμων ἦλθεν εἰς τὴν Μητρόπολιν καὶ ἐζήτησε μετ' ἄλλων προκρίτων τούρκων τὴν προ-

στασίαν τῶν τούρκων καὶ διάσωσιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπειλουμένης καταστροφῆς· ἡ Μητρόπολις καὶ τὴν φορὰν ταύτην παρέσχεν ἀμέριστον τὴν προστασίαν· κατηρτίσθη μάλιστα ὑπὸ τὴν προεδρείαν μου μικτὴ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἐπιτροπή, ἔργον ἔχουσα νὰ συστήσῃ εἰς ὅλους τοὺς ἐν Τραπεζοῦντι καὶ ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ τούρκους καὶ Ἕλληνας ἀμοιβαίαν συνεργασίαν καὶ ὑποστήριξιν κατὰ τῆς ἀναρχίας, καὶ ἐν τῷ μπολσεβικῷ δὲ τῆς Τραπεζοῦντος **Κομιτάτῳ** ὑπερανθρώπως εἰργαζόμην πρὸς περιστολὴν τῆς μπολσεβικῆς ἀναρχίας καὶ πρόληψιν τῆς ἀπὸ τῆς ἀναρχίας καὶ τοῦ πρὸς ἐκδίκησιν ὀργασμοῦ καταστροφῆς τοῦ τόπου καὶ ἰδίᾳ τῶν μουσουλμάνων· γνωστὸν ὅτι εἰς τοιαύτας μεταβατικὰς περιόδους ἀναρχία ὀλίγων ἡμερῶν ἀρκεῖ διὰ νὰ καταστραφῇ ὁλόκληρον ἔθνος.

Ἐνῷ δὲ ἡμεῖς εἰργαζόμεθα μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν χαρακτηρίζουσαν τοὺς Ἕλληνας ἱπποτικότητα, ὁ δόλιος Ἀχμὲτ βέης θεωρήσας εὔθετον τὴν στιγμὴν πρὸς ἔναρξιν τῆς ὑπὸ τοῦ Νεοτουρκικοῦ **Κομιτάτου** ὀργανωθείσης καταστροφῆς μετέβη εἰς Ρίζαιον, ὁπόθεν ἐξαπελύθη κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὁ ὄλεθρος καὶ ἡ καταστροφή· καὶ οἱ μέχρι χθὲς πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν μέχρι θανάτου ὀμνύοντες εἰς τὴν Μητρόπολίν μου μουσουλμάνοι τοῦ βιλαετίου Τραπεζοῦντος, συνεννοηθέντες μετὰ τῶν ἐκ τοῦ μετώπου προελαυνόντων τούρκων τσετέδων, ὥρμησαν εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν ἀπὸ **Ριζαίου μέχρι Πλατάνων, κατέστρεψαν καὶ ἠρήμωσαν** ὅλα τὰ ἑλληνικὰ χωρία φονεύσαντες πολλούς, ἐν οἷς καὶ δύο ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας μου· **ἡ ἀκμαία καὶ ἀνθηρὰ ἑλληνικὴ κοινότης Ριζαίου κατεστράφη ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ** καὶ ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι λῃστευθέντες, γυμνοὶ ἠναγκάσθησαν ὅλοι νὰ διαπεραιωθῶσι διὰ λέμβων καὶ ἀκατίων εἰς Ρωσσίαν· αἱ ἐκκλησίαι, τὰ σχολεῖα καὶ αἱ οἰκίαι

τῶν κατεστράφησαν· ἐκ 2000 ὁμογενῶν μόνον τέσσαρες ὑπολείπονται ἐν Ριζαίῳ· λεηλασίας ὑπέστησαν καὶ οἱ ὁμογενεῖς τοῦ **Ὄφεως**, ἀντὶ βαρυτάτων λύτρων ἐξαγοράσαντες τὴν ἐπί τινας ἡμέρας φύλαξίν των· ἡ **περιφέρεια Σουρμένων** ἐλεηλατήθη ἀγρίως· οἱ πλεῖστοι τῶν ὁμογενῶν Σουρμένων γυμνοὶ ἀπῆλθον εἰς Ρωσσίαν, οἱ ὑπολειφθέντες ἐξησφάλισαν τὴν ἐν Σουρμένοις διαμονήν των πληρώσαντες λύτρα 70 χιλιάδες ρουβλίων· **ὅλα τὰ ἑλληνικὰ χωρία τῆς Γεμουρᾶς** ἐλεηλατήθησαν ὁμοίως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων μετηνάστευσαν εἰς Ρωσσίαν· τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὴν **περιφέρειαν Πλατάνων,** ἡ ὁποία ἠρημώθη τελείως· ὁμοίως ἠρημώθησαν **καί τινα χωρία** τῆς περιφερείας Τραπεζοῦντος.

Τὸ σχέδιον τοῦτο τῆς ὠργανωμένης καταστροφῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐπεδιώκετο ἀφ' ἑνὸς ἡ συμφώνως πρὸς τὰς νεοτουρκικὰς ἀρχὰς ἐξάλειψις τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ διὰ τῆς μεταναστεύσεως αὐτοῦ ἐξασφάλισις τῶν ἐγκαταλελειμμένων ἑλληνικῶν οἰκημάτων καὶ ἐπίπλων διὰ τοὺς ἐπανερχομένους τούρκους πρόσφυγας, ἀντελήφθην ἐγκαίρως· διὰ τοῦτο μόλις ἐνεφανίσθησαν τὰ πρῶτα κρούσματα τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἐντοπίων τούρκων κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἔσπευσα ἕνα μῆνα πρὸ τῆς ἀνακαταλήψεως τῆς Τραπεζοῦντος νὰ στείλω ἰδιαίτερον ἀπεσταλμένον εἰς τὸ ἐν Σοῦσεχὴρ τουρκικὸν στραταρχεῖον πρὸς τὸν στρατάρχην Βεχὴπ πασᾶν, ἵνα ἀναγγείλῃ αὐτῷ ὅσα οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν νὰ διαπράττωσιν εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτόν, ὅπως ἐν ὀνόματι τῆς στρατιωτικῆς του τιμῆς δηλώσῃ ἂν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις εἶνε ἡ διενεργοῦσα ταῦτα, ἵνα ἀναλόγως διαφωτίσω τὸν λαὸν περὶ τοῦ πρακτέου· ὡς μοὶ εἶπεν ὁ ἀπεσταλμένος, τὸ τελευταῖον τοῦτο σημεῖον ἀντιπαρῆλθεν ἐν σιγῇ ὁ Βεχὴπ πασᾶς· συγχρόνως ἐζήτησα καὶ

ἕνα ἀξιωματικὸν κύρους καὶ ἐπιβολῆς, ἵνα ἐν ὀνόματι τοῦ Βεχὴπ πασᾶ καταστείλῃ τὸ τουρκικὸν κίνημα.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ φρονῶν, ὅτι σὺν Ἀθηνᾷ ἔδει νὰ κινῶμεν καὶ χεῖρα πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ὁμογενῶν καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν χωρίων κατὰ πάσης ἐπιθέσεως, ἐξώπλισα ὅλους τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα Ἕλληνας· καὶ οὕτω χάρις εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὴν ἀντιταχθεῖσαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἄμυναν ἐσώθη ἡ Τσίτα τῶν Σουρμένων, ἡ περιφέρεια **Καπήκιοϊ**, Λιβερᾶς, Χαμψήκιοϊ καὶ ἡ ἡρωϊκὴ Σάντα, ἡ ὁποία ἐπὶ ἑβδομάδας ὅλας ἠμύνετο κατὰ χιλιάδων τσετέδων νικηφόρως ἀποκρούουσα τὰς ἐπανειλημμένας αὐτῶν ἐφόδους· τὰ τοῦ ἐξοπλισμοῦ ἀνήγγειλα καὶ εἰς τὸν Βεχὴπ πασᾶν· οὗτος ἀποστείλας μετὰ τοῦ ἀπεσταλμένου μου καὶ τὸν ζητηθέντα ἀξιωματικὸν μοὶ ἔγραψε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν, ἑλληνιστὶ συντεταγμένην καὶ ὑπογεγραμμένην δι' ἰδιοχείρου αὐτοῦ ὑπογραφῆς πάλιν ἑλληνιστί:

Σεβασμιώτατε,

Εἶνε ἡμῖν τελείως ἀλησμόνητος ἡ ὅλως πατρικὴ καὶ πρόφρων μέριμνα καὶ προστασία τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος ἀπέναντι τοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων καὶ εἴσοδον τῶν ρωσσικῶν εἰς Τραπεζοῦντα. Δὲν διαφεύγει ἡμᾶς ποσῶς, ὅτι πρὸ παντὸς κατὰ τὸ διάστημα τὸ μεσολαβῆσαν μεταξὺ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων καὶ τῆς εἰσόδου τῶν ἐχθρικῶν, ἡ ἀποσόβησις παντὸς ἐκτρόπου καὶ ἡ πλήρης ἐξασφάλισις τοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου ὀφείλεται εἰς τὴν σοφὴν καὶ λελογισμένην πολιτείαν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἐχθροῦ μέχρι σήμερον ἡ πολιτεία Ὑμῶν, ὁδηγουμένη ὑπὸ σοφῆς περὶ τὸ κυβερνᾶν τέχνης, καὶ δὴ ἐν χαλεπαῖς περιστάσεσι, προσελκύει τὸν θαυμασμὸν ἅμα καὶ τὰς διαπύρους ἡμῶν εὐχαριστίας.

Γνωρίζομεν θετικῶς, ὅτι πέριξ τῆς Τραπεζοῦντος λῃστρικαὶ Τουρκικαὶ συμμορίαι ἐνοχλοῦσι καὶ ἔστιν ὅτε κακοποιοῦσιν ἡσύχους κατοίκους ἑλληνικῶν χωρίων. Τὸ γεγονὸς τοῦτο προκαλεῖ κυριολεκτικῶς τὴν ἡμετέραν ἀπέχθειαν· Γνωρίζετε, Σεβασμιώτατε, ὅτι πάσας τὰς ἐν Τουρκίᾳ φυλὰς ἔθεσα ἐν ἴσῃ μοίρᾳ, ὅτι οὐδεμίαν διάκρισιν ποιοῦμαι φυλῆς ἢ θρησκεύματος εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐκ τῶν καθηκόντων μου, ὡς Διοικητοῦ, ἀπορρεουσῶν ποινῶν ἢ ἐπιβραβεύσεων. Ὅθεν ἡ διαγωγὴ τῶν λῃστρικῶν τούτων συμμοριῶν, οὐδόλως συμφωνοῦσα μὲ τὰς διοικητικὰς ἡμῶν ἀρχάς, ἔχει τελείως τοπικὸν χαρακτῆρα, οἱ δὲ δράσται ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ θὰ τύχωσι τῆς ἀνταξίας δι' αὐτοὺς ποινῆς. Μετὰ πολλῆς ὅμως τῆς πικρίας μανθάνω, Σεβασμιώτατε, ὅτι νέοι τινὲς Τραπεζοῦντος, τῇ προτροπῇ καὶ ὑποκινήσει τῶν Ἀρμενίων, ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ διαταράττουσι τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον Σας. Οἱ τοιοῦτοι ἂς ἐπανορθώσωσιν ὅ,τι ἀδίκημα ἔπραξαν ὅσον οἷόν τε τάχιον, ἵνα μὴ ἐν τῷ εὐθέτῳ χρόνῳ ἀποβῇ ὅλως ματαία ἡ μετάνοιά των.

Σᾶς παρακαλῶ, Σεβασμιώτατε,— καὶ εἶμαι περὶ τούτου ἀκραδάντως πεπεισμένος — τὴν αὐτὴν ἐγνωσμένην ἡμῖν σύνεσιν καὶ λελογισμένην πολιτείαν νὰ ἐπιδείξητε καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, καθ' ἣν ἀποχωρούντων τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων προσεχῶς, πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν ἡμετέρων, ἐνδέχεται νὰ δημιουργηθῇ κατάστασις ἔκρυθμος ἐμβάλλουσα εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων. Τὸ ἔργον Σας, ὅπερ ὁμολογῶ ὅτι θαυμάζω, τελειοῦται ὄντως ἐν τῇ ἀποσοβήσει παντὸς κινδύνου κατὰ τὸ μεσοδιάστη-

μα τοῦτο. Ἡ ἐπιτυχία θὰ ἀποτελέσῃ τὴν κορωνίδα τοῦ ἔργου Σας. Τῶν ἐπικειμένων γεγονότων εἶνε ἤδη ἐνήμερος ὁ Ἱεροδίκης (Μουφτῆς) Τραπεζοῦντος, μεθ' οὗ παρακαλῶ Ὑμᾶς νὰ συνεννοηθῆτε.

Σᾶς ἀποστέλλω ἀξιωματικόν, ἄνθρωπον πάσης ἐμπιστοσύνης, εἰς ὃν δύνασθε νὰ ἐμπιστευθῆτε εἴτε γραπτὰς εἴτε προφορικὰς ἀνακοινώσεις, παρακαλῶ δὲ νὰ ἐπιδαψιλευθῇ ἡ δέουσα φιλοξενία. Σᾶς παρακαλῶ ἐπίσης νὰ ἀποστείλητε καταλλήλως τρία ἄτομα εἰς τὰ χωρία τῆς Ζύγανας, Ἄρδασαν καὶ Κιουμουσχανέ, ἵνα συμβουλεύσωσι τοὺς κατοίκους πρὸς ὑποδοχὴν τῶν στρατευμάτων μας καὶ παροχὴν τροφίμων, ὧν τὸ ἀντίτιμον θὰ πληρωθῇ συμφώνως μὲ τὰς διαταγὰς ἡμῶν.

Ἐπὶ τούτοις ἐκφράζων ἅπαξ ἔτι τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν τὰς διαπύρους, διατελῶ μετὰ τῆς προσηκούσης πρὸς τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα ὑπολήψεως

Διοικητὴς τῆς Τρίτης Ὀθωμ. Στρατιᾶς

ΒΕΧΗΠ

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἀπήντησα ἀμέσως γράψας ἑλληνιστὶ ταῦτα:

Ἐξοχώτατε,

Πολὺ μὲ συνεκίνησεν ἡ ὡραία ἐπιστολὴ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος· ἦτο αὕτη εὔκαιρον βάλσαμον παρηγορίας καὶ ἐνθαρρύνσεως, ἐν ᾗ διετέλουν δυσθυμίᾳ καὶ ἀπαγοητεύσει διὰ τὴν κατάστασιν. Εὐχαριστῶ, Ἐξοχώτατε, δι' ὅσα καλὰ εὐηρεστήθητε νὰ γράψητε περὶ τῆς ἐμῆς μετρίας δράσεως

καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ρωσσικῆς κατοχῆς καὶ τῆς προηγηθείσης μεσοπολιτείας ἢ μᾶλλον ἀναρχίας. Ὅ,τι ἔπραξα ἦτο ἁπλῆ ἐκπλήρωσις μέρους τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀποστολῆς μου ὡς Ἱεράρχου.

Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, διότι μὲ ἀξιοῖ σῶαν νὰ ἀποδώσω Ὑμῖν τήν, κατὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποχώρησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, ἐμπιστευθεῖσάν μοι παρακαταθήκην. Ἐν μέσῳ λαίλαπος καὶ τρικυμίας μεγάλης καὶ διὰ πολλῶν μόχθων καὶ θυσιῶν διαφυλαχθεῖσα ἀκεραία θὰ ἀποδοθῇ Ὑμῖν κατὰ τὰ πλεῖστον ἡ παρακαταθήκη τοῦ ἀδελφοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου· ἔπραξα ὅ,τι ἐξηρτᾶτο ἐξ ἐμοῦ· ἐπάλαισα πρὸς κύματα οὔρεσιν ἶσα καὶ διεσώθη. Τοῦ Ἑλληνικοῦ ὅμως στοιχείου δυστυχῶς μόνον συντρίμματα θὰ παραδώσω Ὑμῖν. Ἐπάλαισα πρὸς διάσωσιν καὶ τούτου· ἀλλ' ἡ σωτηρία αὐτοῦ ἐξηρτᾶτο ἀλλόθεν· ὅσα δὲ συντρίμματα τοῦ ναυαγίου τυχὸν διασωθῶσι θὰ ὀφείλωνται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σοφὴν διάνοιαν καὶ μεγάλην καρδίαν τῆς Ὑμετέρας πολυτίμου Ἐξοχότητος, ἥτις εὐσπλαγχνιζομένη θὰ σπεύσῃ, ἐλπίζω, νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς· ἐφ' ᾧ καὶ ἀμέριστον θὰ ἔχῃ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἀνυπομόνως ἀναμένω τὴν θριαμβευτικὴν ἐπάνοδον τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος εἰς Τραπεζοῦντα· ὅταν σὺν Θεῷ ἔλθητε, Ἐξοχώτατε, παρακαλῶ νὰ καταδεχθῆτε νὰ ξενισθῆτε εἰς τὸ πενιχρὸν οἴκημά μου.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ μετὰ ἐκτιμήσεως.

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς μου ταύτης ἠθέλησα νὰ ὑποδηλώσω ὅτι, ἐὰν ἤθελεν ὁ Βεχὴπ Πασᾶς καὶ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις, τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς θὰ ἔπαυεν ἀμέσως. Ὁ ἐλθὼν ἀξιωματικὸς διέταξε τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἤδη εἰς Τραπεζοῦντα προσεγγιζόντων τσετέδων Καχρημὰν βέην, ἀξιωμα-

τικὸν τοῦ στρατοῦ, νὰ σπεύσῃ εἰς τὰ χωρία καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἔπραξε· τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ μετ' οὐ πολὺ καταφθάσας τουρκικὸς στρατός· **ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως μέγα μέρος τοῦ ἔργου τῆς ἐρημώσεως εἶχε συντελεσθῆ, ὁ λαὸς πανικόβλητος μετηνάστευσεν εἰς Ρωσσίαν καὶ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐλθοῦσα ἐπηυλόγησε τὸ τετελεσμένον γεγονός.** Ἐκ τῶν Χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας μου ἐπείσθησαν διὰ τῶν προτροπῶν καὶ συμβουλῶν μου νὰ μείνωσι καὶ ὑπελείφθησαν 20300 —· ἐνῷ δὲ τὰ αἴτια τῆς μεταναστεύσεως εἶνε γνωστὰ εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, αὕτη θεωρήσασα τοὺς φυγόντας ὡς ἀκολουθήσαντας τὸν ἐχθρὸν, ἐπιβάλλει αὐτοῖς τὰς ἐκ τούτου συνεπείας μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν παλινόστησιν καὶ ζητοῦσα νὰ κατάσχῃ τὰς περιουσίας των· μόνον ὁ Βεχὴπ πασᾶς, ἐλθὼν κατὰ Μάρτιον εἰς Τραπεζοῦντα, κατὰ παράκλησίν μου ἐπέτρεψε τὴν παλινόστησιν· ἡ πρᾶξίς του αὕτη γνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ταλὰτ πασᾶ ἐπέσυρε τὴν μῆνίν του καὶ κατόπιν μικρᾶς συγκρούσεως Βεχὴπ πασᾶ καὶ Ταλὰτ πασᾶ, ὑπερίσχυσε πάλιν ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ δευτέρου, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁλοκλήρου τοῦ κομιτάτου, τῆς ψυχῆς τοῦ ὁποίου ἐνσάρκωσις εἶνε ὁ Ταλὰτ πασᾶς.

Οὐδὲ εἶνε ἄγνωστον εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὅτι ὅσα ἐγένοντο κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους — καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς κρίσεως — δὲν ἦσαν αὐθαίρετα μέτρα ὡρισμένων στρατιωτικῶν ἢ πολιτικῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἐφαρμογὴ εὐρυτάτου προγράμματος, ψηφισθέντος ὑπὸ τοῦ κομιτάτου καὶ ἐκτελεσθέντος ὑπὸ τῶν ὀργάνων του, τὰ ὁποῖα εἶνε αἱ κατὰ τόπους ἀρχαί.

Καὶ ἐγκαθιδρυθεῖσα ἐνταῦθα μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Τραπεζοῦντος ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἰς πολλὰς προέβη καὶ προβαίνει καὶ πάλιν αὐθαιρεσίας καὶ πιέσεις· οὕτω χωρὶς νὰ ζητηθῶσιν αἱ ἐσχάτως λεηλατηθεῖσαι περιουσίαι ὁλοκλήρων ἑλληνικῶν χωρίων καὶ περιφερειῶν καὶ νὰ ἐξαναγκασθῶσιν οἱ ἅρπαγες εἰς ἀπόδοσιν τῶν ἁρπαγέντων, εἶχεν ἱδρυθῆ ἐνταῦθα ἐπιτροπὴ τῶν κλοπιμαίων μόνον χάριν τῶν τούρκων, καθ' ἣν ὁ Χακὴμ βέης ἐπεδίκαζε σχεδὸν ὅλας τὰς παρουσιαζομένας ὑποθέσεις εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων· μόλις δὲ πρὸ δύο περίπου μηνῶν μετὰ ἐπανειλημμένας τῆς Μητροπόλεως διαμαρτυρίας, ἀπεσπάσθη τὸ αὐθαίρετον τοῦτο δικαίωμα ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸν Χακὴμ βέην ἐπιτροπῆς καὶ ἐδόθη εἰς τὸ εἰρηνοδικεῖον· ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν δικαστῶν τὴν διάνοιαν καὶ συνείδησιν ἔχει σκοτίσῃ ὁ νεοτουρκικὸς φανατισμὸς εἰς βαθμόν, ὥστε καὶ αὐτῶν οἱ πλεῖστοι ἐν τῇ πράξει ὅλως κατὰ νεοτουρκικὸν σύστημα ἀντιλαμβάνονται καὶ ἐφαρμόζουσι τὸ δίκαιον καὶ τὸν νόμον· καὶ ἂν τις ὑπάρχῃ εὐσυνείδητος διοικητὴς ἢ δικαστὴς δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμον, εὐλαβούμενος τὴν **κοινὴν γνώμην**, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἡ γνώμη τοῦ νεοτουρκικοῦ κομιτάτου· ἡ δὲ κοινὴ γνώμη πάντα, ὅστις δὲν ὑποστηρίζει τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν πίεσιν ὑπὲρ τοῦ τούρκου καὶ εἰς βάρος τῶν Χριστιανῶν, χαρακτηρίζει ὡς μὴ προστατεύοντα τὸν ἰσλαμισμόν· καὶ οὕτω διαρκῶς ἀφυπνίζονται καὶ ἀναπτύσσονται τὰ ἁρπακτικὰ ἔνστικτα τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ καὶ προσεθίζεται ἡ ψυχή του εἰς τὴν συκοφαντίαν, τὸ ψεῦδος καὶ τὸ διὰ τούτων προσκτώμενον εὔκολον κέρδος καὶ ἐκφαυλίζεται ἐντελῶς εὐρύνουσα τὸ καὶ ἄνευ τούτων μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς χάσμα.

Αὗται ἐν κεφαλαίῳ εἶνε αἱ περιπέτειαι καὶ δοκιμασίαι, δι' ὧν διῆλθε καὶ ὁ ἐνταῦθα ἑλληνικὸς λαός, καὶ ὡς ἀλλαχοῦ οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὰ αὐτὰ αἴτια, ἤτοι ὁ νεοτουρκικὸς Νιτζεϊσμός, ἐνεργήσαντα ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας παρήγαγον τὰ ἴδια περίπου ἀποτελέσματα, ἤτοι τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν...»

***

Ὁ κατάλογος τοῦ φονευθέντων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ εἶνε ἐκτενής:

Ἐφονεύθησαν : ἐν Τραπεζοῦντι ὁ Χαράλαμπος Ἀλεξ· Λαβασᾶς (6 Φεβρ. 1918), ἐν Ἀργαλῇ ὁ Λάμπος Διλαβερίδης κατὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν τούρκων, ἐν Μεσαρέᾳ ὁ Ὀνούφριος Κώστογλου ὑπὸ τοῦ Ἰνδζὲ Χασάνογλου Κιαμὴλ (6 Ἀπριλ. 1918), ἐν Δούρχᾳ ὁ Λάμπος Ἀδὰμ Ὀταπάσογλου καὶ ὁ Παντελῆς Τσιρίπογλου· ἐν Κοιλάδι ὁ μουχτάρης Ἠλίας Ταράκτσῆς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (27 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ.)· ἐν Κερασέᾳ ὁ Κωνσταντῖνος Κογκαλίδης· ἐν Μέσωνα ὁ Εὐστάθιος Γεώργογλου (12 Φεβρ. ἐ. ἔ.). ἐν Οὖζι ὁ ἱερεὺς Ἀβραὰμ Ἐλευθεριάδης· ἐν Μεγάλῃ Σαμάρουξα ὁ ἱερεὺς Χαράλαμπος Παπαδόπουλος, ὁ Νικόλαός Πολυχρονιάδης, ὁ Βασίλογλου (2 Φεβρ. ἐ. ἔ.) ὁ Νικόλαος Τσαναλίδης, ὁ Χρυσόστομος Μικρόπουλος καὶ ὁ Δημήτριος Καλαϊδόπουλος (15 Αὐγ. ἐ. ἔ.)· ἐν Μικρᾷ Σαμάρουξα ὁ Δημ. Τσαγκαλίδης (3 Ἀπρ. ἐ. ἔ.)· ἐν Κογκᾶ ὁ Νικόλ. Ἰ. Καραγιαννίδης (30 Ἀπρίλ. ἐ. ἔ.)· ἐν Φαντὰκ ὁ Θεοδόσιος Καραϊλάν, ὁ Γεώργ. Παναγιώτογλους καὶ ὁ Κωνστ. Μαργιώρογλους (31 Ἰαν. ἐ. ἔ.)· ἐν Κοσμᾶ-Μανδζάντων ὁ Χαράλαμπος Χ" Ἰωάννου Ἀμοιρίδης καὶ ἡ Δέσποινα Π" Νικολάου· ἐν Σούρμενα ὁ υἱὸς τοῦ Σπυρίδωνος Βασιλειάδου ἐκ Κοινωνίσσης· ἐν Πετρᾶς ὁ Σταῦρος Χ" Ἀντωνίου· ἐν Τσικολῇ ἡ Εὐτέρπη Π" Γεωργίου· ἐν Καλογεννᾶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰορδάνου Καλαϊδζόγλου, ὁ Ἰωάννης Παπαδόπουλος, ὁ Εὐστάθιος Ἐμμανουηλίδης· ἐν Χάρακα ὁ Παναγ. Κεσέπογλου· ἐν Ποταμέα ὁ Χρῆστος Στεφάνογλου καὶ ἡ Σοφία Φεϊζόγλου· ἐν Σέρρᾳ ὁ Στυλιανὸς Στεφάνογλου· ἐν Καρτσέα ὁ Γεώργιος Γρηγοριάδης, ὁ Κωνστ. Ποζαδζίδης, ὁ Παναγ. Ποζαδζίδης καὶ ἡ Σοφία Μαντσελίδου· ἐν Χατσάβερα ὁ Ἰωάννης Καρόγλου.

ΟΙ ΣΤΑΥΡΙΩΤΑΙ

Πολλοὶ χριστιανοὶ τῶν ἐπαρχιῶν Τραπεζοῦντος, Ροδοπόλεως καὶ Χαλδίας, διὰ τὸ κρίσιμον τῶν τότε καιρικῶν περιστάσεων, ἠναγκάσθησαν κατὰ τὸ φαινόμενον νὰ ἀσπασθῶσι τὸν ἰσλαμισμόν, κρύφα ὅμως διατελοῦντες καὶ παραμένοντες πάντοτε πιστοὶ πρὸς τὸν χριστιανισμὸν καὶ ἐξασκοῦντες ἀνελλιπῶς τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέοντα θρησκευτικὰ καθήκοντα. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ 1836, ὅτε ἡ ἔκδοσις τοῦ Τανζιματίου καὶ ἡ πάνδημος διακήρυξις τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως ἐνεθάρρυνεν αὐτούς, ὅπως ἐκδηλώσωσι δημοσίᾳ τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν πεποιθήσεις καὶ ζητήσωσι τὴν ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις ἐγγραφὴν αὐτῶν διὰ χριστιανικῶν ὀνομάτων καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς θητείας. Παρὰ ταῦτα ὅμως οὐδὲν θετικὸν ἐπετεύχθη καὶ μόνον τῷ 1865, κατόπιν διαβημάτων τῶν ἐν Κων)πόλει πρεσβειῶν, ὑπεχρεώθη ἡ κυβέρνησις νὰ

ἀναγνωρίσῃ 25000 ψυχὰς ὡς χριστιανούς. Τὸ τοιοῦτον ἐξήγειρε τὸν φανατισμὸν τῶν τούρκων, διὸ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀναγνωρισθέντων χριστιανῶν κατέφυγον εἰς Κάρς καὶ Τραπεζοῦντα καὶ ἀνὰ τὴν Νομαρχίαν Τραπεζοῦντος.

Μεταξὺ τῶν ἐξ Ἀργυρουπόλεως εἰς τάς, ἐν τῇ νομαρχίᾳ Ἀγκύρας, κοιλάδας τοῦ Ἄκ-δὰγ καταφυγόντων ἦσαν καὶ ἀρκετοὶ κρύφιοι χριστιανοὶ ἐκ τοῦ χωρίου Σταυρὶ καταγόμενοι (ἐξ οὗ καὶ Σταυριῶται). Πλεῖστα ὅσα ὑποστάντες ἀπὸ μέρους αὐτῆς κυρίως τῆς κυβερνήσεως ἐζήτησαν, ἅμα τῇ ἀνακηρύξει τοῦ Συντάγματος, τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῶν ὡς χριστιανῶν. Ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτήν, γενομένην ὑπὸ τῆς Βουλῆς (1910), τὸ ζήτημα τῶν Σταυριωτῶν δὲν ἔπαυσεν ὑφιστάμενον ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ἵνα δηλ. ἐξαναγκάσῃ ἡ Κυβέρνησις τοὺς Σταυριώτας εἰς ὑποχώρησιν ἐδημιούργησεν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἱ. νόμου, ζήτημα μᾶλλον ἐπικίνδυνον δι' αὐτούς. Κατὰ τὸ ἱερὸν δηλ. δίκαιον χριστιανὸς δὲν δύναται νὰ κληρονομήσῃ μουσουλμάνον· ἐπειδὴ ὅμως οἱ Σταυριῶται εἶχον κτήματα ἐγγεγραμμένα ἐν τοῖς κτηματολογικοῖς βιβλίοις μὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς μουσουλμάνων, ἔδει λαμβάνοντες ἤδη χριστιανικὰ ὀνόματα νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ κτήματα αὐτῶν. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε ἐκηρύχθη ὁ παγκόσμιος πόλεμος, καθ' ὃν συστηματικὸς ἐξοντωτικὸς διωγμὸς ἐκηρύχθη καὶ ἐναντίον τῶν Σταυριωτῶν τοῦ Ἄκ-Δάγ, ἐξαναγκασθέντων ἐν τέλει πολλῶν νὰ ὑποκύψωσιν ὅπως μὴ στερηθῶσι τοῦ ἡμερησίου σιτηρεσίου τοῦ ἄρτου.

Ἔκθεσις τοῦ ἱεροῦ κλήρου Ἄκ-δὰγ-Μαδὲν ὑπὸ ἡμερ. 8 Νοεμβρίου 1918 πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔλεγε: «Τὸ ἀπὸ τόσων ἐτῶν ἐκκρεμὲς σταυριωτικὸν ζήτημα κατὰ τὴν τετραετίαν ταύτην, ὡς ἐκ τῆς ἀνέκαθεν ὑφισταμένης ἀκωλύτου ἐπιγαμίας μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ τῆς ἐκτουρκιστικῆς πολιτικῆς τῆς πρ. κυβερνήσεως, περιεπλάκη λίαν ἐπικινδύνως, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ μεταβληθῇ ἡ χριστιανικὴ χροιὰ τῆς ὅλης

κοινότητος. Μετὰ τὴν πρὸ δεκαπενταετίας περίπου γνωστὴν καὶ ὑμῖν καταναγκαστικὴν καὶ αὐθαίρετον ὡς Τούρκων καταγραφὴν τῶν σταυριωτῶν, κατὰ τὴν γενομένην τότε γενικὴν ἀπογραφὴν, τέκνα ἐκ πατρὸς καθ' ἑαυτὸ χριστιανῶν, ἐκ μητρὸς δὲ σταυριωτίσσης μέχρι τῆς προειρημένης ἀπογραφῆς, ὡς χριστιανοὶ ἐπισήμως ἀπὸ τριακονταετίας ἀνεγνωρισμένοι καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις καταγεγραμμένοι καὶ τὸν τότε στρατιωτικὸν φόρον τακτικῶς πληρώνοντες, ὡς μὴ ἐκ νομίμου γάμου προελθόντες οὔτε ἀνεγνωρίσθησαν ὡς χριστιανοὶ καὶ οὔτε κατεγράφησαν τοιουτοτρόπως· πατὴρ πολυμελοῦς οἰκογενείας ἔχων σύζυγον σταυριώτισσαν κατεγράφη ὡς ἄγαμος ἐν τοῖς κυβερνητικοῖς βιβλίοις, τὰ δὲ μέχρι τότε ὡς νόμιμα θεωρούμενα τέκνα του, ὡς ἀγνώστου προελεύσεως, δὲν κατεγράφησαν. Ἐκ τούτου καταφαίνεται τὸ κατὰ τῆς οἰκογενειακῆς καὶ κοινοτικῆς ἡμῶν ὑποστάσεως κατενεχθὲν βαρύτατον πλῆγμα.

Μετὰ δὲ τὴν γενικὴν ἐπιστράτευσιν, ἐπειδὴ οἱ πλεῖστοι τῶν τοιούτων ἦσαν τῆς στρατευσίμου ἡλικίας, ἡ στρατιωτικὴ ἀρχή, συμφώνως τῇ διαταγῇ τοῦ ἀχζ-ἀσκὲρ-σουμπεσὶ» (=στρατολογικοῦ τμήματος) περισυλλέξασα αὐτοὺς ὅλως αὐθαιρέτως, παρά τὰς γενομένας τότε διαμαρτυρίας, εἰς Τούρκους μεταβάψασα κατέγραψε καὶ ἐστρατολόγησεν αὐτούς. Οὕτω ὁ μέχρι τῆς χθὲς υἱὸς τοῦ Λαζάρου Βασίλειος, ἐκ μητρὸς σταυριωτίσσης, μετονομάζεται Χασάν, υἱὸς Ἀπτουλλάχ, ὥστε καὶ ὁ καθ' ἑαυτὸ χριστιανὸς πατὴρ ἐκτουρκίζεται. Προϊόντος τοῦ χρόνου οἱ ἐναπομείναντες ἐκ τούτων, δηλ. οἱ τῆς μὴ στρατευσίμου ἡλικίας, μέλη οἰκογενειῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στρατευσίμων, εἰς ἐσχάτην περιελθόντα ἔνδειαν, ὅτε ἀπετάθησαν ζητοῦντα ἢ τὸ σύνηθες ἐπίδομα τῶν ἀπόρων καὶ ἀπροστατεύτων οἰκογενειῶν ἢ ὑπὸ τῆς ἀδυσωπήτου πείνης κατατρυχόμενα ἀνεφέρθησαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἐπισι-

τισμοῦ, ἡ Κυβέρνησις εὑροῦσα τότε τὴν καταλληλοτάτην εὐκαιρίαν καὶ ὡς μαστίγιον ἐπισείουσα τὸν τῆς λιμοκτονίας θάνατον, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν αἰτημάτων αὐτῶν ἔθεσεν ὡς ὅρον ἀπαράβατον τὴν ὡς Τούρκων ἐγγραφὴν αὐτῶν. Ὅθεν σχεδὸν ὅλαι αἱ οἰκογένειαι τῆς ἀπόρου τάξεως, ὑπείκουσαι τῇ ἀδηρίτῳ ἀνάγκῃ καὶ συμποσούμεναι εἰς 200 καὶ πλέον οἰκογενείας, κατεγράφησαν.

Ἐνταῦθα λίαν ἐπίκαιρον νομίζομεν νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὴν ὡς τούρκου ἐγγραφὴν τοῦ ἱερέως Ἰωάννου, διότι ἔτυχε νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὸς σύζυγον σταυριώτισσαν. Ἐπὶ τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ἐσχάτως ἐκδοθέντος περὶ γάμων νόμου ἀπηγορεύθη ἐπισήμως ἡ μετὰ τῶν σταυριωτῶν ἐπιγαμία. Καὶ διὰ τοῦτο εἴς τινας ἀποταθέντας ἀντὶ ἱερέως ἱμάμης ὑπεδείχθη· Ἕνεκεν τούτου ἀναγκάζονται καὶ πάλιν νὰ ἐκτελέσουν, ὡς καὶ πρὸ πεντηκονταετίας, τὴν στέψιν των ἐν τῷ κρυπτῷ».

ΛΘ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΑΣΕΙΑΣ

Τὸ ὁμογενὲς στοιχεῖον καὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης (κοινότ. 340 καὶ πληθυμ. 131181) προεγράφη τῷ 1914 ὑπὸ τῆς νεοτουρκικῆς κυβερνήσεως. Τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν, ὑποστηριζόμενον καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν, ἐπηκολούθησαν ἀπειλαὶ τοιχοκολληθεῖσαι ἐν Ἀμισῷ ὑπὸ τὸ ἑξῆς πνεῦμα: **«Φύγετε ἀπ' ἐδῶ, ἄπιστοι Ρωμηοί· θὰ σᾶς σφάξωμε, θὰ σᾶς ἐξολοθρεύσωμεν μέχρι ἑνός»,** δὲν ἔπαυσαν δὲ διαφοροτρόπως ἐκδηλούμενα πρὸς τοὺς ἡμετέρους αἰσθήματα μίσους καὶ ἐχθροπαθείας καὶ ἰδίως διὰ τῆς βιαίας καὶ ὀπισθοβούλου ἐγκαταστάσεως εἰς καθαρῶς χριστιανικὰ χωρία τουρκαλβανῶν ἐκ Κοσσυφοπεδίου. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην προέβαλλον ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τὰ χωρία Δέβκερη, Ἀσὰρ ἀγὰτς, Ὄξε, Τσιρακμὰν καί τινα ἄλλα, ἀμυνθέντα ἐρρωμένως τοῦ πατρίου αὐτῶν ἐδάφους, παρὰ τὰς ἀπειλὰς τοῦ καταφθάσαντος ἐξ Ἀμισοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς, δηλώσαντος: «Ἡ κυβέρνησις ἀπεφάσισε καὶ διατάσσει νὰ δεχθῆτε τοὺς πρόσφυγας, τοὺς ὁποίους ὡρίσαμεν διὰ τὰ χωρία σας· ἂν ἐπιμένητε νὰ μὴ τοὺς δέχεσθε, τότε νὰ φύγητε ὅλοι σας ἐκεῖ ὅπου

σᾶς ἀγαποῦν καὶ τοὺς ἀγαπᾶτε· ἄλλως θὰ στρέψω τὰ τηλεβόλα ἐναντίον τῶν χωρίων σας καὶ θὰ τὰ μεταβάλω εἰς ἐρείπια καὶ τέφραν». Οἱ χριστιανοὶ βλέποντες ὁλονὲν πολιορκούμενα τὰ χωρία αὐτῶν καὶ κατανοοῦντες τὸ μάταιον πάσης περαιτέρω ἀντιστάσεως, πρὸς δὲ καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ συζήσωσι μετὰ τῶν τουρκαλβανῶν μεταναστῶν, ἐτράπησαν τὴν πρὸς τὴν Ἀμισὸν ἄγουσαν. Ἀλλὰ τότε μία διαταγὴ τοῦ παρευρισκομένου Διοικητοῦ Ἀμισοῦ ἤρκεσεν, ὅπως 30 ἐν ὅλῳ χωροφύλακες ἐκκενώσωσι τὰ ὅπλα αὐτῶν ἐναντίον ἀόπλων ἀνδρῶν καὶ γυναικοπαίδων φονεύσαντες τὸν Ἰωάννην Δημήτρογλου καὶ πληγώσαντες βαρέως τούς: Θεόδωρον Ἐφραίμογλου, Πανίκαν Καραπαύλου, Ἀνέστην Ἰωσήφογλουν καὶ δύο γυναῖκας. Οἱ χωρικοὶ περίτρομοι ἔφευγον ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς πυροβολούμενοι συνεχῶς ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων καὶ αὐτοῦ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας.

Ἐγκατάστασις τούρκων μεταναστῶν ἐγένετο καὶ εἰς πλεῖστα ὅσα ἄλλα χριστιανικὰ χωρία. Τὸ γεγονὸς δὲ ὅτι πάντοτε ὑπερεπηδῶντο χωρία μουσουλμανικά, δυνάμενα μόνα νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ὑπερδεκαπεντακισχιλίων ὁμοθρήσκων αὐτοῖς προσφύγων, ἀποκαλύπτει τὸ ὑποκρυπτόμενον πρόγραμμα τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὁμογενοῦς στοιχείου. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐνίσχυε διὰ φλογερῶν ἄρθρων ἐπιτόπιος κομιτατικὴ ἐφημερίς, καλοῦσα τοὺς ἑλληνοθωμανοὺς «προδότας τῆς πατρίδος» καὶ «ἀσπόνδους ἐχθροὺς τοῦ μουσουλμανισμοῦ», ὑβρίζουσα τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτῆς καὶ χαρακτηρίζουσα τὸν τίμιον Σταυρὸν ὡς τεμάχιον σανίδος.

Ἡ αὐτὴ κατάστασις ἐπεκράτει καὶ πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας καὶ ἰδίως ἐν Πάφρᾳ. Ἔγγραφοι ἀπειλαί, καλοῦσαι τοὺς ὁμογενεῖς εἰς ἀναχώρησιν, ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματα τῆς ἀστυνομίας ἐτοιχοκολλοῦντο εἰς δημόσια κέντρα τῆς ἑλληνικῆς συνοικίας· φόροι δυσβάστακτοι ἐπεβάλλοντο· τὰ ὁμογενῆ χωρία ἐξηναγκάζοντο ὄχι μόνον νὰ δεχθῶσιν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους νὰ συντηρήσωσι τούρκους πρόσφυγας, σκοπὸς δὲ τῶν μέτρων τούτων ἦτο ὅπως ὁ ἑλληνορθόδοξος πληθυσμὸς πτοούμενος ἐκπατρισθῇ.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἀγρίως ἐξησκεῖτο. Κήρυκες μουσουλμάνοι ἐξ Οἰνόης, συναθροίσαντες τὸν μουσουλμανικὸν λαὸν ἐντὸς τοῦ μεγάλου τεμένους Πάφρας, συνέστησαν ἐπιτακτικῶς τὸ μῖσος κατὰ τῶν ἀπίστων χριστιανῶν ἀπαγορεύσαντες πᾶσαν συναλλαγὴν πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐχθροὺς τοῦ κράτους καὶ ἀποστολεῖς ἀμυθήτων θησαυρῶν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Ἐν τῷ μεγάλῳ δὲ τεμένει Ἀμισοῦ δὶς καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν ἐξωρκίζοντο οἱ πιστοὶ ὅπως μὴ συναλλάσσωνται μετὰ τῶν ἀπίστων.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου 1914 ἀπεστάλησαν πρὸς τοὺς τούρκους μουχτάρας ἐνσφράγιστοι διαταγαὶ μετὰ τῆς ἐντολῆς καὶ τῆς ἀπειλῆς ὅπως ἀποσφραγισθῶσιν αὗται, ὅταν δοθῇ τὸ σύνθημα, περὶ τοὺς 3000 δὲ μουσουλμάνων προσφύγων ἐγκατεστημένων εἰς τὰ παρὰ τὰ χριστιανικὰ χωρία πανδοχεῖα ἀνέμενον τὴν κατάλληλον στιγμὴν ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν, ὡς ἄνω, χωρίων πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἀπαισίου αὐτῶν ἔργου.

Καὶ τὸ ἀπαίσιον τοῦτο ἔργον, ἀποβλέπον ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἀναβληθὲν τότε ἐπέτυχε τῷ 1916 ἄλλως καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐφαρμοσθέν. Περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου 1916, κατόπιν διαταγῆς περὶ ἐκκενώσεως τῶν παραλίων τοῦ νομοῦ Κασταμονῆς ἀπὸ μέρους μόνον τῶν ὁμογενῶν, ἐξεκενώθη **ἡ Σινώπη, ἡ Κέρζε μετὰ τῶν περιχώρων αὐτῆς μέχρις**

'Αλάτζαμ, τὸ 'Αγιανδζὶκ μετὰ τῶν χωρίων αὐτοῦ καὶ τὸ 'Αγιαντὴν. Εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν ἐμπόρων καὶ προκρίτων Σινώπης: διατί ἐκδιώκονται, οὐδεμία ἀπάντησις ἐδόθη. Μετὰ πορείαν ὀκταήμερον οἱ Σινωπεῖς καὶ οἱ λοιποὶ φθάσαντες εἰς Κασταμονὴν, διετάχθησαν ἀμέσως νὰ μεταβῶσιν εἰς Τάς-κιοπροῦ, Ποϊβὰτ καὶ Σαφράμπολιν. Ἡ παράκλησις αὐτῶν παρὰ τῷ Νομάρχῃ 'Ατὴφ βέῃ περὶ παραμονῆς αὐτῶν ἐν Κασταμονῇ ἀπερρίφθη ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τῆς μεγαλειτέρας σκληρότητος. Εἰς τὰ δεινὰ ταῦτα προσετέθη καὶ ἡ πυρκαϊὰ τῆς Σινώπης καταστρέψασα 400 οἰκίας καὶ καταστήματα ὁμογενῶν, ὀλίγων μόνον ἐπίπλων διασωθέντων, ἀλλὰ καὶ τούτων κλαπέντων ὑπὸ τῶν ἀρχῶν.

Εἰς τὰ λοιπὰ τμήματα τῆς ἐπαρχίας δὲν ὑπῆρχεν ἀσφάλεια τιμῆς, ζωῆς καὶ περιουσίας, ὑπὸ τὴν πρόφασιν δὲ ἀνευρέσεως φυγοστράτων εἰσερχόμενοι οἱ χωροφύλακες εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἡμετέρων διέπραττον πᾶν ὅ,τι ἡ ἀπληστία, τὸ αἱμοχαρὲς καὶ ἡ κτηνώδης βία αὐτῶν ὑπηγόρευε. Τῇ 10 Αὐγούστου 1916 ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς Λαδὶκ (Διοικήσεως 'Αμασείας) ὁ ἐκ Πέκ-'Αλὰν Παῦλος καὶ ὁ ἐκ Σέρνιτς 'Ηλίας Π" Μιχαὴλ ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν· ἀμφότεροι δαρέντες ἀνηλεῶς ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς ἀπέθανον. Τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ 'Ηλία ἔνοπλοι τοῦρκοι παραβιάσαντες τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διήρπασαν πᾶν τὸ ἐν αὐτῇ· φεύγοντες δὲ συμπαρέλαβον τὸν πατέρα αὐτοῦ ὑπερογδοηκοντούτη ἱερέα Μιχαὴλ, ἓξ προκρίτους καὶ μίαν 18έτιδα κόρην, τοὺς ὁποίους καὶ ἐφόνευσαν, πλὴν τῆς κόρης τὴν ὁποίαν συμπεριέφερον μεθ' ἑαυτῶν. Τοῦ ἱερέως ἀπέκοψαν τὰ ὦτα, τὰ χείλη καὶ τὴν ῥῖνα καὶ ἐξέδειραν τὸν πώγωνα. Εἰς τὸ χωρίον Τεπέκιοϊ πεντάκις εἰσελθόντες ὡπλισμένοι τοῦρκοι ἐφόνευσαν ἕνα ἄνδρα καὶ ἀπήγαγον μίαν γυναῖκα, ἣν καὶ ἀπετελείωσαν ἔξωθεν τοῦ χωρίου. 'Εκ τοῦ χωρίου Παναγιὼτ-Οὐσαλὴ ἐφονεύθησαν ὁ μυλωθρὸς Σάββας Τολιόκογλους καὶ ὁ υἱὸς τοῦ 'Ηλία Βασίλογλου. Χωροφύλακες ἐφόνευσαν 4 νέους κάτω τῶν 16 ἐτῶν ἐκ τοῦ χωρίου 'Ερικλῆ.

'Απὸ τοῦ μηνὸς 'Ιουλίου 1916 διεδίδετο μετ' ἐπιτάσεως παρὰ τοῖς τουρκικοῖς ἐκεῖ κύκλοις ὅτι ἐπέκειτο ἡ ἔξωσις τῆς τε πόλεως καὶ τῆς περιφερείας 'Αμισοῦ, ἡ ὁποία συνετελέσθη ἀργότερον. «Τῇ 27 Δεκεμβρίου, ἔγραφεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης 'Αμασείας Γερμανὸς, συνελήφθησαν περὶ τοὺς 80 ὁμογενεῖς, οἱ ἐγκριτότεροι καὶ πλουσιώτεροι πολῖται τῆς 'Αμισοῦ, ἄνευ οὐδενὸς λόγου καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς· δὲν ἐπετράπη αὐτοῖς ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, οὔτε ἡ παραλαβὴ ἀσπρορρούχων ἢ σκεπασμάτων. Τῇ ἐπαύριον δὲ ὄρθρου βαθέως ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ ἁμαξῶν ἀπεστάλησαν, ὡς συνελήφθησαν, γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι, ὡς οἱ ἔσχατοι τῶν κακούργων, διὰ μέσου χιονοσκεπῶν ὀρέων πρὸς τὰ μέρη τῆς **Κάβζας**, ὅθεν θὰ γίνῃ διανομὴ αὐτῶν. Οὕτως ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἄνευ ἐνδυμάτων, ἄνευ ἐπανωφορίων, ἄνευ χρήματος οἱ ἐγκριτότεροι τῶν ὁμογενῶν, οἵτινες δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τόσας συμφορὰς καὶ ταλαιπωρίας.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπολιορκήθη ὑπὸ στρατοῦ ἡ πόλις, ἥτις ἔλαβεν ὄψιν στρατοπέδου, εἰς μίαν δὲ πλατεῖαν τῆς ἄνω 'Αμισοῦ (Καδῆ Μαχαλεσῆ) προσεκλήθη ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐνορίας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις αὐθωρεὶ, ὅπως ἀκροασθῶσι δῆθεν τοῦ Διοικητοῦ, ὅστις θὰ ὡμίλει ὀλίγα τινὰ πρὸς τὸ πλῆθος· ὡς ἦτο ὁ πληθυσμὸς ὁλόκληρος συνελήφθη καὶ ἀπεστάλη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τοὺς στρατῶνας. Τὸ ἴδιον ἔπραξαν και εἰς τὸ προάστειον **'Ελιάζκιοϊ**. Οἱ ἄνδρες εὑρέθησαν οὕτως ἄνευ χρημάτων, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ κοράσια ἦσαν μὲ μπλοῦζες καὶ παντοῦφλες, δὲν εἶχον οὔτε ἓν μανδήλιον εἰς τὰ θυλάκια, οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀσθε-

νεῖς μετεφέρθησαν διὰ τῆς βίας φερόμενοι ὑπὸ τῶν συγγενῶν των, δὲν ἐφείσθησαν οὐδὲ τῶν λεχῶν, οὐδὲ τῶν νηπίων των, μετ' ὀλίγην δὲ ὥραν, 12 τουρκιστὶ, ἀπεστάλησαν, ὡς ἦσαν, διὰ μέσου βαρέως χειμῶνος περὶ τὰς 4 χιλ. ψυχὰς γυναικοπαίδων γυμνῶν καὶ ἀσίτων, ἄνευ ἁμαξῶν καὶ ὑποζυγίων, πάντες πεζοί, ἐν ἀξιοθρηνήτῳ καὶ ἀπελπιστικῇ καταστάσει. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα μέχρι τῆς πρωΐας εὑρίσκοντο ἐν ὁδοιπορίᾳ, ὁδηγούμενοι διὰ μέσου χιονοσκεπῶν ὀρέων νήπια, γέροντες, οἰκογένειαι στρατιωτῶν θανόντων ἢ ἐργαζομένων ἀκόμη εἰς τὸ ἀμελὲ ταμπουροῦ. Ἡ τραγικὴ αὕτη καὶ σπαραξικάρδιος σκηνὴ εἶχε τὴν ὄψιν ἀγέλης κτηνῶν φερομένων εἰς τὸ σφαγεῖον. Οἱ ἀσθενεῖς, γέροντες καὶ λεχοὶ ἐσύροντο ὑπὸ τῶν συγγενῶν των, τὰ νήπια ἐθρήνουν ζητοῦντα μάτην ἄρτον καὶ ὕδωρ.

Ποῦ κατεκλίθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην μετὰ δωδεκάωρον νυκτερινὴν ὁδοιπορίαν, ποῦ εὗρον ἄρτον τόσαι χιλιάδες ψυχῶν δὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐκοιμήθησαν εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ ὅτι διῆλθον νήστεις τὴν ἑπομένην ἡμέραν. Ἐν τῷ μεταξὺ διεδραματίσθησαν γεγονότα φρικώδη. Μόλις συνελήφθη ὁ ἐν Ἀμισῷ ἔμπορος Βασίλειος Ἀνταβαλλόγλους, ἡ 19έτις θυγάτηρ του Οὐρανία ἔπεσε νεκρά· εἰς τὸ ἔξωθεν διαμέρισμα Ἀμισοῦ (Καδῆ Μαχαλεσὶ) ἡ 17έτις κόρη Εὐφροσύνη Γαροφαλίδου, ἧς ὁ ἀδελφὸς ἐργάζεται εἰς τὸ ἀμελὲ ταμπουροῦ, μεταβᾶσα εἰς τὸν οἶκον καὶ μὴ εὑροῦσα τὴν χήραν μητέρα της, ἐξωσθεῖσαν πρὸ ὀλίγου μετὰ τῶν ἄλλων, ἀπώλεσε τὰς φρένας, εὑρίσκεται δὲ δεδεμένη ἐν κακῇ καταστάσει. Ἐπειδὴ δὲ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ ἐκκενωθέντος τμήματος Ἀμισοῦ ἦτο ἀδύνατος, ὅσοι ἀσθενεῖς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μετενεχθῶσιν, ἔμειναν ἄσιτοι ἐπὶ ἡμέρας καὶ ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης· ἐθάψαμεν τρεῖς γυναῖκας εὑρεθείσας νεκράς, ἐξ ὧν ἡ μία εἶχεν ἀποθάνῃ πρὸ δύο ἡμερῶν. Λέγεται

δὲ ὅτι καὶ νήπια εὑρέθησαν νεκρὰ εἰς τὰ λίκνα των. Ἀκολούθως ἤρχισεν ἡ λεηλασία· ἡρπάγησαν πάντα τὰ κτήνη καὶ ὑποζύγια, ἐληστεύθησαν τὰ φορέματα, τὰ κοσμήματα τῶν γυναικῶν καὶ ὅ,τι εὑρέθη ἐν ταῖς οἰκίαις, αἵτινες τελείως ἀπεγυμνώθησαν. Διανέμεται δὲ ἤδη ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ἡ ληστευθεῖσα περιουσία ἢ πωλεῖται ὑπὸ τῶν μουατζήριδων, ἐνῷ οἱ κάτοικοι ἀπῆλθον γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι ἀνὰ τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη.

Τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ νέου ἔτους ἀστυνόμοι μεταβάντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀνεζήτουν καὶ τοὺς ἐναπομείναντας πλουσίους καὶ προκρίτους τῆς Ἀμισοῦ, μέχρι δὲ τῆς ἑσπέρας τῆς πρωτοχρονιᾶς συνελήφθησαν ἕτεροι 40 ἄνευ οὐδενὸς λόγου. Ἀφηρπάγησαν ἐν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῶν οἰκογενειῶν των, ἐν μέσῳ θρήνων καὶ ὀλολυγμῶν νηπίων καὶ συζύγων, καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς, τῇ δὲ ἐπαύριον ἀπήχθησαν καὶ οὗτοι εἰς τὸ ἐσωτερικόν· μετὰ δύο ἡμέρας συνελήφθησαν ἄλλοι καὶ ἀπεστάλησαν. Τοιουτοτρόπως σύμπασα ἡ ἀγορὰ ἐκλείσθη· τὸ λεγόμενον μερκὲζ τῶν καπνεμπόρων μας ἐξεκενώθη καθ' ὁλοκληρίαν, ἡ δὲ πόλις παρουσιάζει ὄψιν νεκροταφείου. Ὅλοι οἱ προὔχοντες καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἐμπορικοὶ παράγοντες τοῦ τόπου, μέχρι τοῦδε περὶ τοὺς 300, ἀπηλάθησαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ οἱ εἰς Ἀμισὸν καταφυγόντες χωρικοὶ ἐκ τῶν πυρποληθέντων χωρίων, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατὰ ὁμάδας ἐξαποστέλλονται εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἄνευ ἐνδυμάτων καὶ σκεπασμάτων ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει. Ποῦ ἀνεχώρησαν οὗτοι καὶ ποῦ εὑρίσκονται σήμερον δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐξακριβώσωμεν· ἐκ θετικῶν πληροφοριῶν γνωρίζομεν ὅτι ἐξ Ἄνω Ἀμισοῦ νυκτὸς ἀπελαθέντες, ἀφοῦ διῆλθον καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὰ πέραν τῆς Ἀμισοῦ ὑπερύψηλα ὄρη, ἔφθασαν ἐν κακῇ καταστάσει εἰς

Καβάκ, ὅπου ἔθαψαν τοὺς νεκρούς των καὶ ἐκεῖθεν ἀπεστάλησαν εἰς Κάβζαν (βιλαέτιον Σεβαστείας), ἀπέχουσαν περὶ τὰ 80 χιλιόμετρα τῆς Ἀμισοῦ. Τὴν ἀπὸ Ἀμισοῦ εἰς Κάβζαν ὁδὸν διήνυσαν εἰς 4 ἡμέρας· καθ' ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν αὐτῶν ἔμειναν νήστεις, μόνον δὲ εἰς Κάβζαν ἐδόθη αὐτοῖς ἄρτος διὰ πρώτην φοράν. Μεταξὺ Καβὰκ καὶ Κάβζας ἀπέθανον πολλοί ἐκ ψύχους, τῆς πείνης καὶ τῆς ὁδοιπορίας, ἐν Κάβζῃ δὲ κεῖνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πολλοὶ νεκροί, καθ' ἃς ἔλαβον τὴν ὥραν ταύτην πληροφορίας παρὰ τοῦ ἁγίου Ἀριστείας. Ἐνῷ ἐλέγετο ὅτι θὰ διέμενον εἰς τὰ μέρη τῆς Κάβζας εἰς τὰ ἐκεῖ εὑρισκόμενα χριστιανικὰ χωρία, ἅτινα θὰ παρεῖχον αὐτοῖς σκεπάσματα, κατοικίαν καὶ τροφήν, ἀπεστάλησαν οἱ πάντες μετὰ τῶν ἐμπόρων εἰς Τσορούμ (βιλαέτιον Ἀγκύρας). Καθ' ὁδὸν τὰ κοράσια Καδήκιοϊ, ἀφοῦ ἐπείσθησαν περὶ τῆς τύχης, ἥτις τὰ ἀνέμενε, ἐνῷ ἐβάδιζον πρὸς τὸν τόπον τῆς καταδίκης των ἔψαλλον τό: **«ἔχε γειὰ καϋμένε κόσμε, ἔχε γειὰ γλυκειὰ ζωή».** Εἰς Τσορούμ τί θὰ γείνῃ, ποῦ θὰ διανεμηθῶσι τόσαι χιλιάδες ψυχαὶ καὶ πῶς θὰ ζήσουν ἐν μέσῳ βαρέως χειμῶνος τῶν πάντων ἐστερημένοι, εἶναι αἴνιγμα τοῦ ὁποίου τὴν λύσιν δύναται νὰ δώσῃ ἡ πεῖρα τοῦ παρελθόντος. . .

Τῇ 10 Ἰανουαρίου διετάχθησαν ἄλλαι συλλήψεις καὶ τῇ 11 ἕτεραι ἐμπόρων, καταστηματαρχῶν καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων, τῇ δὲ 13 ἀπεστάλησαν καὶ οὗτοι εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Οὕτω παρέλυσε καθ' ὁλοκληρίαν ἡ ἡμετέρα κοινότης· τὰ πλουσιώτερα χωρία τῆς ἐπαρχίας παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ, ἠτιμάσθησαν καὶ ἐβεβηλώθησαν, ἐκ δὲ τῶν κατοίκων αὐτῶν ἄλλοι μὲν ἐστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἄλλοι δὲ περιωρίσθησαν εἰς τὰ περισωθέντα χωρία νήστεις καὶ γυμνητεύοντες. Ὁ τόπος δὲ ὅλος εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τρόμου καὶ τῆς ἀγωνίας, εἰς κατάστασιν ἀπελπιστικήν. Ποῖαι ἄλλαι συμφοραὶ ἐπικρέμανται ἐπὶ τοῦ τόπου, τί θὰ γεννήσῃ ἡ αὔριον, τί ἐπικλώθει ἡ μαύρη μοῖρα διὰ τοὺς ἀθῴους ἀνθρώπους, τί ἄλλα σχέδια ἐξοντώσεως ἔχει κατὰ νοῦν νὰ ἐκτελέσῃ ὁ ἐκ Βιτλὶς ἐλθὼν ἐνταῦθα γνωστὸς Ραφὲτ πασᾶς, ἀποσταλεὶς ὡς γενικὸς στρατιωτικὸς διοικητὴς καὶ σατράπης τοῦ τόπου, ἄδηλον. Ἐν τούτοις πρόβλέπω προσεχῶς συμφορὰς μεγαλειτέρας. Κύριος ὁ Θεὸς γένοιτο ἵλεως».

Αἱ ἀπελάσεις τῶν ὁμογενῶν τῆς πόλεως Ἀμισοῦ, Τσαρσαμπᾶ καὶ Πάφρας ἐξηκολούθουν κατὰ διαλείμματα, τὰ δὲ μαρτύρια τῶν χριστιανῶν τῆς ὑπαίθρου χώρας κατέστησαν ἀνεκδιήγητα. Ὁ ἔκτακτος στρατιωτικὸς διοικητὴς Ραφὲτ πασᾶς, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκ Κων)πόλεως ἐλθόντος ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν Βαχαεδίν, κατήρτιζε τοὺς καταλόγους καὶ τὰς προγραφὰς τῶν ἀθῴων χριστιανῶν. Ὅσα χωρία ὑπελείφθησαν ἐκ τῶν προηγουμένων καταστροφῶν, ἐπυρπολοῦντο καὶ οἱ κάτοικοι ἀπελαύνοντο εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

«Ἀφορμὴ τοῦ διωγμοῦ τούτου, ἔγραφεν ὁ Μ)της ὑπὸ ἡμερομ. 27 Φεβρ. 1917, εἶναι οἱ ὀλίγοι ἔνοπλοι φυγόστρατοι, οἵτινες μεθ' ὅλας τὰς ἐναντίας διαβεβαιώσεις δὲν ὑπερβαίνουσι τοὺς 300 καὶ οἵτινες πρὸς προφύλαξιν ἑαυτῶν ἀπὸ τῆς καταδιώξεως τῶν χωροφυλάκων μεταβάντες εἰς Τραπεζοῦντα ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον ὅπλα, τὰ ὁποῖα μετέφερον διὰ ρωσσικῶν τορπιλλικῶν. Βεβαίως δὲν δύναταί τις νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ πρᾶξις αὐτὴ τῶν φυγοστράτων τυγχάνει λίαν ἀξιόποινος καὶ ὅτι ἡ κυβέρνησις ἔχει πληρέστατα δίκαιον νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς παραδειγματικῶς· ἀλλὰ τί πταίουσιν εἰς ταῦτα τὰ δυστυχῆ χωρία καὶ χιλιάδες γυναικοπαίδων πυρποληθέντων καὶ ἐξωσθέντων, τῶν ὁποίων τὰ 95 ο)ο οἱ γονεῖς ἀπέθανον ἢ ἐργάζονται εἰς τὸ ἀμελὲ ταπουροῦ ἢ ἐπλήρωσαν τὸ στρατιωτικὸν ἀντισήκωμα ; ποίαν ὀδύνην θὰ αἰσθανθῶσιν οἱ γονεῖς καὶ οἱ σύζυγοι τῶν ἐξωσθέντων, ὅταν

μάθωσιν ἀπὸ τὰ σύνορα, ἔνθα ἐργάζονται ὡς κτήνη ἀπὸ 2 ἐτῶν, ὅτι αἱ οἰκίαι καὶ αἱ περιουσίαι των ἐπυρπολήθησαν, αἱ δὲ οἰκογένειαί των ἀποθνήσκουσιν ἐκ πείνης εἰς τὴν ἐξορίαν; Πάντα ταῦτα δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ πρόφασις καὶ προσχήματα, ὑφ' ἃ ἐγκρύπτονται σκοποὶ ἐξοντώσεως κατὰ πρόγραμμα ἀριστοτεχνικῶς φιλοτεχνηθέν· διότι τί ἔπταισαν, ἐπὶ παραδείγματι, οἱ πληθυσμοὶ Συνώπης, Κερασοῦντος καὶ Τριπόλεως, εἰς τὰ χωρία τῶν ὁποίων δὲν ὑπῆρξεν οὐδεὶς φυγόστρατος καὶ οἱ ὁποῖοι ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν τύχην; Σκοπὸς ὅλων τούτων τῶν φρικωδῶν γεγονότων δὲν εἶναι οὐδεὶς ἄλλος ἢ ἡ ἐξόντωσις τῆς ὁμογενείας, ἥτις ὀφείλει νὰ ἐκλείψῃ, ὡς ἡ τῶν Ἀρμενίων φυλή, διὰ τρόπου ἠπιωτέρου φαινομενικῶς, ἀλλὰ πολλῷ δραματικωτέρου ἐκείνου».

Περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου 1616 ἐπυρπολήθησαν **ὀκτὼ χωρία** τῆς Πάφρας, τὰ παράγοντα τὸν ἐκλεκτότερον καπνὸν τῆς Τουρκίας, οἱ δὲ κάτοικοι ἀπεστάλησαν εἰς τὸν νομὸν Ἀγκύρας· **ὀκτὼ ἑτέρων χωρίων** οἱ κάτοικοι ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἀλλ' αἱ οἰκίαι δὲν ἐπυρπολήθησαν, ἵνα χρησιμεύσωσι διὰ τοὺς ἐγκατασταθέντας αὐθημερὸν τούρκους πρόσφυγας. Τῶν πυρπολουμένων ἢ καὶ ἁπλῶς ἐκκενουμένων χωρίων ἡ περιουσία ἐλεηλατεῖτο ὑπὸ τῶν τούρκων περιοίκων, τὰ δὲ ἱερὰ σκεύη καὶ ἄμφια ἐπωλοῦντο ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν πόλεων ἀντὶ τιμῶν ἐξευτελιστικῶν. Τὰ καπνὰ τῶν ἐκκενωθέντων χωρίων ἐτέθησαν εἰς δημοπρασίαν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, παραλαβούσης τὸ εἰσπραχθὲν χρῆμα, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἰδιοκτῆται τῶν καπνῶν τούτων χωρικοὶ ἀπέθνησκον τῆς πείνης ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου ἰ. ἔ. ἐπυρπολήθησαν τὰ παρὰ τὴν Ἀμισὸν χωρία **Ἀδὰ τεπέ, Γέλιδζα, Καρακόλ,** καὶ **20 ἕτερα χωρία** τῆς περιφερείας Πάφρας. Πολλὰ γυναικόπαιδα ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ κάτοικοι ἀπεστάλη-

σαν ἐπίσης εἰς τὸ ἐσωτερικὸν **διασκορπισθέντες** εἰς τὰ διάφορα τουρκικὰ χωρία. Ἐκεῖ δὲ ὑποκύπτοντες εἰς τὸν συνασπισμὸν τεσσάρων στοιχείων: λοιμοῦ, λιμοῦ, χειμῶνος καὶ κυβερνήσεως, ἀπέθνησκον ὁμαδόν.

«Αἱ τελευταῖαι πληροφορίαι μου, ἔγραφεν ὁ Μ)της ὑπὸ ἡμερομ. 15 Μαρτίου 1917, περὶ τῆς τύχης τῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐξορισθέντων εἶνε αὐτόχρημα ἀπελπιστικαί. Ὑπὸ τίνας συνθήκας ἀπηλάθησαν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων μας, εἶνε γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων ἐκθέσεών μου. Ἀφοῦ ἐκάη ὁλόκληρος ἡ ἀκίνητος περιουσία των καὶ διηρπάγη λεηλατηθεῖσα ἡ κινητή, ἀνεχώρησαν ἄνευ χρημάτων καὶ τῶν πάντων ἐστερημένοι. Τὰ τουρκικὰ χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα ὡς κτήνη συνεσωρεύθησαν, εἶνε πτωχά, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχον περιουσίαν δὲν θὰ ἔδιδον εἰς τοὺς Γκιαούριδες, ἡ κυβέρνησις ἀφ' ἑτέρου δὲν ἔλαβε καμμίαν πρόνοιαν περὶ αὐτῶν, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ καλλιτεχνικὸν πρόγραμμα τῆς ἐξοντώσεως, τὸ ἐφαρμοσθὲν μετὰ μείζονος δεξιότητος ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, θαυμασίως ἐξετελέσθη. Καὶ ἤδη μετὰ φρίκης ἀγγέλω, κατὰ πληροφορίας θετικὰς καὶ πολὺ ἐξηκριβωμένας, ὅτι τὰ δύο τρίτα τοῦ ἐξωσθέντος πληθυσμοῦ ἀπέθανον εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία τῆς Ἀγκύρας καὶ τὸ ὑπολειφθὲν ἓν τρίτον ἤδη τήκεται ὡς κηρός, μαραίνεται καὶ μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἐξαφανίζεται ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑφίστανται εἰς τὸ βιλαγέτιον Σεβαστείας οἱ ἐκ τῶν χωρίων Τριπόλεως καὶ Κερασοῦντος καὶ εἰς τὸ βιλαγέτιον Κασταμονῆς οἱ ἐκ Σινώπης καὶ Ἰνεπόλεως ἐξωσθέντες χριστιανοί. Καὶ οὕτως ἐξέλιπεν εἷς ἀρχαῖος πολιτισμὸς καὶ μετ' αὐτοῦ λαὸς ὁλόκληρος ἐργατικός, ἔντιμος, φιλοπρόοδος διὰ τὸ κακούργημα τὸ ὁποῖον διέπραξεν, ὅτι δὲν ἐγεννήθη τοῦρκος ἀλλὰ Ἕλλην καὶ χριστιανός. Καὶ πόσα μὲν δεινὰ ὑπέστη καὶ ὑφίσταται ὁ δύστηνος

οὗτος λαὸς κατὰ τὰς ἀπαισίας ἡμέρας τῆς ἀπελάσεώς του
δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ περιγράψω διὰ μελάνης. Ἐὰν δὲ καὶ τὸ
πολλοστημόριον αὐτῶν ἤθελον ἀναγράψῃ, ὡς τὰς ἁρπαγὰς
τῶν παρθένων, τοὺς φόνους τῶν γυναικοπαίδων, ἰδίᾳ πρὸς
τὰ μέρη τοῦ Ἐρικλῆ, Κουροῦ Κόκτζε, κτλ. ἤθελον θεωρηθῇ
παραδοξολόγος καὶ ὑπερβολικὸς καὶ διὰ τοῦτο παραδίδωμι
πάντα ταῦτα εἰς τὴν φαντασίαν τῶν μελετησάντων τὴν ἱστο-
ρίαν τοῦ ἔθνους καὶ ἐχόντων πεῖραν τῶν παρομοίων σκη-
νῶν, ὅσαι ἐν ἄλλοις χρόνοις εἰς βάρος τοῦ Γένους ἐξετυ-
λίχθησαν.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων καὶ εἰς τοῦ
Ἅδου τὸν μυκηθμόν τὸ ἔθνος, ἀντιμετώπισε θαρραλέως ὅλας
τὰς συμφορὰς καὶ ἔχει νὰ ἀναγράψῃ σελίδας ἡρωϊσμοῦ
ὅλως ἀξίας νὰ διεκδικήσωσι τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν
χρυσῶν δέλτων τῆς πατρογονικῆς Ἱστορίας. Δὲν εἶνε και-
ρὸς νὰ ἐξιστορήσω τὰς καταστροφάς, τὰς συγκρούσεις, τὴν
αὐταπάρνησιν καὶ τὰς ἀρετάς, ὅσας τὸ ἔθνος ἔδειξε καὶ
κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίοδον. Ἐπιτρέψατέ μοι μόνον
νὰ ἀναγράψω τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ φυγοστράτου Ἐλευ-
θερίου Παντελῆ ἐκ Καρακιόλ, ὅστις πολιορκηθεὶς ὑπὸ τοῦ
στρατοῦ ἐντὸς τοῦ οἴκου του, ὅπου εὑρίσκετο ὁλόκληρος ἡ
πολυμελὴς οἰκογένειά του καὶ μὴ θέλων νὰ παρ δώσῃ μη-
τέρα, σύζυγον, τέκνα καὶ ἀδελφὰς ἕρμαιον τῶν στρατιωτῶν
καὶ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πρώτου τυχόντος τζαντερμά, κατὰ
τὴν τελευταίαν τοῦ κινδύνου ὥραν προυτίμησε τὸν ἔνδοξον
θάνατον τῆς ἀτίμου ζωῆς, ἔρριψε μίαν βόμβαν καὶ συναπέ-
θανεν ἡρωϊκῶς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν του, παραδοὺς εἰς τὰς
χεῖρας τῶν τζανδαρμάδων μᾶζαν ἄμορφον γυναικοπαίδων.

Τὴν παντελῆ ἐξόντωσιν καὶ πανωλεθρίαν τοῦ δυστυ-
χοῦς ἔθνους ἀνακουφίζει καὶ τὸ παρήγορον γεγονὸς ὅτι ἐν
τῷ μέσῳ τόσων χιλιάδων λαοῦ ἀγομένου ἐπὶ τὸν θάνατον

οὐδὲ εἷς εὑρέθη λιπόψυχος, ἀρνησίθρησκος, ἢ ἀρνησίπατρις,
καὶ μεθ' ὅλην τὴν προπαγάνδαν, τὴν ὁποίαν μετῆλθον τὰ
τουρκικὰ χωρία καὶ παρ' ὅλας τὰς ὑποσχέσεις τῶν τούρκων
πρὸς τὰ λιποψυχοῦντα γυναικόπαιδα ἐνώπιον τοῦ βεβαίου
θανάτου, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἠρνήθη τὸ ἔθνος του, τὴν θρη-
σκείαν καὶ τὰς παραδόσεις του, καίτοι δὲ πλεῖστοι ἐξ αὐ-
τῶν, θανόντων τῶν ἱερέων, ἐκηδεύθησαν ὑπὸ ἰμάμιδων, ἐν
τούτοις ἀπέθανον ἡρωϊκῶς ὡς ἕλληνες χριστιανοὶ φέροντες
ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον, ἄξιοι νὰ διεκδι-
κήσωσι τίτλους ἀμαράντους ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἔ-
θνους καὶ συγκαταριθμηθῶσιν εἰς τὰ νέφη ἑκατομμυρίων
μαρτύρων, τοὺς ὁποίους ἐθρήνησεν ἡ Ἱστορία μας ἀνὰ τοὺς
σκοτεινοὺς καὶ βαρβάρους αἰῶνας.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ πασᾶς διασκεδάζει καὶ ἐννοεῖ νὰ
πανηγυρίσῃ μεγαλοπρεπῶς τὸν θρίαμβον τῆς καλλιτεχνικῆς
δολοφονίας τόσων χιλιάδων ψυχῶν, καθ' ἣν ὥραν οἱ κα-
πνοὶ τῶν πυρποληθέντων χωρίων ἀναθρώσκουσιν ὡς νέφη
εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ χιλιάδες ψυχῶν τέκνων καὶ συζύγων
στρατιωτῶν ἀποθνήσκοντες μακρὰν τῶν ἑστιῶν καὶ βωμῶν
καταρῶνται τὴν μνήμην τοῦ ἀπαισίου τούτου ἀνθρώπου, ἐ-
νώπιον τοῦ ὁποίου ὠχριῶσι τὰ ὀνόματα τῶν διαβοήτων τυ-
ράννων τῆς ἀρχαιότητος.

Ἀφοῦ ἀπεγυμνώθη σχεδὸν ἡ πόλις τοῦ ἄρρενος πλη-
θυσμοῦ καὶ κατεστράφη ἡ ὕπαιθρος χώρα, ἐσκέφθη νὰ κα-
ταρτίσῃ πρὸς διασκέδασιν χορὸν μουσικὸν (φανφὰρ) ἐκ τῆς
ὁμογενοῦς νεολαίας, μεταξὺ τῆς ὁποίας συγκαταλέγονται
καὶ νέοι, ὧν οἱ γονεῖς εὑρίσκονται ἐξόριστοι εἰς τὸ βιλαέ-
τιον Ἀγκύρας. Ἐκτὸς τούτων ἐστρατολόγησε καὶ νεάνιδας,
αἵτινες προγυμνάζονται ἐν τῷ τουρκικῷ σχολείῳ εἰς τὴν
φωνητικήν, μεταξὺ δὲ τούτων εὑρίσκονται κοράσια, ὧν οἱ
γονεῖς ἄλλοι μὲν ἐκ φόβου τῆς ἀπελάσεως συνεμορφώθη-

σαν πρὸς τὴν θέλησίν του, ἄλλοι δὲ εὑρίσκονται ἐν τῇ ἐ-
ξορίᾳ. Διὰ τῶν δύο τούτων χορῶν προετοιμάζει ἤδη ὁ πι-
σᾶς νὰ δώσῃ κορσέρτον ὑπὲρ φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ, εἰς τὸ
ὁποῖον θὰ προσκληθῶσι καὶ αἱ κυρίαι τῶν ἀπελαθέντων.
Καὶ οἱ μὲν νέοι θὰ παίζωσι μὲ μουσικὰ ὄργανα ἐθνικὰς
χορῳδίας, αἱ δὲ νεάνιδες θὰ ψάλλωσι διάφορα ᾄσματα καὶ
μελόδραμα τοῦ Τσανάκαλε μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Ἡ
τραγικὴ αὕτη παράστασις θὰ δοθῇ εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ
οἰκίαν τοῦ ἐκ τῶν πρώτων τῆς Ἀμισοῦ ὁμογενῶν μεγαλεμ-
πόρων κ. Ἀχιλ. Ἀναστασιάδου, διατελοῦντος ἐν ἐξορίᾳ καὶ
μὴ ἔχοντος ἐνταῦθα ἄρρενας συγγενεῖς, ἐκτὸς μιᾶς ἀδελφῆς,
ἧς ὁ σύζυγος ἀπηλάθη, μιᾶς νεαρᾶς συζύγου καὶ δύο ἀνη-
λίκων τέκνων. Ψυχολογήσατε ἤδη ἐπὶ τῆς καταστάσεως τοῦ
τόπου μας, φαντασθῆτε τοὺς συζύγους ἐν ἐξορίᾳ καὶ εἰς παν-
τοίους κινδύνους ἐκτεθειμένους, τὰς δὲ συζύγους αὐτῶν ἐκ
φόβου διοργανούσας συναυλίαν, εἰς ἣν θὰ παίξωσι τὰ τέ-
κνα τῶν ἀπελαθέντων, ὅπως διασκεδάσωσι τὸν πασᾶν τὸν
καταστροφέα τοῦ τόπου, καὶ ἂν δύναταί τις ἂς μὴ φρυάξῃ
πρὸ τοῦ ἀπαισίου τούτου θεάματος. Δῴη Κύριος ὁ Θεὸς
λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ».

Ἡ συστηματικὴ ἐξόντωσις τῆς ἐπαρχίας ὁλονὲν ἐ-
ξηκολούθει. Τὸν Μάρτιον τοῦρκοι χωρικοὶ ἐπυρπόλησαν
τὰ χωρία Ἀγιακλάλαν καὶ Χιζιρλοῦ, ἀπετέφρωσαν καθ'
ὁλοκληρίαν τὸ χωρίον Ἀρουτζάκ, ὁ δὲ στρατὸς ἐπυρπόλη-
σε καὶ ἐξώρισε τὰ χωρία Καραμοὺχ, Τικετζὶκ καὶ Καρα-
τζᾶ Κησλᾶ. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τὰ ὑπολειφθέντα χωρία
ἐλεηλατοῦντο ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν περιοίκων τούρ-
κων, τὰ ὑποζύγια δὲ διαφεύγοντα τὴν ἁρπαγὴν τῶν βα-
σιβοζούκων παρεδίδοντο εἰς χρῆσιν τοῦ στρατοῦ. Τιμὴ,
ζωὴ καὶ περιουσία δὲν ἔμεινε διὰ τὸν λαόν. Τὸ δὲ περίερ-
γον εἶνε ὅτι τὰ κακουργήματα διεπράττοντο ἐναντίον οἰ-
κογενειῶν, ὧν οἱ ἄνδρες εὑρίσκοντο μακρὰν αὐτῶν ὡς στρα-

τιῶται εἰς τὸ ἀμελὲ ταμπουροῦ ἢ ἀπέθανον ἐν τῷ στρα-
τῷ. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἠτιμάσθησαν ὑπὸ τούρκων
ἐν τῷ χωρίῳ Τσαρτὰκ Κερὶς, ἐκτὸς ἄλλων, ἡ Γεθσημανὴ
Χάμπε καὶ Σαββατὼ Μηνᾶ, γυναῖκες στρατιωτῶν, ἡ 18έτις
παρθένος Σταυροῦλα Χάμπη, ἧς ὁ πατὴρ ἀπέθανεν ἐν τῷ
στρατῷ. Ἐν Τούζερεν, ἐκτὸς ἄλλων, ἠτιμάσθησαν πολλαὶ
σύζυγοι καὶ θυγατέρες στρατιωτῶν, ὡς ἡ Ἀναστασία Παύ-
λου, Παρασκευὴ Μιχαὴλ καὶ ἡ παρθένος Μαρία Καραπα-
ναγιώτου. Ἐν Καρὰ Ἰνὲκ τὸ Μ. Σάββατον τοῦρκοι γειτονι-
κῶν χωρίων, εἰσελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σάββα Τοχ-
μάνογλου καὶ δήσαντες αὐτόν, ἠσέλγησαν ἐπὶ τῆς γυναι-
κὸς αὐτοῦ Φωτεινῆς. Τῇ 15 Μαρτίου τοῦρκοι χωρικοὶ εἰ-
σελθόντες εἰς τὸ χωρίον Μπιτζιτζὶκ, ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν
αὐτὸ συνέλαβον τὸν ἐφημέριον Παπᾶ Χρυσόστομον καὶ
ἐνώπιον τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ ὠργίασαν ἐπὶ τῆς γυναικὸς
αὐτοῦ. Τὴν 30 Μαρτίου ἡ σύζυγος τοῦ Παπᾶ Ἀθανασίου
Ἰντζεμπέλ, ἡλικίας 55 ἐτῶν, ἐξεβιάσθη ὑπὸ στρατιώτου.
Τὴν 25 Ἀπριλίου ἐξεβιάσθησαν ἡ Βαρβάρα Ἐλευθερίου
σύζυγος στρατιώτου (25 ἐτῶν), ἡ Τολίκα Βασιλείου σύζυ-
γος στρατιώτου, ἡ Παρθένα Πιλπίλογλου, κόρη στρατιώ-
του, ἡ δεκαέτις παῖς Σταυροῦλα Σάββα καὶ ἡ 14έτις παρ-
θένος Μαγδάλα, θυγάτηρ τοῦ ἱερέως Μιχαήλ. Τῇ 1 Ἀπρι-
λίου, ἐν Καραπιγκούρ, ἐπὶ τῆς Κυριακῆς Χρυσοστόμου, 18
ετοῦς συζύγου στρατιώτου, ἠσέλγησαν 5 χωρικοὶ τοῦρ-
κοι. Εἰς τὸ προάστειον Ἀμισοῦ Ἐλιάζκιοϊ ὁ Κομαντὰν
τοῦ χωρίου Χουσεΐν Ἀγᾶς ἀπαγαγὼν διὰ τῆς βίας ἐν
ὥρᾳ νυκτὸς τὴν ἐκ Τούζερεν παρθένον Σταυροῦλαν Ἀλε-
ξίου Τσομάνογλου διεκόρευσεν αὐτὴν καὶ διενυκτέρευσε
μετ' αὐτῆς ἐν τῇ κατοικίᾳ του.

Ὅταν δὲ πρὸς τὰς συζύγους τῶν στρατιωτῶν ἐφέρον-
το κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τί ὑ-
φίσταντο αἱ ὀρφαναὶ οἰκογένειαι, αἱ χῆραι καὶ αἱ ἀπρο-

στάτευτοι. Τῇ 1 Ἀπριλίου τῷ Μ. Σαββάτῳ οἱ τοῦρκοι τοῦ χωρίου Σιχλὶκ (Ἔρπαα) εἰσελθόντες καὶ πάλιν εἰς τὸ χωρίον Σερνίτς, (βλ. σελ. 292) ἐλεηλάτησαν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀφοῦ ἔδειραν τοὺς ἐκκλησιαζομένους ἐφόνευσαν δεκαετὲς παιδίον καὶ ἀνεχώρησαν. Κατὰ Μάρτιον οἱ τοῦρκοι τῆς περιφερείας Κεμπῆ εἰσελθόντες εἰς τὸ Ταγκαρλοῦ, γνωστοὶ κατ' ὄνομα, ἐφόνευσαν 8 χριστιανούς, ἐν οἷς τὸ 4ετὲς κοράσιον Εὔαν Ἀνανίου. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τοῦ Μ. Σαββάτου εἰσελθόντες καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, τουτέστιν εἰς τὸ ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς περισωθὲν διαμέρισμα, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις αὐτῶν ἐλεηλάτησαν ὅ,τι ἀπέμεινεν ἐκ τῆς προηγουμένης πυρπολήσεως, φονεύσαντες τὸν ἐφημέριον παπᾶ Γεώργιον, ὃν ἠκρωτηρίασαν καὶ κατεκερμάτισαν, τὸν Ἐλευθέριον Παύλου, ἡλικίας 80 ἐτῶν, ὃν καὶ κατεκερματίσαντες ἐκρέμασαν κατὰ τεμάχια, ὡς εἰς κρεωπωλεῖον, ἐπὶ τῶν δένδρων, τὴν Σουλτάναν Δεμιρτζῆ Θανάση (60) ἐτῶν, τὸν Ἀναστάσιον Μπαϊρακτάρογλουν (85 ἐτῶν), τὸν Ἀθανάσιον Καραγιάνογλουν (60 ἐτῶν), τὸν Λεόντιον Σάββογλουν (14 ἐτῶν) καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Παναγιώτογλουν (12 ἐτῶν). Ἐν γένει οἱ φονευθέντες καὶ αἱ παραβιασθεῖσαι ὑπῆρξαν ἀπειράριθμοι.

Εἰς πολλὰ ἐκ τῶν ἐκκενωθέντων καὶ πυρποληθέντων χωρίων κατῴκησαν τοῦρκοι πρόσφυγες, οἵτινες καὶ ἐγκατεστάθησαν ὡς ἰδιοκτῆται, ἡ δὲ κυβέρνησις παρεχώρησεν αὐτοῖς τὰ κλαπέντα ὑποζύγια καὶ ἐργαλεῖα, δι' ὧν, καλλιεργοῦσι τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν, μεταβληθέντας εἰς τουρκικὴν περιουσίαν. Τὸ ἑλληνικὸν καὶ ὡραῖον προάστειον Καδῆ Κιοϊ (ἄνω Ἀμισός) καὶ Ἐλιάζκιοϊ μετεβλήθησαν καθ' ὁλοκληρίαν εἰς συνοικίαν τούρκων προσφύγων, οἵτινες ἔκαυσαν τὰ παράθυρα καὶ τὰς θύρας τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν οἰκιῶν καὶ μετέβαλον αὐτὰ ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν εἰς ἐρείπια.

Κατὰ Ὀκτώβριον ἰ. ἔ. ἡ ὑποδιοίκησις Πάφρας ἐξώπλι-
σε τοὺς τούρκους χωρικοὺς πρὸς ἄμυναν δῆθεν κατὰ τῆς ἐ-
πιθέσεως τῶν λῃστῶν, πράγματι δὲ πρὸς δολοφονίαν τῶν
Χριστιανῶν. Τοὐλάχιστον τοιαύτη ἦτο ἡ ἀντίληψις πολλῶν
τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον πρὸς ἡμετέρους: «**πῶς τολμᾶτε**
καὶ ἐξέρχεσθε τῶν οἰκιῶν σας; **δὲν γνωρίζετε ὅτι ἡ**
κυβέρνησις μᾶς ἔδωκεν ὅπλα διὰ νὰ σκοτώσωμεν τοὺς
Γκιαούρηδες» ; Ἡ ἀντίληψις δὲ αὕτη δὲν ἤργησε νὰ λάβῃ
σάρκα καὶ ὀστᾶ. Οὕτως κατεσφάγησαν ὁ εἰς Μετηρὴζ-κε-
διγὶ Παράσχος Παπεζῶν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ
του· οἱ ἐκ **Κ**αβὰκ-κιοϊ Δημήτριος Σιλαχσήζογλου, Δημή-
τριος Παράσχογλου, Ἰσαὰκ Καρὰ-Σάββα, Ἰορδάνης Το-
πάλογλου καὶ Παράσχος Τσιβελόγλου· κατεκρεουργήθη-
σαν οἱ ἐκ Πόγζαλη Γιάννης Καλαδζόγλου, Πανίκας Τοχα-
τλὴ καὶ Παράσχος Σαρὴ Συμεών, ὁ ἐξ Ἄκ **Κ**ονέϊ **Κ**οδζὰ Ἀ-
βραὰμ μετὰ τριῶν αὐτοῦ ἐγγόνων, οἱ ἐκ Κοβδζὲ-σοῦ Χ''
Δημήτριος, Γεώργιος καὶ Ἰσαὰκ Ἀράπογλου, καὶ ὁ ἐκ
Πάφρας Ἠλίας γαμβρὸς τοῦ κιουτσοὺκ Γεωργίου.

Τῇ 10 Δεκεμβρίου ἰ. ἔ. ἐτοιχοκολλήθη ἐν Πάφρᾳ δια-
ταγὴ καλοῦσα τοὺς χωρικοὺς ὅπως ἐντὸς 10 ἡμερῶν δια-
θέτοντες τὰ κατ' αὐτοὺς ἑτοιμασθῶσι πρὸς μετατόπισιν.
Συμπληρωθείσης τῆς προθεσμίας ἤρξατο ἡ ἀποστολὴ αὐ-
τῶν, μέσον Πάφρας, πρὸς τὴν Ἀμισὸν ὑπὸ χειμῶνα βαρύ-
τατον καὶ ψῦχος δριμύτατον. Ὡσεὶ δὲ μὴ ἤρκουν τὰ ἐναν-
τίον ἐκείνων ληφθέντα ἐξοντωτικὰ μέτρα, ἐτέθησαν εἰς ἐ-
φαρμογὴν καὶ οἱ λουτρῶνες, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλοντο
οἱ ἐκτοπιζόμενοι Χριστιανοὶ ἀγεληδὸν, προφάσει μὲν ὅπως
προφυλάξωσιν αὐτοὺς ἀπὸ μολυσματικῶν νοσημάτων, πράγ-
ματι δὲ ὅπως καταστήσωσι τὰ ἐξησθενημένα αὐτῶν σώμα-
τα μᾶλλον εὐπρόσβλητα κατὰ τὰς ὁδοιπορίας καὶ ἐξαποστεί-
λωσιν αὐτοὺς ταχύτερον εἰς τὸν θάνατον.

Τὴν μῆνιν τῶν νεοτούρκων δὲν διέφυγε καὶ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἀμασείας Γερμανός. Ὁ Διοικητὴς Ἀμισοῦ προσκαλέσας δι' ἀστυνόμου (15 Ὀκτωβρίου 1917) διέταξεν αὐτὸν ὅπως αὐθωρεὶ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ καὶ ἀναχωρήσῃ ὑπὸ ἀστυνομικὴν συνοδείαν εἰς **Κωνσταντινούπολιν**, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν παρέδωκεν οὗτος εἰς ἐκεῖνον τοὺς Ἕλληνας φυγοστράτους, ἐπιτεθέντας δῆθεν πρό τινος καιροῦ κατὰ τοῦ τουρκικοῦ χωρίου Τσαρσοῦ. Αἱ ὀρθαὶ καὶ δίκαιαι παρατηρήσεις καὶ ἐνστάσεις τοῦ Μητροπολίτου ἔμειναν ἀτελέσφοροι, ἐξηναγκάσθη δὲ ἐν τέλει ὅπως, τῇ συνοδείᾳ ἑνὸς ἀρχιαστυνόμου, ἔλθῃ εἰς βασιλεύουσαν καὶ μετὰ διανυκτέρευσιν ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τῆς Ἀστυνομίας ἀφέθη ἐλεύθερος ὅπως παραμείνῃ ἐν βασιλευούσῃ. Ἡ συναφθεῖσα ἀνακωχὴ ἀπέδωκε τὸν Μητροπολίτην εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ.

Μ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

Ἀφ' ἑνὸς ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, ἐνθαρρυνόμενος μάλιστα καὶ ὑπὸ κηρυγμάτων ἐντὸς τεμενῶν καὶ ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ ἀποστελλομένων προσώπων, ἀφ' ἑτέρου δὲ πιέσεις καὶ ἀπειλαὶ ἐτρομοκράτουν καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην (κοιν. 195 καὶ πληθ. 67424). Μία δὲ τῶν κατὰ τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου διανεμηθεισῶν καὶ τοιχοκολληθεισῶν ἀπειλητικῶν προκηρύξεων, φέρουσα τὴν ὑπογραφήν: «**Ἐκ τῶν ἐκδίκησιν τρεφόντων νέων** «**ΑΤΕΣ**» καὶ χρονολογίαν «Ἰούνιος 1914», εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Ὦ ἀχάριστοι Ρωμαῖοι!

Ἀπὸ 600 ἐτῶν συνεζήσαμεν ὡς συμπατριῶται, ἀλλ' εἰς τὸν παρελθόντα βαλκανικὸν πόλεμον, τὰς τυραννίας ἃς ὑπέστησαν ἐκ μέρους σας οἱ ἐν Μακεδονίᾳ παραμείναντες ἀθῷοι τοῦρκοι, οὔτε εἰς τὸν Μεσαίωνα ἀπαντᾷ τις. Ὅταν ἀναγινώσκει τις τὰ κακουργήματα ταῦτα ἐν ταῖς ἐφημερίσι, σχίζεται ἡ καρδία του ζητοῦσα ἐκδίκησιν. Ἔχετε τὴν αὐθάδειαν νὰ δηλώσητε δημοσίᾳ ὅτι, «διὰ τῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα κερδίζομεν ἐν τῷ τόπῳ σας, θὰ βοηθήσωμεν τὰ μέσα τοῦ πολέμου τοῦ ὁμοθρήσκου βασιλείου». Τὸ τοιοῦτον ἐνέπνευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ μας αἴσθημα ἐκδικήσεως, τοῦ ὁποίου

ἡ κατεύνασις εἶναι ἀδύνατος. Θεωροῦμεν ἔγκλημα ὅπως χάσωμεν τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκδικήσεως διὰ τοὺς φόνους τῶν γερόντων πατριωτῶν, τὰς διακορεύσεις παρθένων καὶ διὰ τὴν σύντριψιν τῶν σιαγόνων τῶν μικρῶν παιδίων. Νὰ ἀφήσητε τὴν πατρίδα μας, ἐν τῇ ὁποίᾳ τόσα ἐπράξατε κακουργήματα. Σᾶς ἐρωτῶμεν μὲ ποῖον θάρρος ἄχρι τοῦδε ἐμείνατε ἐνταῦθα, καὶ ποῖος σᾶς ἔδωκε τοῦτο; Ἐὰν ἐκ τῆς σιωπῆς ἡμῶν ἠπατήθητε, ἔχετε λάθος. Νὰ ἀφήσητε τὴν πατρίδα καὶ νὰ γκρεμισθῆτε· Ἐὰν δὲν ὑπακούσητε εἰς τὴν σύστασιν ἡμῶν ταύτην, τὸ μέλλον σας εἶναι ἐπικίνδυνον. Πράγματι δὲν παραδεχόμεθα ὅπως ἀντικρύσωμεν εἰς τὴν ποταπότητα καὶ ἀχρειότητα, τὴν ὁποίαν διαπράττετε καὶ ἥτις δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀνθρωπότητα, οὐχ ἧττον εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήσῃ κανεὶς μὲ ποταποὺς ὡς σᾶς. Ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τρέφωμεν εἰς τοὺς κόλπους μας ὄφεις ὡς σᾶς, **φυσικῷ τῷ λόγῳ θὰ προτιμήσωμεν τὴν ἐξαφάνισιν ὑμῶν τῶν ἀχαρίστων.** Τὸ τοιοῦτον ὡρισμένως θὰ γίνῃ, ὅσον οὔπω, νὰ εἶσθε βέβαιοι περὶ τούτου. Μάλιστα δι' ἐσᾶς ἐσχηματίσθη ρεῦμα, τοῦ ὁποίου οἱ διοργανωταὶ εἶναι οἱ νέοι. Τὰ κακουργήματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν ἐν Μακεδονίᾳ, θὰ γίνουν καὶ καθ' ὑμῶν. Δηλοῦμεν ὅτι οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ προλάβῃ τὸ ρεῦμα τοῦτο. Πᾶν δυστύχημα ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος, δηλαδὴ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν τὸν θάνατον. Ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπότητος ἰδοὺ μία πρότασις εἰς ὑμᾶς, ἥν, ἐὰν θέλετε, παραδέχεσθε ἢ οὔ».

Ἡ τρομοκρατία καὶ ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐξηκολούθουν μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ὅτε ἤρχισε καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν γνωστῶν ἐξοντωτικῶν μέτρων καὶ ἐν τέλει καὶ αὐτοῦ τοῦ διωγμοῦ τῶν ὁμογενῶν

Δον) Τμῆμα Κοτυώρων

Ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1917 συχνάκις ἐπανελαμβάνετο ὅτι μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν χωρικῶν τῆς περιφερείας θὰ ἔλθῃ καὶ ἡ σειρὰ τῶν πολιτῶν. Ὁ ἐν Ὀρδοῦ διαμένων τότε Νομάρχης Τραπεζοῦντος Τζεμὰλ Ἀζμῆ βέης, ἐκμεταλλευόμενος τὸν πανικὸν καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ὁμογενῶν, ἐπρότεινεν ὅπως οὗτοι, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐξορίας, μεταφέρωσι κατὰ μῆνα 200 τόννων τρόφιμα τοῦ στρατοῦ ἐξ Ὀρδοῦ εἰς Μεσουδιὲ (ἀπόστασις 120 χιλιομ.) Ἡ σκληρὰ πρότασις ἐγένετο κατ' ἀνάγκην ἀποδεκτή. Τῇ 19 Αὐγούστου 1917 ὁ ρωσσικὸς στόλος ἐβομβάρδισε τὴν πόλιν, φεύγων δὲ συναπήγαγέ τινας ἐκ τῶν ἡμετέρων. Τοῦτο ἤρκεσεν ὥστε οἱ τοῦρκοι νὰ ἀποφασίσωσι τὴν ἀπέλασιν τῶν ὁμογενῶν, ἀναθέντες τὰ κατ' αὐτὴν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς Κερασοῦντος χιλίαρχον Κιαζὶμ βέην καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῶν παραλιακῶν δυνάμεων χιλίαρχον Νουρεδὶν βέην, ἀμφοτέρους χριστιανομάχους· Ὁ πρῶτος μάλιστα παρρησίᾳ ὡμολόγει: «εὐτυχῶς ὁ Θεὸς δὲν μοὶ ἔδωκεν εὐαισθησίαν καὶ ἔλεος· δι' αὐτὸ ἐπλάσθην—καὶ ἐπιθυμῶ—νὰ πίω τὸ αἷμα ὅλων τῶν χριστιανῶν ἐντὸς ποτηρίου ὕδατος.... Αἰσθάνομαι ἡδονὴν ὅταν βλέπω τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῶν χριστιανῶν καὶ ὅταν ἀκούω τοὺς ὀλοφυρμούς των εὐφραίνομαι, ὡς ἐὰν ἤκουον λύραν καλλίφωνον ἢ ἄλλην τινὰ μουσικήν».

Ἡ ἔξωσις ἤρξατο κατὰ Σεπτέμβριον ἰ. ἔ., οἱ δὲ κάτοικοι ὡδηγήθησαν διασκορπισθέντες ἀνὰ τοὺς νομοὺς Σεβαστείας καὶ Κασταμονῆς πλὴν 2500, οἵτινες διὰ θαλάσσης διαπεραιωθέντες εἰς Τραπεζοῦντα μετέβησαν ἐκεῖθεν εἰς Ρωσσίαν.

Ὁ ἐκτοπισμὸς τῶν περὶ τὰ Κοτύωρα **ἑλληνικῶν χω-**

ρίων (Βόνα, Τεκὲ, Ἰάσων, Φερνὲκ, Καγιᾶ-μπασῆ, Χαϊδάρ, Ἀλανδζάκ, Ὀλουκλῆ, Ἀρτοὺχ, Ὀβά-Τσικοὺρ, Ἀνδοὺζ, Ἅγιος Ἀντώνιος, Κιὸκ Ὀμὲρ, Τεπὲ-παγιὰ, Τζιτλὶκ-κιρὰν, Κηζὴλ-γοὺζ, Καζανδζιλοὺ, Ἐλὲζ-κιοϊ, Γενὶ-παζὰρ, Κηζὴλ-ὄτ, Οὐζοὺν-ἀλὶ, Σεμὲν, Ἀχηρλοὺ καὶ Πέϊ Ἀλάν), (ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1916 – Σεπτεμβρίου 1917), ἐγένετο ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου στρατιωτικῆς φύσεως, ἀλλ' ἁπλῶς χάριν ἐξοντώσεως καὶ διαρπαγῆς τῶν περιουσιῶν αὐτῶν.

«Κατὰ τὴν ἔξωσιν, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερ. 29 Ἰανουαρίου 1919 ὁ σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας καὶ Κοτυώρων Πολύκαρπος, ἀντὶ νὰ ὁδηγήσωσι τοὺς δυστυχεῖς τούτους χριστιανοὺς διὰ τῆς ὡρισμένης συντόμου ὁδοῦ, σκοπίμως πρὸς ταλαιπωρίαν καὶ τελείαν ἐξόντωσιν αὐτῶν ὡδήγουν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον δι' ἄλλων δυσβάτων καὶ ἀπομεμακρυσμένων ἐπικινδύνων ὁδῶν· κατὰ δὲ τὴν ταλαιπωρημένην ὁδοιπορίαν, ἐβλασφημοῦντο ὑπὸ τῶν συνοδευόντων αὐτοὺς χωροφυλάκων, ἐδέροντο ἀνηλεῶς καὶ ἠναγκάζοντο νὰ διανυκτερεύωσιν ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, πολλάκις ὑπὸ τὴν βροχὴν καὶ ἐντὸς βορβόρου. Θρῆνοι καὶ κοπετοί, ὀλοφυρμοὶ καὶ πύρινα δάκρυα περιεφρονοῦντο καὶ οὐ μόνον καμμίαν αἴσθησιν δὲν ἐνεποίουν εἰς τὰ ἀνθρωπόμορφα ταῦτα τῆς φύσεως τέρατα, ἀλλὰ καὶ τὴν χλεύην καὶ περιφρόνησιν προεκάλουν· βρέφη δὲ καὶ νήπια κατὰ κρημνῶν ἐν τῇ ὁδῷ κατερρίπτοντο καὶ διὰ λίθων ἀσπλάγχνως ἀπετελειοῦντο τὰ ταλαίπωρα ὑπὸ τῶν ἀγρίων συνοδῶν τῶν δυστυχῶν χριστιανῶν καὶ πατριωτῶν μου· οἱ δὲ ἱερεῖς ἐπροπηλακίζοντο, ἐξυβρίζοντο καὶ ἐξευτελίζοντο.

Τὸν ἐνταῦθα ἐπίτροπόν μου Ἀρχιμ. Θεοδώρητον μεταδίδοντα τὰ ἄχραντα Μυστήρια εἰς τοὺς χριστιανούς μου, ἐπὶ τῇ ἀπελάσει αὐτῶν, ἐξύβρισε βανδαλικώτατα καὶ ἀπέσπασε βιαίως ἐκ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ὁ ἐν Τραπεζοῦντι νῦν εὑρισκόμενος Κερασούντιος κομισέρης Χαμδῆς, τολμήσαντα δὲ καθ' ὁδὸν ἵνα παρακαλέσῃ τὸν χωροφύλακα ἵνα μὴ σταματήσῃ ἡ συνοδεία εἰς τὸ ἀνηφορικὸν καὶ ἀπόκρημνον μέρος, ὅπου ἀπῄτει ἐκεῖνος ν' ἀναμείνωσιν ἄλλους, μὴ δυνηθέντας νὰ συνακολουθήσωσιν, ἀλλὰ νὰ προχωρήσωσιν ὀλίγον ἔτι περαιτέρω ἐπὶ τοῦ ἐκεῖ ἐπιπέδου, ἐρράπισεν, ἔδειρεν, ἔσειρεν ἐκ τοῦ γενείου καὶ ἐξυβρίσας βανδαλικῶς ὁ ἀρχηγὸς τῶν ὁδηγῶν χωροφυλάκων (καφιλὲ μεεμούρης) Ταχὴρ ἐφένδης, νῦν μὰλ μουδούρης Κελκίτ, παρέδωκε εἰς ἑτέρους πρὸς φυλάκισιν, μόλις δὲ διεσώθη. Τὸν γέροντα ἱερέα Χρυσόστομον, ἐφημέριον τῆς κωμοπόλεως Βοῶνος (Βόνα), τολμήσαντα νὰ ἐπανέλθῃ ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὸ χωρίον του συνέλαβον οἱ τοῦρκοι καὶ παρέδωκαν εἰς χεῖρας τούρκου χωροφύλακος, ὅστις ἀνυπόδητον ὡδήγησεν ἐνταῦθα, δέρων αὐτὸν ἀνηλεῶς καθ' ὁδὸν καὶ προπηλακίζων· μόλις δὲ ἐπὶ ποδῶν ἱστάμενον, ἕνεκα τῶν δαρμῶν, ὡδήγησεν εἰς τὰς φυλακὰς ἔνθα ἐδέρετο καθ' ἑκάστην· ἐκεῖθεν, μετὰ πολλὰς ἐκλιπαρήσεις καὶ χρηματικὰς θυσίας, παρελαβον αὐτὸν πρὸς θεραπείαν οἱ ἐκ τῶν συμπολιτῶν μου ἐνταῦθα ὡς τεχνῖται μείναντες Γεώργιος Καρυσίδης καὶ Θρασύβουλος Θ. Παζόπουλος· ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ δυστυχὴς γέρων ἱερεὺς παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου Ἀντοὺζ τοῦ τμήματος Χαψάμανας Π″ Ἰωάννην, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι εἶχε δῆθεν γνῶσιν τοῦ φόνου δύο φυγοστράτων τούρκων ὑπὸ ἑτέρων φυγοστράτων, συνέλαβον καὶ ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακάς, ἔνθα καθ' ἑκάστην ἔδερον ἀνηλεῶς· ἕνεκα δὲ τῶν δαρμῶν ἀσθενήσαντα ἐξύρισαν τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς καὶ τὸν πώγωνα καὶ μετέφερον εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου Ἐλέζκιοϊ τοῦ διαμερίσματος Πολεμωνίου Π″ Λάζαρον, ἐπὶ ἑτέρᾳ ἀστηρίκτῳ προφάσει, ὅτι δῆθεν λησταντάρται ἐφιλοξενήθησαν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, οἵτινες φο-

νεύσαντες δύο χωροφύλακας ἔθαψαν αὐτοὺς ἐν τῷ ἀγρῷ του, ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς δέροντες αὐτὸν καθ' ἑκάστην καὶ περιάγοντες ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸς διαπόμπευσιν ἐφόνευσαν διὰ δαρμῶν.

Τὸν ἐν Φάτσᾳ ἐπίτροπόν μου σεβάσμιον ἱερέα Π' Χρυσόστομον, ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀστηρίκτῳ προφάσει, συλλαβόντες μετὰ τῶν προκρίτων τῆς κωμοπόλεως ταύτης· Παναγιώτου Τερζόγλου, Λαζάρου Τερζόγλου, Βασιλείου Γιαλμανίδου, Κωνσταντίνου Ὀρφανίδου, Παύλου καὶ Χαραλάμπους Ξανθοπούλων, Ἰωάννου Σωνακίδου καὶ ἄλλων ὁδηγήσαντες ἐνταῦθα, ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ κακοποιήσαντες μόλις μετὰ 6 μῆνας καὶ ἐπέκεινα ἀπέλυσαν· τῶν πλείστων τελειωθέντων ἐν τῇ φυλακῇ. Τὸν ἱερέα Βασίλειον, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας, εὑρεθέντα ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ Ὀρδοῦ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ ρωσσικοῦ στόλου, δείσαντες τὰς χεῖρας διὰ σιδηρᾶς χεροπέδης, ἀπήγαγον εἰς μέρος ἄγνωστον, ὁπόθεν δὲν ἐπέστρεψεν πλέον· ὑποτίθεται ὅτι καθ' ὁδὸν ἐφόνευσαν αὐτόν.

Τὸν Θεμιστοκλῆν Παστιάδην, ἄνδρα λόγιον καὶ εὐϋπόληπτον, φεύγοντα τὴν τουρκικὴν θηριωδίαν καὶ ἀποπειρώμενον νὰ ἐπιβιβασθῇ μετ' ἄλλων ρωσσικοῦ σκάφους κατὰ τὴν ἐπιδρομήν, συνέλαβον ἀστυνομικὰ ὄργανα, ἔδεισαν διὰ χειροπέδης τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ δείραντες ἀνηλεῶς ἔρριψαν εἰς τὰ φυλακὰς μεταξὺ τῶν κακούργων· ἀπεφυλακίσθη δὲ μόλις μετὰ πολλὰς παρακλήσεις καὶ ἐκλιπαρήσεις τοῦ μεσολαβήσαντος ρεζῆ-μουδούρη φιλογενοῦς κ. Εὐστρατίου Καπιώτου καὶ ἐπὶ τῇ καταβολῇ τριάκοντα λιρῶν! Τὸν ἐπίσης λόγιον ἔμπορον Εὐκλείδην Λ. Θρουμουλόπουλον, ἐπὶ ὁμοίαις προφάσεσι συλλαβόντες, ἔδεισαν τὰς χεῖρας καὶ βασανίσαντες ἐξώρισαν εἰς Μεσουδιέ. Τὴν πτωχὴν κωφάλαλον παρθένον Ροδήν, θυγατέρα τοῦ Θεοδώρου Γιολτζῆ Κο-

τυωρίτου, διεκόρευσέν ἀναίδην ὁ ἀρχίατρος Σαδρενὴν ἐφένδης, εὑρισκόμενος νῦν ἐν Τραπεζοῦντι. Δέκα ὀκτὼ ὀρφανὰ Ἑλλήνων Χριστιανῶν, μετενεχθέντα εἰς Ὀρδοῦ ἐκ τῶν χωρίων Γιαϊλᾶ γιουζῆ τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας, ἐγένοντο ἄφαντα· κατεδικάσθησαν σκοπίμως εἰς τὸν δι' ἀσιτίας θάνατον...»

Μεταξὺ τῶν φονευθέντων, ἀριθμοῦνται καὶ ὁ ἐφημέριος τοῦ χωρίου Τζαροὺκ-τζηκαρὰν τοῦ τμήματος Μελανδίας Π. Ἀλέξιος καὶ ὁ Ἀναστάσιος Λαζάρου Κουρουκλόγλου·

Βον) Τμῆμα Οἰνόης

Ἤδη ἀπὸ Δεκεμβρίου τοῦ 1916 ἤρξατο διενεργουμένη ἡ μετατόπισις καὶ ἡ εἰς τὰ ἐνδότερα ἀποστολὴ τῶν κατοίκων τοῦ **τμήματος τούτου** (Τσάγκερη, Τοὺζ μεσέ, Τσοκτσέ, Κιαρίς, Τσιλάρ, Κιρὲτς-τεπέ, Λιμὰν-δερέ, Τερὲ-μπασῆ), ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰανουαρίου 1917 ἀρξαμένη ἐξηκολούθησε κατὰ διαλείμματα διάφορα διενεργουμένη καὶ ἡ μετατόπισις τῆς κοινότητος **Οἰνόης,** οἱ δὲ κάτοικοι δερόμενοι ἀνηλεῶς καὶ ληστευόμενοι ὑπ' αὐτῶν τῶν χωροφυλάκων διεσκορπίζοντο εἰς Νεοκαισάρειαν, Ζῆλε καὶ ἀλλαχοῦ. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν φεύγοντες τὴν νεοτουρκικὴν ἀγριότητα διετέλεσαν ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους ἐντὸς τῶν δασῶν. Ἐξ αὐτῶν δὲ περὶ τοὺς 300, ὧν πλεῖστοι γυναικόπαιδα, γυμνοί, πειναλέοι, ἀσθενεῖς καὶ αὐτὸ τοῦτο σκελετώδη φάσματα, κατέφθασαν διὰ θαλάσσης εἰς Τραπεζοῦντα, ὁπόθεν διεπεραιώθησαν ἀργότερον εἰς Ρωσσίαν.

«Προκειμένου περὶ τῶν τερατουργημάτων, ἔγραφον ἐξ Οἰνόης τῇ 10 Μαρτίου ἐ. ἔ., ἅτινα διεπράχθησαν εἰς βάρος τῶν ἀτυχῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου χώρας, φρίττει ὁ νοῦς,

ἀνορθοῦνται αἱ τρίχες καὶ σπαράσσεται ἡ καρδία, διότι ἀδύνατον νὰ τὰ περιγράψῃ κάλαμος. Καὶ τὰ γραφόμενά μας δὲν ἀποτελοῦν εἰμὴ σκιαγραφίαν τῶν γινομένων· ὀλίγον πρὸ τῆς ἐξορίας ἡμῶν, κατῆλθεν ἀρκούντως ἰσχυρὰ δύναμις· ὁ κιρκάσιος χιλίαρχος Ἰσμαὴλ βέης ἦτον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀγρίων ἐκείνων Κουρδικῶν στιφῶν καὶ ἀφοῦ συνήθροισεν ὅσους κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ ἄνδρας, ἐνέκλεισεν αὐτοὺς εἰς μίαν οἰκίαν· ἀκολούθως ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς ἔστελλεν εἰς τὸ μακελλεῖον, ὅπερ εἶχε στήσει. Μὴ κορεσθεὶς ὅμως ἐκ τοῦ φόνου τόσων ἀθῴων διέταξεν εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸν ἄγρια ἐκεῖνα στίφη νὰ θανατώσωσι πάντα ὅν τινα ἤθελον συλλάβει· τὴν διαταγὴν ταύτην ἐφήρμοσαν ἀκολούθως καὶ τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα, ἅτινα εἶχον διορισθῇ ἐκεῖ δι' ἀσφάλειαν τοῦ τόπου. Στρατιῶται καὶ μὴ τοιοῦτοι, φυγόστρατοι καὶ μὴ φυγόστρατοι, πάντες συνελαμβάνοντο καὶ ἀγόμενοι δῆθεν εἰς τὴν πόλιν ἐτυφεκίζοντο καθ' ὁδόν.

Τὰ μετὰ ταῦτα, τὰ εἰς βάρος τῶν γυναικοπαίδων γενόμενα, ὁμοίως δὲν περιγράφονται. Λεηλασίαι τῶν περιουσιῶν, λεηλασίαι καὶ τῶν γυναικῶν· ὅλαι αἱ εὐειδεῖς γυναῖκες καὶ θυγατέρες τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων χωρικῶν ὑποκύψασαι εἰς τὴν βίαν, ὑπέστησαν τὴν ἀτίμωσιν. Τινὲς κατώρθωσαν νὰ φύγωσιν εἰς τὰ ὄρη, ὅπου ἢ ἐσώθησαν ἢ καὶ ὑπέστησαν τὸν ἐκ πείνης θάνατον ἢ καὶ ἀναγκασθεῖσαι ὑπὸ τῆς πείνης νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἐθανατώθησαν συλληφθεῖσαι. Ἀλλὰ καὶ ἡ τύχη τῶν ἐναπομεινάντων γυναικοπαίδων καὶ ἐλαχίστων ἀνδρῶν δὲν ἦτο καλλιτέρα. Κατ' ἀρχὰς διεμοιράσθησαν ὡς εἵλωτες εἰς τὰ πέριξ ὀθωμανικὰ χωρία καὶ μετά τινας μῆνας ἐξωρίσθησαν καὶ οὗτοι εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας· ἐξ αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι ἀπέθανον καθ' ὁδόν· πολλαὶ μητέρες ἄφηναν τὰ τέκνα των, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ φέρωσιν αὐταὶ μεθ' ἑαυτῶν, ἀποκαμοῦσαι ἐκ τῆς ὁδοιπορίας· ἄλλαι πάλιν ἔρριπτον αὐτὰ εἰς τοὺς ποταμούς, διότι δὲν εἶχον νὰ τὰ θρέψωσι

καὶ οὗτοι πάντες ἀφικόμενοι εἰς τόπον τῆς ἐξορίας ὑπέστησαν τὸν διὰ τῆς πείνης καὶ κακουχιῶν θάνατον, καθότι καὶ οἱ ἐλάχιστοι ἄνδρες, οἵτινες εἶχον ἐναπομείνει, ἐστρατολογήθησαν καὶ αὐτοί· τὰ δὲ γυναικόπαιδα δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ προσπορισθῶσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ μάλιστα μεταξὺ τοῦ ἀγρίου ἐκείνου πληθυσμοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ μὲ τὴν πρωτοφανῆ καὶ πρωτάκουστον ἐκείνην ἀκρίβειαν τῶν τροφίμων . . . .»

Γον) Τμῆμα Ἰνεπόλεως

Πρώτη κοινότης τοῦ τμήματος τούτου ὑποστᾶσα τὸν διωγμὸν ὑπῆρξεν ἡ **Δζίτε**. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1916 οἱ κάτοικοι διαταχθέντες συνεκεντρώθησαν ἡμέραν τινὰ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἐκεῖθεν δι' ἀκατίων ἔφθασαν τμηματικῶς εἰς Ἰνέπολιν μὴ δυνηθέντες νὰ συμπαραλάβωσί τι ἐκ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐλεύσεως τῶν ἐκ Δζίτε (22 Ἰουνίου) διετάσσοντο οἱ χριστιανοὶ Ἰνεπόλεως ὅπως προετοιμασθῶσι, διότι ἐντὸς ἑβδομάδος ὤφειλον νὰ ἐγκαταλείπωσι τὸ ἔδαφος. Ἐκπνευσάσης τῆς προθεσμίας ἐξεκενώθη ἡ **Ἰνέπολις μετὰ τῶν παρακειμένων κοινοτήτων** (Παθέρειον, Ἀτσίδωνον, **Καραδζᾶ**, Ἀσκορδάσιον) καὶ τῶν φιλοξενουμένων κατοίκων Δζίτε ὁδηγηθεῖσα πανοικεὶ πρὸς τὴν Κασταμονήν. Οἱ ἐκεῖ διαμένοντες Ἄγγλοι αἰχμάλωτοι, καίπερ στερούμενοι ἐλευθέρας ἐνεργείας, ἐβοήθησαν αὐτοὺς ὡς καὶ τοὺς ἐξ ἄλλων ὁμογενῶν κοινοτήτων συγκεντρωθέντας ἐκεῖ πρόσφυγας, ποικιλοτρόπως ἐκδηλώσαντες τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα τῆς εὐγενοῦς αὐτῶν καρδίας·

Ἡ ἐν Κασταμονῇ ἐγκατάστασις χριστιανῶν προσφύγων οὐδόλως συνεβιβάζετο πρὸς τὸ ἐξοντωτικὸν πρόγραμ-

μα τῶν τούρκων πατριωτῶν, διὰ τοῦτο καὶ δευτέρα ἀπέλασις ἀπηνεστέρα ἐφηρμόσθη κατ' αὐτῶν, διασκορπισθέντων βίᾳ εἰς Ταταΐ, Ἀράτς καὶ Γάγγρας, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τὰ πέριξ τουρκικὰ χωρία, καὶ ἰδίως εἰς τὴν μουσουλμανικὴν κωμόπολιν Τσερκές.

Αἱ λεηλασίαι καὶ διαρπαγαὶ τῶν τούρκων ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ὑπῆρξαν μέγισται. Ὁ ἐν Παθερείῳ Ἱ. Ναὸς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἐνεπρήσθη κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ διωγμοῦ τῆς Ἰνεπόλεως, ἡ δὲ πλουσία βιβλιοθήκη τῆς Κεντρικῆς σχολῆς διηρπάγη,

Δον) Τμῆμα Φάτσας

Συνεπείᾳ συκοφαντιῶν ἐκ μέρους τῶν συνοίκων τούρκων, πολλοὶ τῶν κατοίκων **Φάτσας** ἐπιέσθησαν ποικιλοτρόπως καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς χαρακτηρισθέντες ὡς ὕποπτοι. Βλέποντες τὴν καταδυνάστευσιν ταύτην τινὲς ἐκ τῶν ὁμογενῶν ριψοκινδυνεύσαντες ἐτόλμησαν διὰ μικρῶν πλοιαρίων νὰ διασχίσωσι τὸν Πόντον καὶ καταφύγωσιν εἰς Ρωσσίαν. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἀφορμὴ διά τοὺς Τούρκους ὅπως ἐξορίσωσι κατὰ διαλείμματα (Νοέμβριος 1916 — Φεβρουάριον 1917) πολλοὺς ὁμογενεῖς, ὁδηγήσαντες αὐτοὺς εἰς Ἀμάσειαν, Τοκάτ, Ζῆλε καὶ ἀλλαχοῦ. Τῶν ἐξορισθέντων αἱ οἰκίαι κατεδαφίσθησαν, αἱ δὲ περιουσίαι ἐδημεύθησαν. Τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξεδιώχθησαν **καί τινα χωρία** τῆς περιφερείας (Ἐλὲς-κιοΐ, Σασοῦ, Τεπὲ μελή, Οὐζοὺν-ἀλῆ, Τσαγιρλῆ-γιατάκ, Κουζοὺλ-ὀτοῦ καὶ Κετζιλισή). Ὁ τρόπος τῆς ἐκδιώξεως αὐτῶν ὑπῆρξεν βίαιος καὶ ἀπάνθρωπος, ὅπως ἄλλως συνέβη καὶ δι' ὅλας τὰς ἐκδιωχθείσας κοινότητας·

ΜΕΡΟΣ Ε'.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

ΤΟΥ

ΕΚΔΙΩΧΘΕΝΤΟΣ

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Α

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον.

Καζᾶς Ἀδριανουπόλεως.

Καρὰ Γιουσοὺφ 420. Μουσοὺλ Μπεϊλῆ 420. Δεμὶρ-Χανλῆ 210. Ὀρταξῆ 910. Ἀρναούτ-κιοϊ 133. Χηδὴρ ἀγᾶ 105. Χάβαρη 210.

Καζᾶς Χαφσᾶς

Χαφσᾶ 875. Χάσκιοϊ 595. Ἀμπαλὰρ 875. Ὀλ-πασα 1050. Ὀσμανλῆ 840. Γκέρδελι 910. Χεϊμπελὲρ 210. Μουσούλδζα 224.

Καζᾶς Βαβᾶ-Ἐσκῆ.

Βαβᾶ-Ἐσκῆ 1120 *μόνον*. Ἀλεπλῆ 1645. Κουμουρλὰρ 450. Γενί κιοϊ 1281. Δογάνδζα 707. Ναδιρλὶ 1050. Ἰμὰμ-παζὰρ 525. Κούλελι 105.

Καζᾶς Λουλὲ-Βουργάζ.

Λουλὲ-Βουργὰζ 854 *μόνον*. Ἀϊβαλῆ 1120. Τουργουτβέη 490.

Ἐν ὅλῳ κ. 17334.

Β

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 3500).

Καζᾶς Σαράντα-Ἐκκλησιῶν.

Κουγιοὺν-δερὲ 512.

Καζᾶς Μπουνὰρ-Χισάρ.

Κουρού-δερὲ 488. Γιανδζικλὰρ 1510. Εὐκάρυον 990.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 11498).

Καζᾶς Μπουνὰρ-Χισάρ.

Σκοπὸς 5357.

Καζᾶς Σαράντα Ἐκκλησιῶν.

Πέτρα 2520. Σκόπελος 1545.

Καζᾶς Βιζύης.

Σκεπαστὸς 2071.

Ἐν ὅλῳ 14993.

Γ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον (κ. 13148).

Καζᾶς Διδυμοτείχου.

Ἰμβλιιδίνιον 501. Σκουρτοχῶρι 506. Τσομπανλὶ 505. Κουφόβουνο 310. Καπουδζὴ 388.

Καζᾶς Ὀρτάκιοϊ.

Μανδρίτσα 2050.

Καζᾶς Ἀδριανουπόλεως.

Τατάρ-κιοϊ 425. Καράκασημ 560. Ἀζατλῆ 593. Σαραπλὰρ 1260.

Καζᾶς Οὐζοὺν-κιοπροῦ.

Μέγα Ζαλοῦφι 3360 *μόνον*. Ἀσλαὰν 1190 *μόνον*.

Καζᾶς Σουφλίου.

Κιουπλίον 1500 *μόνον*.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπ. πόλεμον (κ. 5368).

Καζᾶς Σουφλίου.

Δαγανδζῆ 668.

Καζᾶς Οὐζοὺν-κιοπροῦ.

Καράϊλε 286. Κοῦρτι 622. Καράμδζα 282. Πασᾶ-Γενι-

δζὲ 322. Λουλῆ 582. Γιαοὺπ 533. Τσαλῆ 389. Ἐσκῆ-κιοϊ 700. **Καβακλῆ** 714. Τσιφλικάκι 270.

Ἐν ὅλῳ κ. 18516.

Δ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΝΟΥ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 1457).

Καζᾶς Σουφλίου.

Ἀχὴρ-κιοϊ 237. **Κόξ-κορὴ** 131.

Καζᾶς Αἴνου.

Κεμερλῆ 215. Ἁγίασμα 535. Δουκιένη 67.

Καζᾶς Κεσσάνης.

Τσελεμπὴ 207. Ἀρβανίτες 65.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 3067).

Καζᾶς Αἴνου.

Αἶνος 2100. Ἀμυγδαλιὰ 475. Μαΐστρος 492.

Ἐν ὅλῳ κ. 4524.

Ε

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΥΡΟΛΟΗΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Τυρολόης.

Τυρολόη 4500 *μόνον*. Κερμένιον 2044.

Καζᾶς Μετρῶν.

Στράνδζα 4280. Ἀσκὸς 540. **Καραδζά-κιοϊ** 760 *μόνον*. Βελιγράδιον 340 *μόνον*.

Οἱ *κάτοικοι* 10 *τσιφλικίων* 1251.

Ἐν ὅλῳ κ. 13715.

ΣΤ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΖΥΗΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 20677).

Καζᾶς Βιζύης.

Βιζύη 2610 *μόνον*. Ἅγιος Ἰωάννης 845. **Κρυόνερον** 1650. Σαρακίνα 1050. Χασβουγᾶ 1200. Τοπτσὴ-κιοϊ 482. Μουσελὶμ 132. Μαγκριώτισσα 1218. Γιοβαλὴ 865. Ἅγιος Γεώργιος 1030. Τσακλῆ 533. Σεράγιον 1305. Καβάκι 120. Γιάτρος 168.

Καζᾶς Λουλὲ-Βουργᾶζ.

Ἀχμὲτ βέη 1058. Τσιφλίκι 1250. Μεσσήνη 682.

Καζᾶς Μηδείας.

Μήδεια 2495. Ἀχτσιδζίμη 305. Ὀργαὶ 1229.

Καζᾶς Βουνὰρ-Χισάρι

Τσόγγαρα 450.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 8106).

Καζᾶς Βιζύης

Βιζύη οἱ ὑπολειφθέντες 250. Σοφίδες 1980.

Καζᾶς Μηδείας.

Σαμάκοβον 4220. Τρουγλιά 1056.

Καζᾶς Ἀγαθουπόλεως.

Ἅγιος Στέφανος 600.

Ἐν ὅλῳ κ. 28783.

Ζ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΩΖΟΑΓΑΘΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον.

Καζᾶς Ἀγαθουπόλεως.

Ἀγαθούπολις 3200. Π. Βασιλικὸς 1785. Ν. Βασιλικὸς 365. Προδίβα 810. Κωστῆ 1580. Γαλατσάκι 110.

Ἐν ὅλῳ κ. 7850.

Η

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΕΡΚΩΝ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον

Διοίκησις Πέραν.

Βαθυρρύαξ 2387. Γενῆ Μαχαλὲ 1725. Κεφιλί-κιοϊ 129. Κιρὲτς-βουρνοῦ 112.

Καζᾶς Μακροχωρίου.

Ἅγιοι Πάντες 150. Ἀβάσσος 315. Βαξέ-κιοϊ 931. Δομούζ-δερὲ 606. Καλφᾶς 1218. Νύμφαι 104. Πύργος 3459. Φαναράκιον 470. Σαφρᾶς 574.

Καζᾶς Μετρῶν.

Ἁγιασματάκι 582. Λαζάρ-κιοϊ 679. Ἰμβροχῶρι 101.

Ἐν ὅλῳ κ. 13542.

Θ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Διοίκησις Πέραν.

Σωσθένιον 320.

Ι

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Μ. Τσεκμεδζέ.

Οἰκονομιὸ 910.

Καζᾶς Σηλυβρίας.

Σινεκλὴ 348. Κιουτσοὺκ Σεϊμὲν 832. Ἄβρεν 870.

Ἐν ὅλῳ κ. 2960.

ΙΑ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 29081).

Καζᾶς Ραιδεστοῦ.

Ραιδεστὸς 3754 μόνον. Πάνιδον 2467. Κούμβαον 3149. Ναΐπ-κιοϊ 2490. Σχολάριον 5688. Σιμιτλὴ 2953. Τσανακτσῆ 750. Σελτζίκιοϊ 1388. Κιοσελὲζ 391. Ἡράκλεια 1466. Σουλτὰν-τσιφλὶκ 502.

Καζᾶς Τυρολόης.

Γενὶ-τσιφλὶκ 488.

Καζᾶς Χαριουπόλεως.

Χάσκιοϊ 712. Ρέπετσι 433.

Καζᾶς Μαλγάρων.

Χάσκιοϊ 276. Καλύβια 436 μόνον.

Καζᾶς Οὐζοὺν-κιοπροῦ.

Οὐζοὺν-κιοπροῦ 350 μόνον. Σουμπάς-κιοϊ 895.

Καζᾶς Καλλιπόλεως.

Μπαϊραμίτς 493.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 22688).

Καζᾶς Οὐζοὺν-κιοπροῦ.

Οὐζοὺν-κιοπροῦ 790 μόνον. Δαλὰ-κιοϊ 236. Μαλκότσι 672. Κίρκιοϊ 556. Καβαδζίκι 790.

Καζᾶς Μαλγάρων.

Καρὰ-μπουνὰρ 580. Σουλτὰν-κιοϊ 1315. Καρυαὶ 586.

Καζᾶς Κεσσάνης.

Κεσσάνη 3340 μόνον. Χιδίρ-κιοϊ 293. Καρλὶ-κιοϊ 750. Παζὰρ δερὲ 475. Τσελτίκι 455. Χαδζιγύριον 1250. Μαῦρες 295. Βαρνίτσα 210. Καδή-κιοϊ 242. Βεγενδίκιον 1366. Μαχμούτ-κιοϊ 522. Γραβοῦνα 1350. Μουζαλῆ 425. Σιγλῆ 350. Φακίρμα 485. Καρὰ τεπὲ 196.

Καζᾶς Καλλιπόλεως

Κουρού-τσεσμὲ 90. Ἑξαμίλιον 1260, Μεγαρὶς 510. Καράτσαλι 300.

Καζᾶς Σουφλίου

Χιδίρ κιοϊ 293, Κουρουδζού-κιοϊ 450.

Καζᾶς Ὑψάλων

Ἰβρὶκ τεπὲ 2256.

Ἐν ὅλῳ κ. 51769.

ΙΒ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Μυριοφύτου

Καστάμπολις 1750. Ἰνδζέ-κιοϊ 1980. Μηλιὸ 1495. Εἰρηνοχώριον 285.

Καζᾶς Περιστάσεως

Νεοχώριον 1508.

Ἐν ὅλῳ κ. 7018.

ΙΓ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Περιστάσεως.

Λούπιδα 1358. Ἡρακλείτσα 1400. Νεοχώριον 1302.

Ἐν ὅλῳ κ. 4060.

ΙΔ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Καλλιπόλεως.

Καλλίπολις 4156. Καβακλὴ 894. Πλαγιάριον 2080. Νεοχώριον 2837. Γαλατᾶς 2270. Ἀγγελόχωρι 2885. Ταϊφύριον 2578. Περγάζιον 915. Βαΐριον 2440.

Καζᾶς Ἐδζὰ ἀμπάτ.

Μάδυτος 8650. Κριθιὰ 3120.

Ἐν ὅλῳ κ. 32825.

ΣΗΜ. 1. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω 14 ἐπαρχιῶν τῆς Α. Θρᾴκης ὑπάγονται πολιτικῶς δέκα μὲν τῇ νομαρχίᾳ Ἀδριανουπόλεως, δύο (Τυρολόης καὶ Σηλυβρίας) τῇ ἀνεξαρτήτῳ διοικήσει

Μετρῶν, μία (Δέρκων) τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ὡς καὶ τῇ νομαρχίᾳ **Κωνσταντινουπόλεως** καὶ ἡ 'Αρχιεπισκοπὴ Κωνσταντινουπόλεως τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ.

ΣΗΜ.2.Οἱ σημειούμενοι ἀριθμοὶ παριστῶσι τὸν ἀπὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου καὶ ἐφεξῆς παρὰ τῶν Τούρκων ἐκδιωχθέντα ὁμογενῆ πληθυσμόν.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Δ. ΚΑΙ Α. ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

ΙΕ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Βέϊκοζ.

'Αρβανιτοχώριον 1104.

Καζᾶς Χιλῆς.

Ἄνω Νεοχώριον 1950. Κάτω Νεοχώριον 5700.

Καζᾶς Χαρταλιμῆς.

Μικρὸ Βακάλκιοϊ 640.

'Εν ὅλῳ κ. 9394.

ΙΣΤ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 444).

Καζᾶς 'Αδὰ Παζάρ.

Κιουπλιὰ 169.

Καζᾶς Μουδανέων.

Ἄκ-τὰς 275.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπ. πόλεμον (κ. 8446).

Καζᾶς Κέου.

'Αρβανιτοχώριον 1080. 'Αρμουτλὴ 1560. Καλόλιμνος 1850. Γιαλὴ τσιφλίκιον 2026.

Καζᾶς Μιχαλητσίου.

Τσεσνεΐριον 950. Τσάμουδζα 958.

'Εν ὅλῳ κ. 8890.

ΙΖ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΡΟΥΣΗΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Μουδανέων.

Τρίγλια 4533. Σιγὴ 2823. Μεσαίπολις 1850. 'Αρβανιτοχώριον 370. Νεοχώριον 800.

Καζᾶς Κέου.

'Ελιγμοὶ 1700.

'Εν ὅλῳ κ. 12076.

ΙΗ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΖΙΚΟΥ

Διωγμὸς 1914 (κ. 8628).

Καζᾶς 'Αρτάκης.

Κιλὶκ 310. Χ" Πογὸν 340.

Καζᾶς Βάλιας.

Βάλια 1140 *μόνον*. **Κυδζὰ** *μπουνὰρ* 1805. 'Αλαδζὰ *μπαΐρ* 323. Τοϊπελὲν 950. Σουγιοὺτ 586. Τὰς-*κισὲ* 398. 'Ι*βρινδὶ* 458.

Καζᾶς 'Αδραμυττίου.

'Αλάκλησα 453. Καραΐδὶν 563.

Καζᾶς Πανόρμου.

Κουπάση 78. Μανδῆρι 799. Γενὴ κιοϊ 425.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 7519).

Καζᾶς Βιγαδίτς.

Βαλὰτ 350.

Καζᾶς Βαλούκεσερ,

Κεπσίτ 108.

Καζᾶς Βίγας.

Χαβουτσί 390. Μουσάτσα 298.

Καζᾶς Πανόρμου.

Καστέλι 985. Μηχανιῶνα 1760. Πέραμος 2750 *μόνον*.

Καζᾶς Μιχαλιτσίου.

Κουρσουλή 878.

'Εν ὅλῳ κ. 16147.

ΙΘ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΡΟΙΚΟΝΝΗΣΟΥ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς 'Αρτάκης.

Μαρμαρᾶς 4594.Κλαζάκι 356. Παλάτια 3742. **Κούταλη** 2008. 'Αλῶνι 2490. Χουχλιὰ 1910. Προάστειον 2685. 'Αφθόνη 2015. Γολιμὴ 1987. Πασᾶ λιμὰν 3013. Σκουπιὰ 3093. Βορὶ 1707.

'Εν ὅλῳ 29600.

Κ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 19055)

Καζᾶς Βίγας.

Βίγα 125. Ἀκ-σὰζ 1174. Δεϊρμενδζὴ 960. Καρὰ-δὰγ 847. Καμάραι 195. Ἰσκενδὲρ-κιοϊ 312. Ἰνδζὲ-κιοϊ 233.

Καζᾶς Ἐζίνε.

Νεοχώριον 1652. Ἐζίνε 1226. Ρέγκιοϊ 5 χιλ. Καλαφατλὴ 200. Γενὴ Σεχὶρ 2250.

Καζᾶς Λαμψάκου.

Τσατὰλ-τεπὲ 601. Ρούμτσα 280. Γενὴ κιοϊ 140.

Καζᾶς Ἀϊβαδζίκ.

Μέγα Τσιπνὶ 340. Μικρὸ Τσιπνὶ 239. Ναρλὶ 660. Παπασλὴ 385. Ἀδὰ-τεπὲ 909.

Καζᾶς Βαλήκεσερ.

Μουσαρετλὶ 67. Ἐρικλὶ 95. Κιοτσοὺκ κογιοῦ 157. Κιοσὲ-δερὲ 130.

Καζᾶς Βαϊραμίτς.

Βαϊραμίτς 881.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 6520),

Καζᾶς Δαρδανελλίων.

Δαρδανέλλια 5500.

Καζᾶς Λαμψάκου.

Λάμψακος 1020.

Ἐν ὅλῳ κ. 25575.

ΚΑ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΔΩΝΙΩΝ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 5657)

Καζᾶς Κεμερίου.

Γιαγιάκιοϊ 710. Γκιομέτσι 857. Κερέμ-κιοϊ 110.

Καζᾶς Κυδωνιῶν.

Γενιτσαροχώριον 2970.

Καζᾶς Περγάμου.

Ἁγιασμάτιον 1010.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 20730).

Καζᾶς Κυδωνιῶν.

Κυδωνίαι 20730.

Ἐν ὅλῳ κ. 26387.

ΚΒ

ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπ. πόλεμον.

Καζᾶς **Κυδωνιῶν.**

Μοσχονήσια 6000.

ΚΓ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΜΥΡΝΗΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Π. Φωκαίας.

Παλαιὰ *Φώκαια* 5450. *Μπὰγ ἀρασὴ* 1492. *Σουγιουδζοὺκ* 808. *Μπαρὲλ* 589. *Γκερένκιοϊ* 911.

Ἐν ὅλῳ κ. 9250.

ΚΔ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΦΕΣΟΥ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 49695).

Καζᾶς Ἀδραμυττίου.

Ἀδραμμύτιον 5610. *Φρένελι* 2008. *Ἀβδζιλὰρ* 520. *Ταχτά-κιοϊ* 250. *Γκιοῦρε* 510. *Ζεϊτινλὶ* 1790.

Καζᾶς Βουρχανιέ.

Βουρχανιὲ 2487 *μόνον*. *Δερέκιοϊ* 488. *Καραγὰτς* 550.

Καζᾶς Σμύρνης.

Τσιϊλῆ 262. *Γενῆ-κιοϊ* 795. *Ναρλῆ-δερέ* 521. *Τσιφλίκιον Ἁγίου Γεωργίου* 1550.

Κάζᾶς Μαινεμένης.

Μαινεμένη 345 *μόνον*. *Ὀλουδζάκιον* 818. *Σερέκιοϊ* 750 *μόνον*.

Καζᾶς Ν. Φωκαίας.

Ν. *Φώκαια* 6450. *Ἀλῆ-ἀγᾶ* 1800. *Ἀρὰπ-τσιφλὶκ* 322. *Κόζ-μπεϊλὶ* 145. *Τσακμακλῆ* 350.

Καζᾶς Περγάμου.

Πέργαμος 7390. *Τσανταρλῆ* 1250. *Κλησέ-κιοϊ* 638. *Κάλαργα* 392. *Σογανδζῆδες* 750. *Χριστιανοχώριον* 504. *Κι-*

νίκιον 2990. Δικελί 2987. Καβακοὺμ 400. Μακαρονία 195. Ἰσμαηλὰρ 328. Ἀδζανὸζ 795.

Καζᾶς Βρυούλλων.

Κόλιδζα-Ὄρταδζα 260. Μεντέσι 280. Νῆσος ἰατροῦ 30.

Καζᾶς Μαγνησίας.

Σόμα 1150 *μόνον.*

Δέκα πέντε συνοικισμοὶ μὴ ἀποτελοῦντες κοινότητας (σελ. 193) κ. 995.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 8239).

Καζᾶς Βρυούλλων.

Ἄνω Δεμιρδζιλὴ 394. Κάτω Δεμιρδζιλὴ 359. Γκιουλ-βαζὲ 2162. Γιαγδζηλὰρ 422.

Καζᾶς Σμύρνης.

Ὑπόλοιπον Τσιφλικίου Ἁγ. Γεωργίου 950.

Καζᾶς Ν. Ἐφέσου.

Νέα Ἔφεσος 3952.

Ἐν ὅλῳ κ. 57934.

ΚΕ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΝΕΩΝ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Σωκίων.

Σώκια 720. Βαγάρασι 1483. Νεοχώριον 780. Καλεμβέσιον 781. Δωμάτια 1846. Ἄκ-κιοϊ 1019. Γέροντας 2014. Ἄκ βοῦκι 490. Χριστιανοχώριον 1397. Κοιμητούρια 384. Δεβελί-κιοϊ 830. Μάλκαδζα 790. Μπελερίτς 142.

Καζᾶς Ν. Ἐφέσου.

Τσαγκλὶ 1135.

Ἐν ὅλῳ κ. 13813.

ΚΣΤ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΡΗΝΗΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Τσεσμέ.

Τσεσμὲς 9750, Κάτω Παναγία 5580. Ὀβαδζὶκ 1794. Ἀλάτσατα 15980. Ἁγία Παρασκευὴ 5016. Ρεΐζ-δερὲ 4795. Κερμεγάλεσι 317. Ἀγριεληὰ 392. Πυργὶ 432. Ἐρυθραὶ 3026. Ζίγκουϊ 187.

Καζᾶς Καραβούρνων.

Ἀχιρλὶ 890. Σαΐπι 885. Ἀμπὰρ σεκὶ 250. Μικρὸ Μολδοβάνι 880. Μέγα Μολδοβάνι 1152. Τεκκὲς 830. Μοναστήρι 407. Τεπεπόξι 789. Γενὶ-λιμὰν 427. Χὰς-σεκὶ 495. Σαρπινδζίκι 310. Σαζάκι 590. Βοϊνάκι 710. Σαλμάνι 429. Ἐγρὶ λιμὰν 103, Δενὶζ-γκερὲν 340, Κιουτσοὺκ βαξὲ 350. Μέλι 1870.

Καζᾶς Βρυούλλων.

Ἐγγλεζονήσιον 1185. Ἁγία Παρασκευὴ 330.

Ἐν ὅλῳ κ. 60496.

ΚΖ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Κούλων.

Κούλα 148. Γκιόλδε 57. Μεντοχώρια 10.

Καζᾶς Σαλιχλή.

Πιτσιρλὴ 125. Ταταρ 33.

Καζᾶς Γκιόρδες.

Γκιόρδες 320. Καγιαδζὶκ 20.

Καζᾶς Οὐσάκ.

Οὐσὰκ 155.

Καζᾶς Δενιζλή.

Δενιζλὴ 152. Χῶνναι 55.

Καζᾶς Δινέρ.

Διιὲρ 30. Ἄππα 35. Τσιβρὶλ 47.

Καζᾶς Ἀλὰ-Σεχήρ.

Φιλαδέλφεια 354. Ἐνὴ-γκιὸλ 24.

Καζᾶς Σαρά-κιοϊ.

Σαρά-κιοϊ 58.

Καζᾶς Δεμιρδζί.

Δεμιρδζὶ 100.

Καζᾶς Σιμάβ.

Σιμὰβ 78.

Οἱ *συνοικισμοί:* Μπορλοὺ 35. Σάρδεις 45. Βουλαδὰν 4. Γκεδὶς 20. Ὀτουρὰκ 54.

Ἐν ὅλῳ κ. 1959.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κοινοτήτων ἐξηναγκάσθη εἰς ἐκπατρισμὸν μόνον ὁ ἀναφερόμενος ἀριθμὸς τῶν κατοίκων.

ΚΗ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Βουδρουμίου.

Ἁλικαρνασὸς 3836· Κεφαλοῦκα 232· Κιομουσλῆ 38. Μπααλᾶς 213.

Καζᾶς Μαρμαρᾶς.

Τάτσα-Πέτσα 370. Καράμακα 175.

Καζᾶς Μυλάσσων.

Μύλασσα 3030. Μαδαλιὰ 445. Κιολοὺκ 332. Κουγιουτ-δζὰκ 188.

Καζᾶς Βαϊνδηρίου.

Κοκκινοχῶρι 99.

Καζᾶς Θείρων.

Μασὰτ 107.

Καζᾶς Ποστογάνι.

Γενὶ-Παζὰρ 94.

Καζᾶς Κιουκσὲκ-κουμ.

Ταλιάνι 335. Γκιουκσὲκ-κοὺμ 228.

Καζᾶς Καρὰ-σοῦ.

Καραδζὰ-σοῦ 120.

Ἐν ὅλῳ κ. 9842.

ΚΘ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΙΣΣΙΔΕΙΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 655).

Καζᾶς Ἀτταλείας.

Μῦρα 120. Ἀντίφελος 195. Φοῖνιξ 340 μόνον.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 6395).

Καζᾶς Ἀτταλείας.

Ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ Φοίνικος 180 μόνον.

Καζᾶς Μεντεσέ.

Μάκρη 1850. Λειβήσιον 4120.

Οἱ συνοικισμοὶ Κιονδζὲκ καὶ Πελδζιγὲζ 245.

Ἐν ὅλῳ κ. 7060.

ΣΗΜ. 1. Ἐκ τῆς ἐπαρχίας **Ρόδου** ἐξεδιώχθη ἡ νησὶς Ταρσανᾶ κ. 376. (σελ. 224).

ΣΗΜ. 2. Ἐκ τῆς ἐπαρχίας **Ταρσοῦ** καὶ **Ἀδάνων** ἐξεδιώχθησαν οἱ ὁμογενεῖς Μερσίνης (κ. 3580) καὶ ἐκ τῆς Ταρσοῦ 70 ἄτομα, ἐν ὅλῳ κ. 3650.

ΣΗΜ. 3. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω 15 ἐπαρχιῶν ὑπάγονται πολιτικῶς ἡ τῆς Χαλκηδόνος ταῖς νομαρχίαις Κωνσταντινουπόλεως καὶ **Κασταμονῆς**, ἡ τῆς Νικομηδείας τῇ ὁμωνύμῳ ἀνεξαρτήτῳ διοικήσει καὶ τῇ νομαρχίᾳ Προύσης, ἡ τῆς Προύσης τῇ ὁμωνύμῳ νομαρχίᾳ, ἡ τῆς Κυζίκου τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ διοικήσει Βαλούκεσερ, ἡ τῆς Προικοννήσου τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ, ἡ τῶν Δαρδανελλίων τῇ διοικήσει Δαρδανελλίων, ἡ τῶν Κυδωνιῶν τῇ νομαρχίᾳ Σμύρνης καὶ τῇ διοικήσει Βαλούκεσερ, ἡ τῶν Μοσχονησίων τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ, ἡ τῆς Σμύρνης, Ἀνέων, **Κρήνης**, Ἡλιουπόλεως τῇ νομαρχίᾳ Σμύρνης, ἡ τῆς Ἐφέσου τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ διοικήσει Καρασῇ, ἡ τῆς Φιλαδελφείας τῇ νομαρχίᾳ Σμύρνης καὶ ἐν μέρει τῇ τῆς Προύσης καὶ ἡ τῆς Πισιδείας ἐν μέρει τῇ νομαρχίᾳ Σμύρνης καὶ ἰδίως τῇ νομαρχίᾳ Ἰκονίου.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΠΟΝΤΟΥ

Λ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΛΩΝΙΑΣ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Εὐρωπ. πόλεμον.

Καζᾶς Καρὰ-χισὰρ Σαρκῆ.

Βάλδζανα 1510. Τρουπδζῆ 1058. Χάχαβλα 456. Ἀλήσορ 889. Ἰσπαχὰν μαχαλεσὶ 726. Καλαδζοὺκ 155. Ἔσολα 175. Φέϊλερη 807.

Καζᾶς Μεσουδιέ.

Ἀναστὸς 705. Καμησλὴ 955. Ἀλησὶξ 225. Χινδζηρὶ 550.

Καζᾶς Κερδζενές.

Καδή-κιοϊ 950. Ριφαγιὲ 4512. Κονδύλια 610. Πιστοὺρ 607. Ἀλαδζᾶ-χὰν 794. Μονδολᾶς 550. Μεντέμελη 450.

Καζᾶς Ἐπές.

Ἴν ὀνοῦ 650. Παζὰρ πελὲν 450. Κηζίκι 750. Τσαμλὴ καλὲ 450.

Μερικὸς διωγμὸς 11 χωρίων τοῦ αὐτοῦ καζᾶ (σελ. 240) κ. 2464.

Ἐν ὅλῳ κ. 19938.

ΛΑ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΔΙΑΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Τοροῦλ.

Κορόνυξα 575. Μάνδζερο 280. Ἀμβρίκιον 1380. Φυτίανα 356. Παπαβρὰμ 287. Σαραντὰρ 850. Γκεδζοὺκ 289. Χόψια 570. Γολὴ 340. Φετικὲς 1650. Μαυρένα 249. Ἄκ-τσὰλ 286. Γαργάαινα 802. Δέσμενα 380. Σιμικλὴ 2508. Σαρὴ παπᾶ 620. Σαρπίς κιοϊ 220. Αὐλίανα 798. Ἄδυσα 835. Ἀρταπὲρ 420. Μαγκάδιον 387. Μπεΐ-γαρλὰ 248. Τσιμπρικᾶ 358. Ρυάκιον 450. Παλαιοχώριον 285. Χαβίανα 797. Ἀζίτη 465. Δεμερδζὶ-κιοϊ 350. Τζολόχανα 405. Παλαγία 380. Μουρδξανὴ 370.

Πλὴν τούτων καὶ δέκα μικρότεροι συνοικισμοὶ (σελ. 243) διεσκορπίσθησαν κ. 2300.

ΣΗΜ. Σὺν τῇ ὑποχωρήσει τῶν Ρώσσων πολλοὶ τῶν διασωθέντων κατοίκων τῶν καζάδων Ἀργυρουπόλεως καὶ Τοροὺλ συναπῆλθον μεταβάντες εἰς Βατοὺμ κυρίως καὶ ἀλλαχοῦ (σελ. 268).

Καζᾶς Χερροιάνων (=Σεϊράν).

Ἄνω Ταρσὸς 950. Κάτω Ταρσὸς 658. Πέλεν 496. Οὐλοὺ σεϊρὰν 315. Μαυρόλιθ 405. Τσαοὺλ 358. Ζίμον 398. Κιοὺν-πατοὺρ 185. Παπούση 305. Τζαπουτλὴ 297. Πιντσάντων 155. Τουμὰν-ὀλουγοῦ 469. Σόμκι 240. Παροτσῆ 204.

Καζᾶς Κελκίτ.

Ταγκὰρ 270. Σιὸν 258.

Καζᾶς Τριπόλεως καὶ
Καζᾶς Κερασοῦντος.

Οἱ ἐκδιωχθέντες ἀμφοτέρων τούτων τῶν περιφερειῶν ἀνέρχονται εἰς 35 χιλ. (ὅρα σελ. 259—260).

Καζᾶς Βαϊβούρτ.

Χαλβὰ μαδὲν 550.

Καζᾶς Ἄκ-δὰγ-Μαδέν.

Ἐξεδιώχθησαν ἐν ὅλῳ 2579 κάτοικοι ἐξ Ἄκ-δὰγ-Μαδὲν καὶ τῶν χωρίων: Καρὰ-πιρ, Κουλλάκ, Χάλχαδζη, Ἄκ-τάς, Πάτσατακ, Τσικρικτσῆ, Κιοὺλ πινάρ, Τὰτ-δερεσή, Κεγὶς ὀγλοῦ, Γεδὴ-σεχρή, Καδῆ-κισλά, Τουργούτ, Ὀλουδζά, Τεκὲ-κουνεγή, Ἀλμαλή, Κεϊσερή, Κοὺσ καγιά, Σαχηνὰ-δερὲ, Ἐβδζή, Τσάκαλ, Χοπούζ, Τοκούζ, Μπαχτσεδζίκ, Σεκέκαση, Καραδζόρεν.

Ἐν ὅλῳ κ. 64582.

ΛΒ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΟΔΟΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Τορούλ.

Ὁλόκληρον τὸ τμῆμα Σάντας (σελ. 265) (ἤτοι αἱ κοινότητες Ἰσχανάντων, Ὑπαπαντή, Πιστοφάντων, Τερψάντων, Ζουρναδζάντων, Κοπελάντων, Πινατάντων, Κοζλαράντων) κ. 4810.

Καζᾶς Μάτσκας.

Γιαννάντων 279. Δανείαχα 611. Κοστορδὸς 206. Κάτω Χορτοκόπι 123. Μονταντὸς 205. Σανόγια 209. Σαχνοὴ-Θέρσα 953. Σπήλαια-Χαβὰν 402.

Τὰ ἐπὶ τῆς τουρκικῆς ζώνης εὑρεθέντα καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀργυρουπόλεως μετοικήσαντα χωρία (σελ. 265) κ. 8350.

Καζᾶς Γεμουρᾶς.

Κοσπιδὴ 1137. Σκόπια 194.

Ἐν ὅλῳ κ. 17479.

ΛΓ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (σελ. 274-282).

Καζᾶς Τριπόλεως.

Τρίπολις 2300. Κλεισέπορον 135.

Καζᾶς Ἐλεβή.

Ἐλεβὴ 1250.

Καζᾶς Ριζαίου.

Ρίζαιον 2000.

Καζᾶς Πλατάνων.

Πλάτανα 1900. Καλογενᾶ 460. Φὴζ 472. Καρτσέα 438. Ἀσσὼρ 550. Καλλιερᾶ 238. Στρουκὶ 513. Μωρσίνη 515. Ἀγρίδι 465. Φυσερᾶ 330. Φραγγουλάντων 122.

Καζᾶς Σουρμένων.

Κοινώνισσα 2245. Καρακουτζῆ 776. Μεξεζῆ 507. Τσικολῆ 1096. Μουλκάντων 528. Χουμουρκιάντων 632. Ἀσσοῦ 850 Χαλανικὴ 280.

Καζᾶς Ὄφεως.

Γίγα 306. Κωφίκα 135. Κρησίτσα 430. Λέκκα 34.

Καζᾶς Τραπεζοῦντος.

Κοιλάδι 730. Δούρχα 630. Μούντα 465. Ἀργαλὴ 402. Καρλούκη 420. Κομερᾶ 140. Κοῦχλα 570. Μικρὰ Σαμά-

ρουξα 345. Μεγάλη Σαμάρουξα 660. Ὄχτσα 270. Σέσερα 310. Φαντὰκ 170.

Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν τούρκων καὶ τὴν φυγὴν τῶν Ρώσσων ὁ λαὸς πολλῶν ἐκ τῶν λοιπῶν κοινοτήτων πανικόβλητος πρὸ τῶν τουρκικῶν κακουργημάτων μετηνάστευσεν εἰς Ρωσσίαν (σελ. 282) οὕτως ὥστε ὁ ἀπελθὼν ὁμογενὴς πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας ἀνέρχεται ἐν συνόλῳ εἰς 38434.

ΛΔ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΑΣΕΙΑΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Πάφρας.

(Καϊτάλασα, Πανταζ οὐσαγῆ, Καπουκλούκ, Λολουκλέρ, Πενλῆ οὐσαγῆ, Κοδζὲρ οὐσαγῆ, Τογὰν γιουβασῆ, Ἐβρὲν οὐσαγῆ, Σούρμελη, Κοτσουκλέρ, Δζανικλῆ γιουρδοῦ, Δομοὺζ ἀγή, Κόσελη χριστιανή, Κελλέρ, Δεγιρμὲν κουνεγί, Γελλὴ τεπέ Τασδζὴ οὐσαγή, Χορτικλέρ, Τσαχαλλή, Παντάζ οὐσαγῆ, Τσατάχ, Ὅρμανος, Κάβλααν, Παϊδερλῆ, Ναλικλάρ, Χρύση, Μενκενλέρ, Δζιριχλὰρ, Μουζμελέκ, Ὀσμὰν πεϊλή, Τασδζὴ οὐσαγή, Καριπὰν τσιφλικί, Ταρπογάζ, Κοσελίκ, Τοχουρλάρ, Σίρτ, Σοχοὺρ σεμιρτζή, Καραδζὰ κισλά, Φίλιππος Τερεσή, Τικενδζίκ, Κουσδζιλλέρ, Ἰορδὰν οὐσαγῆ, Ὀλδζεκλέρ, Χατμασά, Πεσκελλέρ, Κιραζλῆ, Τασδζῆ οὐσαγή, Γιρμὲν οὐσαγή, Κοὺρτ οὐσαγή, Ἀσμαδζάμ, Πὶρ γιουρδά, Τσάλκιοϊ, Ἀλαδζάμ, Καπὰ Τσικούρ, Σοκοῦ Τσικούρ, Γιάρ ἀλτή, Ὀτ-καγιασῆ, Ἀλέξι δεμιρτζῆ Ἄτ τεκέ, Κουμρὲν οὐσαγή, Κοσὲ κιοϊ, Κωσταντὶν οὐσαγή, Μουζαλάν, Τεβρέντ, Τοροὺν οὐσαγῆ, Καποῦ καγιᾶ, Γιαϊλά, Καρὰ πουνάρ, Πουλουδζὰ γιούρτ, Κουρλὲν σαμή, Τσιφτλίκ Παπάζογλου ἀδασή, Ἐκὶζ τεπέ, Καρὰ τικέν, Μουαμλῆ, Ἄκ κουνεγή, Χιδιριλιᾶς, Ἐλγιαβούτ, Κουτσὲ σοῦ, Ὀρινδζὶκ χριστιανλάρ, Ἐλμαδζίκ, Κοδζὰ μπιγικλάρ, Κουσλαάν, Τιρλαχλάρ, Ἀρὰπ οὐσαγῆ, Πετσὶ χριστιανλαρή, Σελάμαλικ, Κολάϊ πασῆ, Πατλάρ, Μερίσογλου, Ἀσάρ, Κεστανέ, Ἀλμαλάν, Ἀρκαδάγ, Λοδζὲρ οὐσαγῆ, Σερνίτζ, Ὀρτά μαχαλέ, Διρεκλῆ, Ἄκ δζαλάν, Τοποὺρ οὐσαγῆ, Μουστιδζέντ, Κεΐκ ὀϊναγή, Καπὰν πογαζή, Ἀζάϊ-χριστιανλάρ, Κερεστεδζῆ, Κοβανλίκ, Κοὺρτ οὐσαγή, Πανταζ οὐσαγή, Ἰνὲ-καζὲ-χριστιάν, Δζινὰρ καγιά, Καβακλιδζά, Μιδερὶς κεδιγί, Πογιαλουδζά, Φουρουνδζόγλου, Καράπουνάρ, Κὸζ-κιοϊ, Κιλλίκ, Τζουλχάκιοϊ, Ἀϊνδερεσή, Σαραλάν, Καράαγατζ, Τὰς κελίκ, Γιοκάρὶ τσετιρλίκ, Ἀσαγὴ τσενιρλίκ, Καρὰ χουσεΐν, Ἄκ κουνεγή, Πετὲς χριστιαν., Γικαρὴ ἐλμά, Μεϊτανδζίκ).

Ἐν ὅλῳ κ. 46455.

Καζᾶς Ἀμισοῦ.

(Δὲβ-Κερὶς, Κουρκενλὶ-Γιατὰκ, Γιέλλιδζε, Πακαδζὰκ, Κὲλ-καγιᾶ, Κὴρκ-χαρμὰν, Ἀλὴ-βέη-Τὰς-Διπὲκ, Τοϊγὰρ, Ἀλὰν κιοϊ, Ἀσὰρ-ἀγὰδζ, Ὄκσε, Δζιρακμὰν, Κιοκδζὲ πινὰρ, Σινεμὰ τάς, Γιὲλ καρηγή, Ἰορδανάντον, Μανταρλί, Χιζιρλί, Σεϊτὰν-αχτόν, Σαπανάκτον, Ἰνδζὲ κερίς, Δζὰμ ἀλάν, Ἀδὰ τεπέ, Καρὰ κιόλ, Δζαρδὰκ κερίς, Κῶδζ ἀλάν, Διοὺζ ἐρέν, Κοὺρδ ἀλάν, Καμάν, Τανκαρλὸι-Σαμλαντόν, Καρὰ τοχλοῦ, Πιδζακδζὶ οὐσαγή, Ἀγιακλὴ ἀλάν, Ἀρουδζάκ, Ἐνκίζ, Κέρτμε, Πεκλίκ, Καρὰ κιόλ, Καρὰ κιαβούρ, Πιτλὶ κελίκ, Σογοὺκ πινάρ, Διούζ-κιόϊ, Κιὲλ οὐσαγή, Κιὲλ ὀγλουλαρή, Κεστανὲ

σαϊβάν, Τσιφλίκ, Καγιὰ κιουνέϊ, Δζεβὶζ τεπέ, Καπὰ διούζ, Τσερεκλίκ, Ἀρσλὰν ταμί, Ἐλμὰ Τσουκούρ, Κουρκὲν πινάρ, Βαρελδζιλέρ, Καρὰ πεϊκλάρ, Τοκκὲλ Οὐσαγή, Τεκκὲ πινάρ, Καρὰ περδζίν Κάτω Τσινίκ, Ἄνω Τσινίκ, Ζικαντόν, Κιοκτσέ, Τραπεζανλή, Κησλά, Τσάλ, Ἀζμάν, Κερπισλί, Σαρὴ γιούρτ, Γιαγπασάν, Φουνδονδζάκ, Φουρουνδζόγλου, Γιαϊλὰ κέρπ, Τσιμενλί, Ταφλάν κιοϊ, Κουλουδζὰ ποϊλάν, Κηζὴλ κιόλ, Ἐ-ρικλί, Κοδζὰ δάγ, Ἀδζὴ σού, Καβαδζίκ, Κηζὴλ ὀγλάκ, Τσινκίρ, Ποκδζὰ ἀρμοῦδ, Κὰς δάγ, Ἀντρεανδόν, Τσινὰρ ἀγιλί, Κεσιλί, Καδήκιοϊ, Ἐλλές-κιοϊ, Τεκκέ-κιοϊ, Ἀχλατλί, Σολὰκ γερί, Γιὰν ὀλούκ, Κεπὲλ ὀγλοῦ). Ἐν ὅλῳ κ. 31408.

Καζᾶς Κάβζας.

(Γιουβὰ σηχή, Γιαγπασάν, Καβακδζὶ γιούρδ. Ἰμιρ-δζίκ, Κοσρούφ, Τσαῒρ ἰοζού. Ἐν ὅλῳ κ. 2770.

Καζᾶς Σινώπης.

(Σινώπη, Ἁγία Κυριακή, Προφήτης Ἠλίας, Καρατζά-κιοϊ, Ἀγιαντζήκ, Τσάϊστα, Σέρνα, Γιοκαρί κιοϊ, Ἁγιαντών, Τόσος, Μόρζα, Χαλαβδί), ἐν ὅλῳ κ. 8737.

Ἐν ὅλῳ κάτοικοι 89370.

ΛΕ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Ὀρδοῦ.

Κοτύωρα (Ὀρδοῦ) 8750. τὰ περίχωρα (σελ. 310) κ. 6689. Σασοῦ 375. Τεπὲ-μιλὴ 67. Τσαγιρλὴ-γιατὰκ 62. Κε-δζιλισὴ 150.

Καζᾶς Οἰνόης.

Οἰνόη 3100. Κιρέτσ τεπὲ 346. Δερὲ μπασὴ 490. Κιαρὲς 608. Τοὺζ μεσὲ 583.

Καζᾶς Τέρμε.

Τσαγκερὴς 612. Τσιλὰρ 540. Λιμὰν-δερὲ 560. Τσο-κτὲ 534.

Καζᾶς Ἰνεπόλεως.

Ἰνέπολις 269. Παθέρειον 1418. Ἀτσίδηνον 652. Καρα-δζᾶ 367. Ἀσκορδάσιον 170.

Καζᾶς Δζίτε.

Δζίτε 284.

Καζᾶς Φάτσας.

Φάτσα 590 *μόνον.*

Ἐν ὅλῳ κ. 27216.

***

Ἐπαρχία Αἴνου.

(*Προσθήκη εἰς σελ.* 24—32. 376).

Ἐξεδιώχθησαν κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καὶ τὰ χωρία : **Διασόρενι** (*κ.* 350) *καὶ* **Κὶζ-καπὰν** (*κ.* 208). *Ὁ ἐκδιωχθεὶς πληθυσμὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνέρχεται εἰς* 3625 *καὶ ὁ συνολικὸς εἰς* 5082.

Διόρθωσις. *Ἐν σελίδι* 25, *στίχ.* 17 *ἀντὶ τῆς λέξεως* **Σερρῶν** *ἀνάγνωθι* **Φερρῶν.**

***

Ἐπαρχία Δαρδανελλίων.

(*Συμπλήρωσις εἰς σελ.* 141). *Τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς* **Λαμψάκου** *μετετοπίσθη τῷ* 1917, *οὕτως ὥστε ὁλόκληρος ἡ κοινότης ἐξεπατρίσθη.*

ΓΕΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΚΔΙΩΧΘΕΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Α'. ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Ἐπαρχίαι	Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον	Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκ. πόλεμον	Ἐν συνόλῳ
Ἀδριανουπόλεως	17334	—	17334
Αἴνου	1457	3625	5082
Ἀρχιεπισκοπὴ	—	320	320
Βιζύης	20677	8106	28783
Γάνου καὶ Χώρας	7018	—	7018
Δέρκων	13542	—	13542
Διδυμοτείχου	13148	5368	18516
Ἡρακλείας	29081	22688	51769
Καλλιουπόλεως	—	32825	32825
	102257	72932	175189

Ἐπαρχία	Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον	Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκ. πόλεμον	Ἐν συνόλῳ
—	—	—	—
Ἐκ μεταφ.	102257	72932	175189
Μυριοφύτου	—	4060	4060
Σαράντα Ἐκκλησιῶν	3500	11493	14993
Σηλυβρίας	2960	—	2960
Σωζουπόλεως	7850	—	7850
Τυρολόης	13715	—	13715
	130282	88485	218767

Β'. ΕΠΑΡΧΙΑΙ Δ. ΚΑΙ Α. ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

Ἐφέσου	49695	8239	57934
Ἡλιουπόλεως	—	9842	9842
Κρήνης	60496	—	60496
	110191	18081	128272

Ἐπαρχίαι	Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον	Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκ. πόλεμον	Ἐν συνόλῳ
—	—	—	—
Ἐκ μεταφ.	110191	18081	128272
Σμύρνης	9250	—	9250
Κυδωνιῶν	5657	20730	26387
Μοσχονησίων	—	6000	6000
Φιλαδελφείας	—	1959	1959
Κυζίκου	8628	7519	16147
Ἀνέων	—	13813	13813
Δαρδανελλίων	19055	6520	25575
Νικομηδείας	444	8446	8890
Πισσιδείας	665	6395	7060
Προικοννήσου	—	29600	29600
Προύσης	—	12076	12076
	153890	131139	285029

Ἐπαρχίαι	Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον	Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκ. πόλεμον	Ἐν συνόλῳ
—	—	—	—
Ἐκ μεταφ.	152890	131139	285029
Ρόδου	—	376	376
Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνων	—	3650	3650
Χαλκηδόνος	—	9394	9394
	153890	144559	298449

Γ'. ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΠΟΝΤΟΥ

Νεοκαισαρείας	—	27216	27216
Ἀμασείας	—	89370	89370
Κολωνίας	—	19938	19938
Ροδοπόλεως	—	17479	17479
Τραπεζοῦντος	—	38434	38434
Χαλδίας	—	64582	64582
	—	257019	257019

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ

	ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΒΑΛ. ΠΟΛΕΜΟΝ	ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΡ. ΠΟΛΕΜΟΝ	ΕΝ ΣΥΝΟΛΩ
	—	—	—
Ἐπαρχίαι Θράκης	130282	88485	218767
» Δ. καὶ Α. Μ. Ἀσίας	153890	144559	298449
» Πόντου	—	257019	257019
	284172	490063	774235

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Οἱ διωγμοὶ καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἐν Θράκῃ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Οἱ διωγμοὶ καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἐν τῇ Δ. καὶ Α. Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Οἱ διωγμοὶ καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἐν Πόντῳ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

ΜΕΡΟΣ Δ'.

Ἔγγραφα Πατριαρχικὰ σχετιζόμενα πρὸς τοὺς διωγμοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

ΜΕΡΟΣ Ε'.

Στατιστικὴ τοῦ ἐκδιωχθέντος ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΩΝ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΘΕΝΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

